

Rodičovské vzdělávání formou kurzů efektivního rodičovství

Zuzana Zaharowska

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana ZAHAROWSKÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Rodičovské vzdělávání formou kurzů efektivní výchovy dětí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodiny, výchovy, rodičovského vzdělávání,
rodičovských kompetencí.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou ankety.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DINKMEYER, D., MCKAY, G. D., Efektivní rodičovství krok za krokem, Praha, 2008, ISBN 978-80-7367-445-8

KURIC, J., Ontogenetická psychologie, Brno, 2001, ISBN 80-214-1844-3

MOŽNÝ, I., Moderní rodina: mýty a skutečnost, Brno, 1990, ISBN 80-7029-018-8

PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B., Psychologie dítěte, Praha, 2007, ISBN 978-80-7367-363-8

PUNCH, K. F., Základy kvantitativního šetření, Praha, 2008, ISBN 978-80-7367-381-9

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Leona Hozová
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

15. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 15. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- беру на ве́домии, же бакала́рская пра́це буде́ уложена́ в електрониче́ске́ поде́бе в униве́рзитни́м инфе́рмацни́м систе́му досту́пна́ к нагле́днути́;
- na mojí bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- eelektronická a tišřerá verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 2.5.2010

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47a Zveřejňování záverečných prací

²⁾ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3

³⁾ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 odst. 1, 2 a 3

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma "Rodičovské vzdělávání formou kurzů efektivního rodičovství" je psána pohledem lektora tohoto výchovného směru. Práce se snaží popsat složitost definování rodiny, pojmů s rodinou souvisejících a jejich závislost na mnoha kontextech, individualitě každého člena rodina a tím tedy nastínit nesnadnost vytvoření univerzálních pravidel pro soužití dětí a rodičů a výchovu dětí, které by šlo zkráceně popsat a naučit se. Zároveň ale upozorňuje na důležitost rodiny, pozitivní výchovné atmosféry a dobrých rodinných vztahů pro každého člověka a z toho vyplývající potřebu tyto vztahy aktivně dlouhodobě poznávat v kontextu s okolím a učit se na ně správně nahlížet a přispívat k vytváření jejich pozitivní povahy. Dále zde nalezneme informace o výchovném směru "Efektivní výchova dětí"/"Efektivní rodičovství" a kurzech ve kterých se vyučuje. Praktická část se sestává z diskuze nad zpětnou vazbou na existenci kurzů, která je důležitá, pokud chceme kurzy zlepšovat, dostatečně podepřít jejich užitečnost fakty a výzkumem a zapojit je do projektů podporujících rozvoj naší společnosti. Další její součástí je zrealizovaný předvýzkum, analýza elektornických zdrojů a zrealizovaný terénní výzkum formou ankety na téma "Nabídka a poptávka kurzů efektivního rodičovství v Kroměříži".

Klíčová slova: Rodina, rodičovství, rodičovské kompetence, rodičovské vzdělávání, výchova, efektivní rodičovství, kurz efektivního rodičovství

ABSTRACT

This thesis called "Parental education by the form of effective parenting courses" is written from the point of view of the lecturer of this educational movement. The thesis attempts to describe the difficulty of defining a family, notions that are related to family and their dependence on many contexts as well as individuality of every family member and thus outlining the difficulty of creating universal rules for parent and children coexistence and raising children, which could be briefly described and learned. However, this thesis also points out the importance of family, positive educational atmosphere and good family relations for every person and the need to actively recognize these relations in context with their surrounding and learn to view them correctly and contribute to creating their positive disposition. There is also information about an educational movement called "Effective child-rearing" / "Effective parenting" and courses that teach it. The practical part consists of a

discussion about the feedback on their existence, which is important if we want to improve these courses and sufficiently support their usefulness with facts and research and connect them with projects that support the development of our society. Another part is the realized pre-research, analysis of electronic sources and effected territorial research in the shape of a survey called "Supply and demand of effective parenting courses in Kroměříž."

Keywords: family, parenting, parenting competence, parentel

„Existuje mnoho věcí, co rodiče mohou udělat, ale nejdříve by si měli uvědomovat co nedělat.“

Rudolf Dreikurs

„Jediné chování, které můžeme změnit je to naše.“

Efektivní rodičovství

Chtěla bych zde poděkovat Ing.Mgr.Leoně Hozové za vedení této práce a veškerá její slova povzbuzující jak při jejím psaní, tak v profesním životě. Je pro mne jednou z důležitých osobností s nimiž jsem se v průběhu studia a nyní na začátku mé profesní dráhy setkala.

Velké poděkování patří celé mé rodině a mým malým dětem, kteří trpělivě snášeli nepohodlí, aby mi mohli dopřát prostor ku psaní této práce.

Prohlašuji, že tištěná i elektronická verze bakalářské práce, odevzdaná v systému IS/STAG, jsou totožné. Na bakalářské práci jsem pracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala

OBSAH

ÚVOD	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	13
1.0. RODINA JAKO DYNAMICKÝ OBJEKT	14
1.1. Rodina v kontextech	15
1.2. Krize rodiny jako šance	16
1.3. Rodičovství	17
1.4. Rodičovské kompetence	20
1.5. Výchova	21
2.0. RODIČOVSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ	25
2.1. Co si představit pod pojmem rodičovské vzdělávání	25
2.2. Potřeba rodičovského vzdělávání	26
2.3. Kurzy efektivní výchovy jako forma prevence sociálně patologických jevů ..	27
2.4. Postoje rodičů k rodičovskému vzdělávání	31
3.0. EFEKTIVNÍ RODIČOVSTVÍ	33
3.1. Historie efektivního rodičovství	33
3.2. Teorie a pojmy z nichž ER vychází a s nimiž pracuje	34
3.2.1. Životní styl	34
3.2.2. Pocit sounáležitosti	34
3.2.3. Pozitivní zpětná vazba	35
3.2.4. 4 cíle negativního chování dětí	35
3.2.5. Logické a přirozené důsledky aneb tělesné tresty jako ukazatel kvality výchovy	35
3.2.6. Povzbuzování	37
3.2.7. Komunikace	37
3.2.8. Rodinné konstalace	37
3.2.9. Pozorování rodinných situací	38
3.2.10. Informovanost rodičů	38
3.3. Lektor efektivního rodičovství	39
3.4. Kurz a jeho koncept	40
3.4.1. Cíle kurzu	40
3.4.2. Časová dotace	40
3.4.3. Rozdělení tématických okruhů	40
3.4.4. Výhody práce ve skupině	41
3.4.5. Interaktivita lekcí	41

3.4.6. Dynamika lekcí	42
3.4.7. Běh kurzu	43
II. Praktická část	44
1.0. ÚVOD	45
1.1. Diskuze nad problematikou získání zpětné vazby účinků kurzů a nad možným výzkumem	45
1.2. Možnost získání jednoduché zpětné vazby na práci lektora v hodin.....	46
1.3. Nápady na výzkum s možností aplikace na celou společnost	48
2.0. PPŘEDVÝZKUM.....	51
3.0. VÝZKUM NABÍDKY A POPTÁVKY KURZŮ EFEKTIVNÍHO RODIČOVSTVÍ V KROMĚŘÍŽI	56
3.1. Analýza elektronických zdrojů	56
3.1.1. Průběh analýzy elektronických zdrojů a následné dotazování	56
3.1.2. Výsledky dotazování	57
3.1.3. Závěr vyplývající z analýzy elektronických zdrojů a dotazování.....	57
3.2. Anketa v ulicích města Kroměříže	58
3.2.1. Protokol výzkumu	58
3.2.2. Výsledky ankety	64
3.3. Závěr výzkumu	70
3.3.1. Shrnutí výsledků	70
3.3.2. Použití výsledků výzkumu	71
ZÁVĚR	72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATUTY	74
SEZNAM INTERNETOVÝCH ODKAZŮ.....	76
SEZNAM DALŠÍCH PRAMENŮ	77
III. Část s přílohami	78

ÚVOD

Napsání této bakalářské práce předcházela řada jiných seminárních prací v rámci mého studia sociální pedagogiky zde, na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, z nichž bylo možné mnohdy vycházet, či jsou přílohou k této. Již od roku 2008 je valná většina z nich soustředěna na téma rodičovství, výchovy dětí a aktivit pro rodiče s dětmi. V roce 2008 jsem se totiž seznámila s výchovným směrem Efektivní výchova dětí vycházejícím z individuální psychologie Alfreda Adlera a stala se lektorem „Kurzů efektivního rodičovství“ (dále často ER). Můj původní záměr zabývat se poradenskou psychologií byl již v té době nasměrován předně na poradenství pro rodiče, protože jsem sama matkou a také jsem si uvědomovala, že rodina ovlivňuje jedince na celý život a tím tedy i celkový stav naší společnosti. Chtěla jsem pomáhat rodičům najít cestu ke svým dětem, ale až v efektivní výchově jsem našla konkrétní myšlenky a principy, které lze intenzivním a dobře vedeným vyučováním předávat rodičům.

Výchova nasmazatelně poznamenává naše chování v dospělosti. Jsme vychovanými dětmi, obklopení dalšími vychovanými dětmi. Budeme-li žehrat na stav společnosti, na špatné mezilidské vztahy, na násilí v médiích a dětskou šikanu už ve školkách, žehráme zas a znova na hodnoty a způsoby chování, ke kterým byl někdo někdy veden. Na způsoby chování, které dětem vštěpujeme a ukazujeme u nás samých. Na naši vlastní lásku k nakupování, k soupeření o místo ve společnosti, o nejhezčí vánoční výzdobu v ulici a ukazujeme, kolik jsme ochotni investovat času do práce (na úkor rodinného života), abychom dosahovali dobrého postavení. A to z této mé práce téměř vynechávám ty nejhorší sociálně patologické jevy, jako týrání dětí, domácí násilí, sexuální deviace, protože vliv výchovy na ně ještě nejsem zcela s to si obhájit a hlásí se zde o slovo mnoho dalších vlivů.

Kurzy efektivní výchovy mohou nabízet řešení v mnoha oblastech života společnosti a jejich problémů. Osobně je považuji za součást sociální práce s rodinou, prevenci sociálně patologických jevů, formu skupinové terapie, možnost řešení krize v rodině, metodu výchovného poradenství, formu sebereflexe a práce na osobnostním růstu rodiče, boj s psychosomatickými a civilizačními chorobami, učení skloubit rodinu a zaměstnání, aktivizaci maminek na mateřské dovolené, vzdělávají v oblasti psychologie a vývoje dětí.

Oblast rodičovského vzdělávání bohužel ale stále trpí určitými tabu a předstudky. Zasahovat rodičům do výchovy, komentovat principy jež uplatňují je považováno za neslušné a je to problémem pokud takto dělají prarodiče, pokud by vám ve výchově dětí dávala nevyžá-

dané rady kamarádka a o slovo se přihlásí naše ješitnost, pokud takto bez naší výzvy učiní pedagog. Rada je velice ošemetná věc. A to předně v oblasti jako je rodina- naše soukromí, naše intimita. Dokud rodina problém nemá, radu, která by jí mohla pomoci bezproblémový stav udržovat, či ještě zlepšit, vnímá jako zbytečné zasahování do soukromí a kritiku rodičovských schopností. Až je problém na světě, snaží se jej zase naopak udržet v tajnosti, zakrýt selhání funkcí rodiny a neprát špinavé prádlo na veřejnosti. Ještě pořád je to ostuda! Je to ostuda, že rodiče chodí dvakrát do měsíce si sednout k poradci a díky tomu na sebe doma před dětmi neřvou. Ještě pořád je ostuda přiznat si, že jsme možná v dobré víře, že je třeba pracovat, nestíhali některé potřeby našeho dítěte a tak s ním teď chodíme do pedagogicko-psychologické poradny, abychom to dohnali, místo zlomení hole nad “tím hrozným děckem”.

V dnešním předimenzovaném světě se už jen těžko ale obejdeme bez informací a rad. Necháváme si radit s financemi, se snižováním váhy, s výživou, s kosmetikou, s odíváním, stavbou domu... Ale radit ve výchově dětí a v našem vztahu s partnerem, k tomu se rozhodujeme už velmi těžko. Cítíme to snad? Cítíme, sami v sobě, že tohle je náš úděl tady? Najít svůj protipól- mám s ním neshody - zklamal jsem - stydím se. Vychovat s ním děti- nedaří se- zklamal jsem- stydím se. Je tahle soustava rovnic důvodem, proč se ještě pořád rodičovskému vzdělávání a poradenství nedostává takového uznání a vážnosti jaké si zaslouží?

Nebo je tím důvodem rodiči často zmiňovaná chladnost v přístupu poradců se svým “medicínským” postupem diagnosiky? Rodina navštěvující poradnu se často může cítit a mnohdy je takto okolím i vnímána, jako problémová.

Přínosem by v této oblasti mohla být větší informovanost veřejnosti o tom, jak by měla výchova podle nejnovějších odborných poznatků vypadat, propagace kurzů v rámci příjemných akcí pro rodiny, přiblížení samotných lektorů své komunitě a jejich zapojení do života místní společnosti, propagace kurzů, jejich účinku a formy v médiích apod. Toto vše by mělo probíhat uvolněnou formou aby došlo k odstranění této neosobní atmosféry v oboru panující a odstranění předsudků vůči návštěvě kurzů, poraden a jiného rodičovského vzdělávání. Důležitou součástí této práce tak je příloha č.1, která popisuje právě potřebu propagace a to v neziskovém sektoru. Vznikla v době, kdy se mi již dostaly do rukou výsledky mého výzkumu, který je praktickou částí této bakalářské práce a zabývá se právě nabídkou a poptávkou kurzů ER v Kroměříži, kde žiji. V průběhu předvýzkumu a výzkumu jsem se v konverzaci s rodiči také přesvědčila, že nevědí o možnostech rodičovského

vzdělávání tohoto typu.

Určitém problémem se kterým jsem se při psaní této práce setkala byl nedostatek odborných publikací na téma rodičovského vzdělávání. Proto má práce často čerpá z vlastních zkušeností, z bakalářských a diplomových prací kolegů v oboru a v neposlední řadě z kurzů a přednášek, jejichž navštěvování je mou vášní a jimiž jsem tedy jako lektor utvářena. Patří mezi ně kurzy manželů Kopřivových, kurzy komunikace, kineziologie, managementu, metodika cvičení rodičů s dětmi, lektorské supervize, kurzy masáže dětí a další dílčí přednášky.

Výčet problému v tomto mladém oboru není samozřejmě konečný. Mohu jen doufat že tato práce přinese zamyšlení, jakým přínosem kurzy efektivní výchovy mohou pro rodiče být i nad obrovským potenciálem, který pozitivní změny ve výchově našich dětí mohou mít pro celou společnost.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1.0. RODINA JAKO DYNAMICKÝ OBJEKT

Na pojem “rodina” se můžeme podívat hned z několika úhlů pohledu. Definice pojmu jsou různé v jednotlivých přístupech vědních disciplín. Třeba z pohledu práva, politiky, filosofie, psychologie, sociologie, biologie atd. I v rámci jedné disciplíny se liší v niancích každého autora.

„Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni hereditou, legálními manželskými svazky, adopcí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoli mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užívání pojem rodina, i když jde např. o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd.“ (Kramer in Sobotková, 2001, s. 22).

Tady se tedy setkáváme i s nastíněním uspořádání rodiny, jejich členů a vzájemných vztahů. Mnohdy se považuje za jádro rodiny matka, otec a jejich děti, Ivo Možný (1984) považuje za rodinu ale i jen manželský pár, ať už před početím dítěte, zcela bezdětný, nebo v období “prázdného hnízda”. Dle různých autorů i pohledů vědních disciplín se různí popis funkcí rodiny. Mezi ně řadíme funkci biologickou (reprodukční), ekonomicko-zabezpečovací, emocionální, výchovnou, socializační. I rozdělení typů rodin na stabilní, nestabilní, funkční, afunkční, dysfunkční, mrtvá, krizová, deficilní (Musilová, 2010, zápisky z přednášek) a další dělení se různí autor od autora. Již nyní, jak tuto definici a dělení čteme, je nám zřejmé, že bychom mohli uvést její další varianty a další možnosti dělení rodiny či funkcí rodiny. Nabízí se nám takto pohlédnout na rodinu jako na složité definovatelný dynamický objekt, ač se to nemusí na první pohled zdát.

Ovšem stejně tak je potřeba rodinu vidět stále jako jednu z nejstarších a nejstabilnějších institucí, protože plní ve valné většině případů svou funkci místa kam se rodíme a v níž se vyvíjíme, ať už je jakákoliv a díky ní lidstvo přežívá. Ono místo, kam se naši potomci narodí, ta *rod-nina*, ono podhoubí v němž dítě vyrůstá. Zdá se býti zcela samozřejmou. Jen stěží si dokážeme představit, že by bylo normou, aby lidské potomstvo vyrůstalo jinde, nežli po boku matky, otce a sourozenců, popřípadě prarodičů a širších pokrevně a jinak příbuzných. Představa toho, že bychom po narození děti odkládali do ústavních zařízení k růstu a výchově, že by muži žili na jedné půlce Země, ženy na druhé a ty by samy vychovaly záměrným kontaktem s muži vzniklé potomky či bychom po odkojení my matky

nechaly děti samotné v poznávání světa, se jistě bude zdát kde komu nemožná, bizarní a snad i pohoršující. Přesto ji uvádím jako nutný kontrast toho, co to rodina (opět řekněme ono podhoubí v němž dítě vyrůstá) je. Možná to sami cítíme, že je nám to takto přirozené. A je nám to takto přirozené i ze způsobu života člověka jako organismu, který není ani biologicky vybaven k přežití (k lovu, k ochraně těla, ku skrývání) žádnými speciálními orgány (Baumruck a kol., 2007). Můžeme tak předpokládat, že jeho síla vždy spočívala ve spolupráci a pospolitosti skupiny, což zajišťovalo jedinci přežití.

1.1. Rodina v kontextech

Máme tedy rodinu relativně “nedefinovanou”. Tato se ale stále mění. Mění se vztahy v ní, její uspořádání, členové a jejich soužití, atmosféra, hodnoty, její funkce i její potřeby, mění se normy skrze které se na rodinu nahlíží. Takto se proměňuje rodina nejen v průběhu života jedné rodiny, jedné generace, ale v celém toku historie.

V naší společnosti pod tímto pojmem často vidíme něco tradičního, pevného a státotvorného, se svými hranicemi a členy. Často slyšíme volání po návratu k “hodnotám tradiční rodiny” důležitosti “rodinných hodnot” a upozorňování na “krizi rodiny”. Lze však rodinu a tyto další pojmy opravdu jako takové definovat? Jen pro příklad i onen základní fakt, že dítě vzniká - se rodí - z muže a ženy je dnes již zrelativizován umělým oplodněním. Rodina se mění nejen vývojem, ale je dynamická v širokém kontextu své existence.

Mění se například:

- **v závislosti na čase:** dříve bylo často rodinou označováno něco jako celé hospodářství, kde mnohdy žili nejen pokrevně příbuzní, ale též pracovní síly a zvířata místy i důležitější než děti (Možný, 1984). Historicky, v čase má vše svůj vývoj. Svůj vývoj má hospodářství, hodnoty společnosti, citová atmosféra společnosti, dělba práce, postoj k člověku, postoj k pohlaví, náboženství, státní zřízení. Tyto a další věci utvářející charakter společnosti v daném čase, utváří i charakter tehdejší rodiny.

- **v závislosti na geografické poloze:** to, kde se daná společnost a její rodiny nacházejí, důležitým způsobem poznamenává její tvář i tvář místní rodiny. Záleží na dostupnosti zdrojů, ploše kterou společnost obývá, přírodním bohatstvím, podnebím, infrastruktuře, vývoji místní společnosti na daném území... I v současnosti tak máme rodinu s jinou strukturou, hodnotami, povahou vztahů či způsobem života, jinak v daném společenství důležitou a s

jinými funkcemi mezi aboriginci v Austrálii, jinou v Japonsku, v Čechách či Saudské arábii.

- **v závislosti na jejím postavení ve struktuře společnosti:** ani časem a ani geograficky nelze rodinu zcela ohraničit, protože v daných časech i oblastech má místní společnost ještě další svůj rozměr a to svou strukturu- něco jako vrstvy. Ať chceme či ne, na místech kde pobývá větší počet lidí, vždy dojde k rozdělení obyvatel na vrstvy a to opět dle mnoha kritérií-náboženských, politických, ekonomických...(Eriksen, 2007). A tak můžeme vnímat rozdíl ve středověku mezi rodinou šlechty a chudiny i v současnosti mezi rodinou v Indii z nižší či vyšší kasty.

- **v závislosti na vlastní vnitřní struktuře:** důležitou determinantou každé rodiny je samozřejmě její vlastní vnitřní struktura - rodinná konstalace. Zde nás může zajímat hierarchie vztahů v rodině, počet generací a jejich zástupců jež sdílí společný prostor, počet dětí, jejich věkový odstup a sourozenecké vztahy (vlastní či nevlastní sourozenci), v některých společnostech i počet rodičů (v komunitě mormonů)... Jak čteme v definici, mezi členy rodiny jsou též emoční vazby, ovšem často slýcháme, že bereme některé nepokrevně a ani jinak příbuzné jako svou rodinu. Čili i to, koho vnímají členové rodiny svými emocemi a utvořenou emoční vazbou za člena rodiny je třeba brát v úvahu.

Takto se nám rodina ukazuje jako objekt nepřiliš snadno uchopitelný a ani její vývoj třeba z hlediska historie nejsme často s to popsat pouze lineárně a říci "rodina byla taková a taková". Protože každá jednotlivá rodina byla a je jedinečná a jiná právě v závislosti na těchto a jiných kontextech.

1.2. Krize rodiny jako šance

Z mnoha stran můžeme slyšet pojem krize rodiny. Je poukazováno na důkazy o existenci krize jako zvyšující se rozvodovost, nesezdané páry, osamělí rodiče, kteří jsou též zátěží i pro státní pokladnu, jakoby se množící zprávy o týrání dětí, rychlejší dospívání dětí a jejich delikvence. Tyto jevy jsou všeobecně považovány za patologickou záležitost.

Pocit současné krize rodiny vzniká také z akcelerace vývoje společnosti a pokud si vezmeme definici krize jako takovou, vyplývá nám z ní ovšem, že jde vlastně o přirozenou záležitost umožňující vývoj:

"Krizi můžeme chápat jako subjektivně ohrožující situaci s velkým dynamickým nábojem, potenciálem změny. Bez ní by nebylo možné dosáhnout životního posunu, zrání. Krize vede

obvykle ke změně regulativního vzorce, ke změně regulativních způsobů našeho chování (a to v pozitivním nebo negativním smyslu). Z toho vyplývá, že je zároveň nebezpečím i příležitostí.“ (Vodáčková in Opatrný, 2010, zápisky z přednášek)

Nebezpečí plynoucí z jakýchkoliv krizí či konfliktů, můžeme spatřovat v jejich uchopení a v tom jakým směrem vzniklá krize vývoj obrátí. Krize tak může mít důsledky jak negativní, tak ovšem pozitivní. Pro účely dalšího textu ale můžeme tyto změny jež máme možnost vnímat označit jako “krizi rodiny” ač je tento pojem vnímán předně negativně. Takto nám tedy krize rodiny nabízí prostor a materiál k řešení a nasměrování budoucnosti rodiny a potažmo společnosti jiným směrem. K tomu nám může dobře posloužit právě rodičovské vzdělávání, jehož potřeba je tak vlastně potřebou správně uchopit krizi rodiny částečně ospravedlněna.

1.3. Rodičovství

Rodičovství bychom mohli definovat jako získaný status, úzce se vážící k sociální roli „rodič“. Počíná zjištěním těhotenství, ale lze na něj pohlédnout i zpětně, podle toho, zda rodič těhotenství plánoval a tedy jej již prožíval před otěhotněním. Zároveň rodičovství počtím ani porodem začít nemusí, jde-li o rodiče náhradní. Rodičovství nemusí být nutně spojeno s vlastní reprodukcí. Zároveň biologický rodič, který se svého dítěte vzdal, se stále může jako rodič cítit a své sociální nevykonávané rodičovství vnímat. Rodičovství lze tedy popsat i jako stav a pocit. Tak se dostáváme k tomu že rodičovství má své biologické, sociální a psychologické aspekty. Biologickým aspektem rodičovství, je zcela zřejmě rozmnožování, ztvoření potomka, což je společné všem živým organismům. Nemusí se nutně vázat s výchovou potomstva a soužitím s ním po narození- s rodičovstvím sociálním.

“Jedná se o sociální konstrukt (produkt očekávání společnosti a kultury, ve které jedinec žije, produkt, jež se navíc může s vývojem společnosti a jejího smýšlení vyvíjet a měnit).” (Koudelová, 2007, s. 8)

Od rodiče má společnost a jeho okolí jiné očekávání než od dítěte, studenta, bezdětného dospělého a také na něj má jiné požadavky. Ze zákona, z morálky, ze zvyku. Rodič musí zajišťovat ekonomické fungování rodiny, zajistit dítěti péči, školní docházku, materiální zázemí... Na rodičovství pomýšlí také stát svým vedením svého sociálního systému, aby

alespoň z určité části kompenzoval podivuhodné handicapy, které rodiče v dnešní společnosti mají.

Rodičovství je něco jako "povolání", ve kterém se kloubí nespočet dalších důležitých profesí, které se uplatňují v jiných oblastech našeho žití. Jedna z nejdůležitějších rolí člověka tak obsahuje prvky managementu, řízení času, řízení lidských zdrojů, psychologie, pedagogiky a didaktiky, sociologie, ekonomie a mnohé další. Člověk, který je rodičem, je ve všech těchto oblastech do určité míry zatížen a v zabezpečování plnění všech funkcí rodiny je musí prakticky umět využívat. Náročnost pseudopovolání "rodič" si dnes snad již ani neuvědomujeme a často považujeme za největší zatížení a středobod našeho soustředění práci.

Rodičovství má též svůj psychologický aspekt, který ilustruje i kapitola o rodičovských kompetencích. Rodičovství se totiž těžce prožívá bez vlastností a dovedností, jako je trpělivost, umění řešit konflikty, asertivita, schopnost efektivní komunikace, znalost vývoje dětí a jejich potřeb atd. Samotný příchod dítěte na svět mění rodičův pohled sám na sebe. Již tady není sám. Je zde něco navíc, něco z něj, co již nikdy nejde nijak změnit, ani pokud je dítě adoptováno nebo zemře. Rodič to, že dítě vzniklo, ať už tu není z jakéhokoliv důvodu, vnímá a na různých úrovních vědomí tento fakt formuje jeho chování či alespoň přemýšlení. Dále rodičovství může přinést mnoho pocitů do života člověka, které by jinak nezažíval. Štěstí, pocit hrdosti, pocit naplnění, stres, strach o bezpečí dítěte, pocit zodpovědnosti za to co se s dítětem děje, pocit větší zodpovědnosti za vlastní činy. Podobně je tomu u rodičovství nenaplněvaného, kdy mnoho žen i mužů snažících se o dítě, zažívá nepříjemné pocity a vnitřní monology zpochybňující vlastní vlastnosti a schopnosti. Jak mnoho rodičů říká, po narození dítěte už TO nikdy není stejné.

Toto rozdělení rodičovství na aspekty biologické, sociální a psychologické nám ukazuje, že pokud můžeme rodičovství nahlédnout i jako sociální konstrukt, mělo by být možné na něm pracovat a měnit jej, stejně jako můžeme (i když ne zcela snadno) pracovat na naší psychice- rozvíjet tedy rodičovské kompetence.

Změny v rodině se neodmyslitelně pojí se změnami společenskými a všeobecným akceleračním vývojem. Pojďme na chvíli pracovat s tím, co se nyní s rodičovstvím může mnohdy stát. Jako některé postřehy z nedávných změn v rodině a příchodu dětí na svět bych

vedla antikoncepci, reprodukční medicínu, kulturní rozdílnosti rodičovství, změny v mateřství a otcovství, nové formy soužití rodičů a fenomén odsouvání rodičovství.

Účinná antikoncepce zde nebyla až do 19.století (Možný, 1984). Díky ní si nyní žena již může v mnoha případech vybrat, zda být či nebýt matkou. Před vynálezem antikoncepčních prostředků se bralo zcela přirozeně, že dospělý člověk, pokud žil pohlavním životem, stal se dříve či později rodičem, ale v dnešní době je možnost své rodičovství plánovat a tak z něj vzniká více či méně sociální konstrukt, kdy dítě může být nahlíženo s trochou nadsázky jako společný projekt manželů (Koudelová, 2007). Takto tedy mohou pocítit potřebu rodičovského vzdělávání v přípravě ke zvládnutí toho, co si vytýčili.

Rychle se rozvíjející obor reprodukční medicíny umožňuje, aby oplodnění probíhalo i uměle, v problémech s reprodukcí se uplatňují náhradní matky, rodí se různými způsoby, některé děti tráví měsíce a měsíce v inkubátoru, kde je jejich dělohou technika a práci přírody sjednává lékař. Se změnou v rodičovství se tedy můžeme setkat již z kraje života dnešního dítěte. Jak dítě na tyto novoty v počínání a rození reaguje zatím poznáváme, ale nemusí to být zcela pozitivně a může si tím nést do života mnoho zátěže a stresu.

Rodičovství není pro všechny kultury na světě stejné, otcovské a mateřské chování je v různých společnostech různé, což opět poukazuje na sociální původ rodičovství a proto jeho podmíněnost učením.

V mnohém se mění rozdělení rolí v domácnosti, tedy v pohledu na blízkou historii těchto rolí. A to od počátků feministického hnutí a vůbec začátků volání po vyrovnávání i různých jiných společenských rozdílností. Pomalu se ustupuje od představy modelu, který zde dlouho byl, matka-pečuje o domácnost, otec - zajišťuje dobrou ekonomickou situaci rodiny. Nově se na scéně objevuje skloubení kariéry matky s jejími rodičovskými povinnostmi a to si vynucuje zapojení otce do fungování domácnosti. Stoupá i počet otců na mateřské dovolené.

Různí se také formy soužití párů i pár samotný. Mladí lidé, kteří nyní zakládají rodiny, jsou též jiní a často netrvají na zavedených postupech při soužití s partnerem. Matky si již i dobrovolně vybírají samostatnou výchovu dítěte nežli "nutné" manželství, partneři se rozvádějí, rodiny se v průběhu života přetvářejí, děti se setkávají s "novými rodiči" i sourozenci. Tyto nové formy soužití si žádají nové formy přístupu k výchově a tím pádem též vyvolávají potřebu rodičovského vzdělávání.

O odsouvání rodičovství toho bylo napsáno již hodně (také vlivem větších možností realizace v životě, které jsou mladým lidem dány), uvedu alespoň nevýhodu spočívající ve snižování počtu dětí na jednu ženu a obavy odborníků z toho, že mnoho párů “nestihne” být rodiči.

1.4. Rodičovské kompetence

Pojem kompetence využíváme v souvislosti s rodičovství v jeho významu jako souboru znalostí, dovedností, zkušeností, metod a postupů i například postojů, které jednotlivec využívá k úspěšnému řešení nejrůznějších úkolů a životních situací (Veteška, Tureckiová, 2008). Rodičovské kompetence můžeme tedy definovat jako soubor znalostí, dovedností, metod a postupů i postojů, které rodiče využívají k úspěšnému vykonávání své role rodiče a výchově svých dětí.

Jen pro dokreslení si zkusme uvést některé konkrétní jednoduché znalosti, dovednosti, metody a postupy či postoje. Zástupcem znalostí by mohlo být vědomí maminky o vývoji miminka v bříšku, vhodném stravování v těhotenství, důležitosti dobré psychické přípravy pro zdárný průběh porodu. Z dovedností si uveďme třeba výměnu plenek, správnou manipulaci s novorozencem, zvládání efektivní komunikace. Metodou pro nás může být například způsob řešení problémů metodou pěti kroků. Rodiče také předávají dětem postoje jak verbálními tak neverbálními projevy a souvislostmi ve svém jednání. Ukazují dětem, zda je důležitější práce nebo rodinný život, zda mají úctu k sobě, ke svým rodičům apod. a je potřeba si toho být vědomi. Z toho můžeme usuzovat na to, že je nutné tyto kompetence někde získávat, zlepšovat, či je umět nahlédnout a vzájemně kombinovat a propojovat.

Mnohé z kompetencí, které rodič potřebuje ve svém rodičovství a stejně tak je i chce předat svým dětem, jsou tzv. kompetencemi klíčovými, což je již mnohem více známý a sledovaný pojem. Způsob rozvíjení rodičovských kompetencí se v mnohém podobá práci na kompetencích klíčových. Ty můžeme dělit na kompetence sociální (všechny schopnosti, které umožňují kompetitivní kontakt s ostatními lidmi), kompetence ve vztahu k vlastní osobě (rozvíjení svého potenciálu, péče o duševní rovnováhu...) a kompetence v oblasti metod (Belz, Siegrist, 2001).

Díky Rámcovému vzdělávacímu programu se dnes mnoho dětí může setkat s rozvojem klíčových kompetencí již ve škole. Rámcový vzdělávací program je součástí kurikulárních

dokumentů, vychází z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje právě klíčové kompetence a jejich uplatnění i v praktickém životě (Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2007). Tyto metodické pokyny jsou určeny pro děti od 3 do 19 let, po té se každý musí o rozvoj svých klíčových kompetencí, který probíhá celoživotně, zasadit sám.

K rozvoji těchto kompetencí nejlépe slouží práce ve skupině. Dokonce některé z nich je možné rozvíjet pouze v kooperaci se skupinou. Větší nebo menší počet osob tak musí zdo-lávat podobné úkoly nebo řešit problémy, což motivuje k učení a zesiluje tak jeho efekt. Lidé ve skupině a kontakt s nimi nám umožňují jak procvičovat sociální kompetence tak též zrcadlí svými reakcemi naše já, můžeme poznávat naši ego-identitu (Belz, Siegrist, 2001). Tak skupina poskytuje svým členům zpětnou vazbu na základě které se sami poznávají, identifikují, podobně jako děti, jak se píše níže v části o zpětné vazbě. Dovednosti klíčových kompetencí můžeme zároveň ve skupině dobře nacvičit, uvědomit si, kde máme mezery a zároveň jsme naopak povzbuzováni v jejich správném užívání. To opět ukazuje na velké výhody rodičovského vzdělávání právě formou práce ve skupině, protože se v ní nejlépe rozvíjí klíčové, potažmo rodičovské, kompetence.

1.5. Výchova

“Výchova – ‘předávání duchovního majetku, proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout dlouhodobějších a trvalých pozitivních změn v jejím vývoji.’”
(Hrbáčková, 2006, prezentace z přednášek)

Stejně jako v případě rodiny popsané výše, se bude i výchova opět měnit v mnoha niancích společnosti, úhlech pohledu a v závislosti na individualitě účastníků výchovného procesu. Protože se v těchto závislostech mění například onen duchovní majetek, který je předáván i tradiční způsob jeho předávání. Výchova je determinována společenskými ideály, ekonomikou, politickým uspořádáním a kulturou (Jůva, 2001). Snaha o popis, definování, uchopení metodiky výchovy a snaha o uplatňování výchovy provází lidstvo od nepaměti. Představa o tom jak by měla vypadat se úzce váže na všeobecně sdílenou představu o tom, jak by měl vypadat (nejen ve smyslu vzhledu) „správný člověk“ dané doby a společnosti, jak by se měl chovat, kam směřovat a jak ho k tomu vést. Výchovu (nebo alespoň její uchopitelnou část) se dařilo postupně institucionalizovat a začala dostávat rámcové obrysy, určitou metodiku a vědecky výchovu můžeme poznávat z hlediska vědy o výchově-

pedagogiky. Podobně jako rodičovství, ani výchovávání se nemusí vázat k biologickému rodičovství. Výchovně může působit náhradní rodič, navíc může na jedince výchovně působit mnoho dalších lidí, i když rodič (či ten náhradní) má největší vliv a výchova odehrávající se v rodině má na jedince nejhlubší dopad. Tato práce je zaměřená na výchovu v kontextu každé konkrétní rodiny. Je to lidská činnost (sestává se z mnoha dalších činností) od jiných činností se liší svým účelem, kdy chce vychovatel u vychovávaného (vychovávaných) ovlivnit strukturu „pozitivních“ psychických dispozic, nebo je teprve vytvořit, či odstranit již existující nebo odvrátit vznik dispozic, které hodnotí ze svého úhlu pohledu jako špatné (Brezinka, 2001).

Jůva (2001) výchovu rozděluje též na nepřímou a přímou. Nepřímou výchovu popisuje předně jako ovlivňování rozvoje osobnosti vhodně upraveným prostředím, ale toto prostředí samozřejmě pro dítě upravuje primárně rodič a on je také tím nejvýraznějším prvkem prostředí dítěte. Za nepřímou výchovu u rodiče tak můžeme mít to, co lze vystihnout konstatováním, že stejně jako nelze nekomunikovat, rodič nemůže nevychovávat. I když s dítětem zrovna nemluví a nepůsobí na něj výchovně přímo, stále svým jednáním (péčí o domácnost, komunikací s partnerem, sledováním televize...) ukazuje dítěti určité své postoje, preference nebo způsoby chování a jiné. Bylo by dobré toto při rodičovském vzdělávání zohledňovat a pracovat s rodičem jako s osobou dítě ovlivňující, vychovávající celou svou osobností.

Přímou výchovu můžeme popsat nejprve obecně jako přímé působení na dítě a jeho přímé ovlivňování slovy, vysvětlováním, poučováním, uplatňováním systémů odměn a trestů, instrukcemi... Z technik efektivního rodičovství bychom v této souvislosti mohli zmínit „Jásdělení“, uplatňování přirozených a logických důsledků na chování dítěte, povzbuzování pozitivního chování, pomoc dítěti s řešením konfliktů, problémů a úkolů a další. Způsob jakým můžeme nazývat rodičovo působení na dítě je ilustrován na obrázku č.1.

Dalším důležitým pojmem pro nás bude výchovný styl v rodině se uplatňující. Tím může být styl permissivní (volná výchova), autoritativní a demokratický (k němu se snažíme rodiče vést) (Wágnerová, 2008). Jůva též zmiňuje obecné cíle výchovy a její směřování z deklarace lidských práv a svobod:

„Výchova má směřovat k plnému rozvoji osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám, má napomáhat k vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a skupinami rasovými i náboženskými ...„ (Mezinárodní dokumenty o lidských právech a humanitárních otázkách, 1989, in Jůva, 2001, s. 47)

S těmito myšlenkami jistě můžeme jediné souhlasit. Problém se dostavuje při jejich praktické realizaci. Setkáváme se totiž s problémy, že ač mnoho rodičů sdílí tyto myšlenky, považují ovšem za projev demokracie ve výchově to, že na své děti mluví vlídně, ale přesto uplatňují autoritativní výchovné postupy a principy. Jeví se tedy jako potřebné popsat určitou představu o demokratické výchově v rodině a její základní principy v konkrétních detailech rodinných situací a komunikačních postupech i pravidlech. Výchova v rodině je velmi intenzivní, je interakční a podílejí se na ní obě strany- rodič i dítě (Kolčárková, Lacinová, , 2008). Principy, které rodiče zastávají při tomto ovlivňování dítěte si nesou ze svého dětství a vývoje a mohou být často neuvědomované. Můžeme tak vysledovat jisté paradoxy výchovy, kdy sice všichni sdílíme určitou myšlenku společnou většině rodičů a vychovatelů, přesto v reálném životě uplatňujeme takovou komunikaci a principy, které jsou často v rozporu s ní. Například chceme, aby dítě bylo zodpovědné, přesto mu nedáváme důvěru, že věci zvládne. Chceme, aby bylo samostatné. Přesto, za něj děláme jeho práci. Chceme, aby bylo slušné a zdvořilé, ale sami býváme zdvořilí jen “na oko”. Chceme, aby bylo šťastné, ale aktivně se nestaráme, co jej učiní šťastným podle něj. Chceme, aby nás dítě mělo rádo, ale nepřemýšlíme nad tím, zda si na základě našeho chování je vědomo naší lásky, bylo odvážné a přesto jej přehnaně opatrujeme... Nahlížení těchto paradoxů a učení se uplatňovat demokratické principy výchovy řeší právě kurzy efektivního rodičovství, efektivní výchovy dětí.

2.0. RODIČOVSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

2.1. Co si představit pod pojmem rodičovské vzdělávání

V širším smyslu rodičovské vzdělávání probíhá po celý život. Naší vlastní výchovou, ve škole, ovlivňováním naší rodičovské i genderové role médií, ovlivňují nás v tomto ohledu sociální skupiny k nimž náležíme, partner a jiné zkušenosti. V užším smyslu slova, lze vnímat rodičovské vzdělávání jako záměrnou, systematickou a cílevědomou činnost, vedoucí k pozitivním změnám v našich rodičovských schopnostech a kompetencích. Můžeme sem zařadit vyhledávání informací na internetu, aktivní snahu nalézat řešení našich rodičovských starostí ve zkušenostech ostatních rodičů, vzdělávání formou četby literatury s požadovanou tematikou, navštěvování kurzů přímo zlepšujících naše rodičovské schopnosti (kurzy ER, vědomého rodičovství, předporodní přípravy, kurzy manipulace s novorozencem...), navštěvování odborných poradců (pedagogicko- psychologické poradny apod.) s cílem získání informací a další. Pro dokreslení užítku rodičovského vzdělávání uijme pěknou část z práce Markéty Klimecké:

“Použila bych nyní citaci Iva Možného (2002, s.73), který výstižně píše: "Prostor, který národ otevírá pro nastupující generaci tím, co ze své dnešní možné spotřeby raději uloží do vzdělání svých dětí, je prostorem, který vytváří pro svou budoucnost“. Dodala bych, že nejen vzdělání, ale i výchova, která svým charakterem určuje charakter celé společnosti. Na nás záleží, co další generaci předáme ze svých schopností, znalostí, zkušeností, názorů, norem a hodnot.” (Klimecká, 2008, s.6)

Rodičovským vzděláváním, na které by nás měla upozornit tato práce a popsat jeho důležitost a přínos myslíme konkrétní mimoškolní aktivitu, nesoustředíme se ani na vliv prostředí, nezáměrné ovlivňování, ani na individuální vzdělávání každého rodiče či poradenství. Jak bylo popsáno výše, rozvoj rodičovských kompetencí se nejlépe děje ve skupině. Půjde nám tedy o vzdělávání formou navštěvování kurzu se skupinou dalších rodičů za účelem načerpání konkrétních vědomostí, dovedností a rozvojem rodičovských kompetencí. Toto vzdělávání probíhá formou výuky, s výkladem, interaktivními technikami, sdílením se skupinou s předem připravenou osnovou (dle každého lektora), probíhá konkrétními lektorem osvojenými metodami se svými vytýčenými cíly jak je blíže popsáno v konceptu kurzu.

2.2. Potřeba rodičovského vzdělávání

Můžeme přemýšlet, proč se hlásí nyní o slovo potřeba vzdělávání rodičů jak vychovávat děti. Jak se píše výše, snaha o výchovu a její „podchycení“ je zde od pradávna. Výchovné principy a postoje se předávají přeci z rodiče na novopečené rodiče už dlouhé věky. Dnes dokonce mnoho kompetencí, jež nám napomáhají v rodičovských rolích nalezneme v Rámcově vzdělávacím programu pro školy. Také jsme zmínili, že na naše rodičovství jsme připravováni celoživotně. Dítěti totiž předáváme ze sebe úplně vše. Dítě se učí velkou částí nápodobou a naším příkladem. Přejímá od nás naše hodnoty, postoje, přístup k životu, k lidem přejímá v mnohém náš životní styl. Takto bychom mohli přípravu na rodičovství pojmut opravdu ze široka, z pohledu celého vývoje rodičovské osobnosti. Jistě jsme ale mohli vyzorovat akceleraci, se kterou se tito činitelé rodičovství ovlivňující kolem nás mění a rodiče tak často připravují děti pro zcela jiný svět než je ten jejich. A již nestačí děti naučit řemesla, práci, starat se o stavení, o domácnost a rodinu... Novým úkolem pro rodiče je vychovat dítě, které ve změněném světě obstojí a potřebuje získat nové kompetence a schopnost nést zodpovědnost samo za sebe.

Alfred Adler považoval za období kdy v dítěti vznikne tzv. životní styl, který je pak po zbytek života možné měnit jen s velkým úsilím, období do 4let života dítěte (Adler, 1927). Dreikurs tuto hranici posunul na 8 let (Dreikurs-Fergusonová, 1993). Pokud tedy budeme počítat s existencí „životního stylu“ (ve smyslu jak je popsán níže) a zároveň s tím, že dítě ovlivňujeme celou svou osobností, můžeme vytvořit následující příklad. Pokud se základní životní styl ženy, která má dítě ve 38 letech, vytvořil tedy před 30ti lety, za okolností panujících před 30ti lety, bude jej nyní předávat svému dítěti. Ve chvíli, kdy dítě bude potřebovat to, co jej rodič učí, využít v plném rozsahu samo za sebe (dejme tomu kolem dvacátého roku života), bude tento na něj přenesený životní styl a pohled na svět starý 50let. Nabízí se tak myšlenka, že je potřeba přestat předávat dítěti autoritativním způsobem své zkušenosti, své vědomosti a principy a svůj životní styl, ale pomoci dítěti k vývoji vlastního životního stylu a předně povahových vlastností (zodpovědnost, samostatnost, respekt, sebevědomí a kladné sebepojetí), umožnit mu vlastní zkušenost a být jemu spíše doprovodem v poznávání jeho světa. Tyto postoje jsou ovšem relativně nové a není jednoduché umět dítě k rozvoji těchto kompetencí dovést.

Naše dnešní společnost se hlásí k demokracii, ale ač to není tak zcela patrné, valná většina

rodin uplatňuje ještě stále autoritativní styl výchovy založený zejména na představě, že dítě je jiné, méně zkušené, méně inteligentní a nesamostatné, zjednodušeně řečeno na představě, že je více žádoucí, aby dítě poslouchalo rodiče a jiné autority, nežli aby samo docházelo k poznání toho, proč se má chovat určitým způsobem a hledalo ve svých jednáních pravý smysl. K tomuto vedení je ale potřeba, aby rodič znal mnohé ze zákonitostí fungování vývoje dítěte, poznal komunikační techniky, které jsou k dítěti respektující, dával mu pozitivní zpětnou vazbu a další níže popsané techniky a ty je třeba se někde naučit.

“Posun od tradiční - autoritářské výchovy, k výchově demokratické, založený na svobodě v rámci daných pravidel, klade na rodiče vysoké nároky. Přístup, který není založený na absolutním ovládnutí dítěte, ale na spolupráci, s sebou přináší řadu problémů, které rodiče neumí řešit, protože se v jejich dětství nevyskytovaly, vlastně ani nepřípadaly v úvahu.” (www.efektivnirodicovstvi.cz, 2009)

2.3. Kurzy efektivní výchovy jako forma prevence sociálně patologických jevů

Při studiu sociální pedagogiky a jiných společenskovedních disciplín, si můžeme povšimnout zákonitostí, které panují při vzniku sociálně patologických jevů. Nebojme se říci, že všechny mají v konečném důsledku hluboký kořen v nedostacích v rodině či je naopak dobré působení rodiny může s nějakým úspěchem řešit. Samozřejmě k jejich rozvoji přispívá i prostředí ve kterém se takto oslabené dítě pohybuje. Efektivní rodičovství si jako hlavní cíle klade výchovu sebevědomého a zodpovědného dítěte, také podporu jeho pocitu sounáležitosti s rodinou a po té celkově se svým společenstvím. Takové dítě a později dospělého, můžeme považovat za odolnějšího proti vlivům prostředí a sklonům k sociálně patologickým jevům. Například v případě agrese zastává A. Bandura na základě teorie sociálního učení názor, že zdroji modelů agresivního chování jsou rodina a subkulturní vlivy (Kopřiva, 2010, zápisky ze semináře).

Mezi sociálně patologické jevy můžeme řadit pojmy jako domácí násilí, anorexie, sebevražednost, závislosti na drogách, hráčství, šikana, rasismus, prostituce, kriminalita a jiné. Tyto sociální jevy se staly problémem a pro občana ohrožením. (Řezníček, 1994)

Za motivy k sociálně patologickému jednání lze často považovat (a to nejen u dětí, ale později i v dospělosti) např. snahu dětí vyniknout, pokud necítí uznání v rodině, touhu po zapojení do nějaké party, skupiny, komunity, aby naplnily svůj pocit sounáležitosti, jemuž se jim v rodině nedostává, snahu ublížit svým chováním rodičům, pokud cítí od nich

zraňování, snahu o přiblížení se pochybným ideálům určité společnosti (modelkám, politiků, bohatým) pokud necítí svou jedinečnost a hodnotu a další. Proti těmto touhám a vnitřnímu nutkání se člověk jen velmi těžko vědomě dokáže bránit.

Jak jsme zmínili, děti si ze své rodiny výchovné postupy a modely chování odnášejí. Pokud je dítě v rodině ponižováno, tělesně trestáno, či dokonce týráno, přenáší toto chování do své rodiny a tím udržuje stálost výskytu sociálně patologických jevů. Na vrub rodičů bych ale chtěla dodat, že tyto nedostatky ve výchově (snad s výjimkou týrání) jsou dosti často neuvědomované a rodiče se nesnaží a priori působit na děti špatně. Mnoho výchovných chyb pramení z chybných přesvědčení o tom, jak bychom se k dětem měli chovat, z toho jak se k nám chovali naši rodiče a jaký máme celkově životní styl, naše vytíženost a hodnoty i to jak vnímáme úlohu dítěte v naší rodině a společnosti.

Udržování nesprávného životního stylu rodiny má také za následek eskalaci nevhodného chování a vyhocení rodinných situací. Zaneprázdnění a nervózní rodiče mají nervózní a nepozorné děti, rodiče to opět dráždí a udržováním podobných cyklů v chování si navzájem zhoršují vztahy mezi sebou. Z neznalosti pramenící špatná manipulace s miminky přináší do života rodiny problémy s psychomotorickým vývojem, rozvoj poruch soustředění, učení apod. Špatný spánek a tělesná nepohoda dětí matkám přináší pocity selhání, nevhodně se chovající děti, chceme-li zlobící děti, znamenají pro rodiče mnoho starostí a další stres k již tak náročnému životu naší současné společnosti. Přitom dostatečná informovanost a dostupnost kurzů by tomu mohla předcházet.

Není snadné umět dětem poskytnout co potřebují, dávat najevo uznání, lásku, jejich spojení s rodinou. Je těžké si definovat to, co v našem přístupu k dětem je špatně a proč. A proto kurz poskytuje rodičům v tomto směru dostatečnou informační základnu. Též i podporu psychickou v jejich jednání díky četnému sdílení se skupinou, oprostí je od pocitu samoty se svými problémy a pocitů viny ze svého selhání. Také poskytne nápady na praktickou realizaci zásad efektivní výchovy v rodině a po jistou krátkou dobu jejich uvedením do praxe má možnost sledovat.

Proto lze kurzy efektivní výchovy považovat za primární prevenci sociálně patologických jevů jak v rodině, tak ve společnosti celkově. Pokud by měli rodiče možnost zamyslet se nad výchovou dětí a nad svým životem brzy, můžou vykročit správným směrem ve výchově dětí, což jim přinese do života celkově mnoho klidu. Způsob jakým jsou postaveny lekce efektivního rodičovství a jak velká pozornost je věnována rodiči a jeho postojům

a životnímu stylu, nabízí přirovnání kurzů ke skupinové terapii a tato skupina je právě tím vhodným prostředím pro rozvoj již zmiňovaných klíčových kompetencí. Mnoho cvičení a úkolů, kterými rodiče v průběhu kurzu projdou jsou psychicky náročné a vyžadují od absolventa zamyšlení se nad sebou, nad způsobem svého chování, organizací času, hodnotách a také nabízí dostatek prostoru a nápadů ke změně těchto návyků. V kurzu efektivního rodičovství tak rodiče často nenacházejí pouze soubor nějakých pouček jak ukočírovat své děti, což možná očekávali. Kurz tak často apeluje na jejich vlastní psychickou a fyzickou kondici, životní styl a zaužívaný způsob nazírání na svět a snahu o změnu, které nemálokdy doprovázejí i slzy.

Výše jsme se seznámili s myšlenkou rodiny jako dynamického objektu. Z rozmanitosti jejích funkcí a možností jejího uspořádání tak může v rodině dojít k mnoha různým pochybením. Náročnost rodičovské role, ale jak vidíme oproti tomu zodpovědnost, kterou rodiče ve výchově dětí mají i vůči celé společnosti, je tak dalším střípkem do mozaiky vysvětlujícím potřebu rodičovského vzdělávání a potřebu kurzů ER.

V tomto tvrzení se můžeme opřít i o jednoho z představitelů efektivní výchovy Alfreda Adlera, který ve své knize *Porozumění životu* zmiňuje, že *“jestli že se rozvinou komplexy méněcennosti, zdá se lidem, jako by žili v nepřátelském prostředí, hledí si jen svých vlastních zájmů, k sociální problémům zaujímají postoj nepřispívající k jejich řešení a cítí ulehčení pokud je podporují jiní a nemusí nic dělat”* (Adler, 1927, s.41).

Tím se ocitáme v začarovaném kruhu nezájmu společnosti o výchovu dětí a opětovného nezájmu takto vychovaných dětí o společnost a výchovu dětí.

Zapojení kurzů efektivní výchovy do systému prevence sociálně patologických jevů je možné konkretizovat například v Národním akčním plánu k transformaci systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011. Kurzy ER se zde mohou zapojit do primární prevence, kdy se snažíme pracovat s ještě “zdravou” rodinou a také provádět depistáž, vyhledávat možné ohrožené rodiny a děti. Všechny ostatní možnosti depistáže a počáteční práce s ohroženou rodinou se mohou zdát v mnohém neosobní a svým jakoby “medicínským” charakterem si mohou uzavírat cestu k mnoha rodinám, které by pomoc potřebovaly, ale samotné navštěvování poradny je jim již proti strsti, či je v očích okolí viktimizuje. Jak ilustruju v příloze č.1, kterou je moje práce “Propagace v neziskovém sektoru”, je potřeba lidem tyto služby nabídnout mnohdy lehkou, zábavnou a zážitkovou formou, jak také kurzy ER často probíhají. I když se budeme dívat na naši práci v prevenci

sociálně patologických jevů jako na něco opravdu vážného, důležitého a v mnohém vědeckého, laická veřejnost to takto často nevidí a vidět nechce a nevíme o kolik rodin, kterým bychom mohli vypomoci, takto přicházíme. Setkáváme se s názory že “moc naděláme s výchovou” a nebo naopak lidem navštěvování poraden či kurzů pro ně často naznačuje, že je v rodině něco nenormálního. Tu to chladnost diagnostických postupů práce s rodinou bude užitečné přinejmenším zmírnit.

Protože kurzy obsahují mnohá cvičení zaměřená na motivaci rodičů ve výchově dětí, učí též plánovat si lépe čas, promýšlet priority, hodnoty, možnosti úpravy všech rodinných vztahů, bylo by vhodné je zahrnout do systému péče o rodinu již ohroženou, se kterou se pracuje. Kurzy by měly být rodinám finančně dostupné, navíc nabízejí mnoho podnětů, jak skloubit rodičovství s pracovním životem a tím napomoci politice zaměstnanosti a pomoci rodině například v případě ohrožení ekonomické funkce rodiny.

V neposlední řadě kurzy postihují i oblast prevence terciární, kdy se snažíme odstranit následky již vzniklých problémů v rodině, či rozpadu rodiny a kurzy by mohly vzdělávat pedagogy v ústavních zařízeních. Tato často spolupracují s různými odborníky a i pro samotné zaměstnance ústavů by bylo velmi uvolňující naučit se techniky efektivní komunikace a další dovednosti, kterými můžou vychovatelé v dětech pěstovat zdravé sebevědomí, zodpovědné chování, samostatnost a pozitivní sebehodnocení.

Vhodné by bylo též připravit kurz pro rodiče z řad náhradních rodičů. Rodinu náhradní, pečující o děti bez biologické rodiny, nepovažujeme za ohroženou, ale za rodinu potřebující podporu (Národním akčním plánem k transformaci systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011). Dobré zařazení do náhradní rodiny je pro osvojené dítě velmi důležité a složité. Přitom jak se dočteme níže, je důležité, cítit sounáležitost se svou rodinou. Minimálně v této oblasti kurzy mohou úspěšně pomáhat.

Pomoci nám může lepší propojení školy s lektory a s rodiči. Výchovný poradce ovládající techniky vedení kurzu nebo individuálního výchovného poradenství podle ER může pořádat kurzy pro rodiče dětí navštěvujících danou školu a stejně tak se účastnit zábavně vzdělávacích aktivit na téma výchovy (nápady v příloze č.1).

Takto vidíme možnosti uplatnění kurzů efektivní výchovy ve všech třech oblastech prevence, pokud je zapojíme do Národního akčního plánu k transformaci systému péče o ohrožené děti.

2.4. Postoje rodičů k rodičovskému vzdělávání

Bude pro nás také důležité říci si, zda pociťují sami rodiče potřebu vzdělávání se. Na tuto otázku se pokouší přijít diplomová práce Bc.Hany Koudelové z ÚPV Filosofické fakulty Masarykovi Univerzity na téma “Postoje rodičů dětí do šesti let věku k rodičovskému vzdělávání” z roku 2007 a pro popsání tato kapitola práce vychází mimo jiné z ní.

“Jak jsem se již na předchozích stránkách zmínila, odborníci mají důvod pokládat vzdělávání rodičů za opravdovou potřebu. Sami rodiče si toto ale často nemusejí uvědomovat. Nasvědčují to mu i výsledky výzkumu provedeného na reprezentativním vzorku dospělé české populace. Celých 46% respondentů totiž uvedlo, že si v záležitostech rodiny a rodičovství poradí vždy sami a rodičovské vzdělávání nevyhledávají (Šedřová, 2006).“ (Koudelová, 2007, s.9)

Koudelová se ve své práci snaží popsat náročnost prvních šesti let života pro dítě i rodiče a též se zaměřuje na literaturu, díky níž mohou rodiče své kompetence zlepšovat. Klade si také otázku, zda rodiče pociťují potřebu rodičovského vzdělávání a odpověď na ni podkládá výzkumem. Zmiňuje se tak tedy například o tom, že o rodičovské vzdělávání stále jeví největší zájem ženy, i když od 60.let minulého století se do něj zapojuje stále více mužů. Toto může potvrdit též praxe jak s klienty kurzů ER tak také pohled směrem na lektory. Můžeme se setkat předně s ženami, jak ukazuje zkušenost ze vzdělávání lektorů tohoto výchovného směru popsána na webu www.zaharowska.cz (Zaharowska, 2008).

Dále vyvozuje, že držet se tradičního rozložení rolí v domácnosti a předpokládání, že příroda ženu obdařila přirozenou schopností pečovat o potomstvo rodičovskému vzdělávání příliš nepřeje. Otcovství se mění od 20.let minulého století, pečující muž (zejména o menší děti) již přestává vypadat slabozsky a zženštile. Můžeme to považovat za návrat angažovaného otce, protože blízkost otců a dětí není z hlediska celého historického vývoje novým fenoménem.

Koudelová dále zmiňuje fenomén, se kterým se musejí vyrovnávat hlavně otcové. Nemůžou totiž jako zdroj vědomostí užít zkušenosti svého otce, který ne vždy byl oním do výchovy zainteresovaným a proto je pro ně možnost vzdělávání se velmi užitečná. Z těchto zdrojů ale mohou mít zase nepříjemný pocit, že jsou výrazně pro žensky orientované.

Nevýhodou také je, že odborné publikace přístupné nám v České republice se o potřebě rodičovského vzdělávání málo zmiňují. Ač je nabídka knih o péči o dítě pestrá, přesto jí chybí odborná teoretická rovina. Tato skutečnost také vedla k tomu, proč jsou v této práci

využívány hojně diplomové a bakalářské práce současné mladé nastupující generace pedagogů a čerpá hlavně informace z kurzů a přednášek samotných.

Koudelová dělí ve svém výzkumu respondenty podle postojů k rodičovskému vzdělávání na aktivní a pasivní.

Aktivní- až na výjimku tento postoj zaujímaly hlavně ženy respondentky, které v průběhu těhotenství a měsíců po porodu pocítovaly potřebu rodičovského vzdělávání, snažily se ji nebo stále snaží uspokojit. Jejich rodičovské vzdělávání a učení je tedy v jistých chvílích vědomé, systematické a záměrné. Svou cestu k rodičovství vidí jako aktivní vyhledávání informací a způsobů výchovy z nichž si vybírají, co se jim osvědčilo.

Pasivní- tento postoj vyjádřila spíše mužská část respondentů, kteří byli pasivními příjemci vzdělávání, jejich vzdělávání probíhalo neuvědomovaně (jak je popsáno výše, výchova k našemu individuálnímu rodičovství probíhá celý život, takže se jí nemohli vyhnout) a pokud se vzdělávali vědomě, tak hlavně nárazově a na popud partnerky. Tento postoj mohou potvrdit i lektoři z kurzů ER, kdy je často slyšet ono mužské “jsem tady, protože manželka chtěla, abychom...”. Tento typ je často toho názoru, že rodičovské vzdělávání nepotřebuje. Jejich způsob nabývání rodičovských kompetencí je založen na vlastních pocitech, zkušenosti a “zdravém rozumu”.

Její popis postojů rodičů k rodičovskému vzdělávání je samozřejmě mnohem širší, vzhledem k tomu, že tyto postoje jsou velmi individuální a působí na ně mnoho faktorů- pohlaví, věk, vlastní výchova, vztah k učení a sebezdokonalování obecně, preference zdroje který použijí ke svému vzdělávání (kniha, internet, nabídka kurzů...), někteří rodiče preferují vlastní cestu k individuálnímu rodičovství, dále osobní vlastnosti rodiče a jeho hodnoty, vnímání vlastní mateřské a otcovské role, momentální životní okolnosti... Pro účely této práce jsou použity tyto dva typy respondentů, které šlo snadno ve zkratce popsat.

Dodejme si ještě jeden typ. Často slyšíme od rodičů, že by je rodičovské vzdělávání zajímalo ve chvíli, kdy by měly nějaké potíže. „Mít nějaké potíže“ je ale velmi diskutabilní. Nevíme, kde je ta hranice, kdy začneme dětské chování vnímat jako „potíže“. Navíc naše dítě se nemusí z charakteru svého temperamentu plně projevovat a přesto na něj můžeme negativně působit co do rozvoje samostatnosti, sebevědomí, zodpovědnosti atd.

3.0. EFEKTIVNÍ RODIČOVSTVÍ

Výchovný směr vycházející z individuální psychologie Alfreda Adlera. Snahou efektivního

rodičovství/efektivní výchovy je výchova sebevědomého, samostatného a zodpovědného dítěte, které ob stojí v novodobém hektickém světě předně díky svému kladnému sebepejetí. Od rodiče chce uplatňování efektivní výchovy uvědomění si, jak na své dítě svým chováním působí a jaký to má dopad na jeho budoucnost, zaujetí určitého vnitřního nastavení (v postojích, v uplatňování trpělivosti, v práci na vlastním sebevědomí...) a uplaňování komunikačních technik, umění používání přirozených a logických důsledků místo trestů a povzbuzování. Naučit se to může v kurzech efektivního rodičovství.

3.1. Historie efektivního rodičovství

Pokud bychom měli popsat něco jako hrubou konstrukci, jak bylo sformováno to, co se v kurzu učí, můžeme to udělat následovně. Z individuální psychologie Alfreda Adlera, který žil mezi lety 1870 a 1937 (Musil, 2007) a její široké teorie vychází Adlerův žák Rudolf Dreikurs (1897-1972), který posunuje konec vývoje životního stylu na hranici osmi let věku dítěte, formuje další důležité základní kameny (jako 4 motivy nevhodného chování), na základě Adlerova odmítavého postoje k trestům upřesní teorii přirozených a logických důsledků, přidává svou vlastní teorii o potřebě povzbuzování pozitivního chování, jako podklad pro naplňování pocitu sounáležitosti a tak utváření pozitivního životního stylu (Dreikurs-Fergusonová, 1993). Kniha „Efektivní výchova krok za krokem“ psychologů Dona Dinkmeyera a Gary D. McKaye pak přichází s konkretizací komunikačních strategií, plánu jak zavést efektivní výchovu do domácnosti, s řadou modelových situací a možností procvičování. Vytvářejí tak koncept výchovného směru a formují základ, na kterém staví osnovu kurzu. Tímto vznikl *„zážitkově vedený program jehož cílem je prostřednictvím praktického nácviku řešení nejčastějších problémových situací, se kterými se rodiče při výchově svých dětí setkávají, poskytnout podporu a pomoc rodičům“* (Vondráčková in Zaharowska, 2010), jak v kostce uvádí Ing. Eliška Vondráčková v rozhovoru s ní, který poskytla pro účely této práce a nalezneme jej na www.zaharowska.cz. Ing. Valerie Wágnerová se s těmito kurzy seznámila v letech 1995-1997 při svém pobytu v Kanadě ve městě Saskatoon (provincia Saskatchewan), kde se podobných kurzů intenzivně účastnila a přinesla jejich koncept sem k nám do ČR. Rozhovor s ní, který poskytla pro obohacení této bakalářské práce naleznete na www.zaharowska.cz. Za masivním rozšířením těchto kurzů pak stojí CRSP Brno a lektoři jako Ing. Vít Janků a Ing. Eliška Vondráčková. Kurzy v Brně začínaly podobně jako nyní začínají v dalších městech trochu nesměle, ale v současnosti mají již svou stálost v programu CRSP Brno a těší se stálemu zájmu. O historii kurzů se můžete mnoho dočíst v příloze právě v rozhovorech s Ing. Eliškou Vondráčkovou a

Ing. Valerii Wágnerovou na www.zaharowska.cz
(http://www.zaharowska.cz/Profese_lektora/Kurzy_ER.html).

3.2. Teorie a pojmy z nichž ER vychází a s nimiž pracuje

3.2.1. Životní styl

V Adlerově práci můžeme poznat, že byl žákem Zikmunda Freuda (Musil, 2007). Navazoval na práci se sny a taky kladl důraz na vzpomínky člověka na dětství a pochopení chyb, ke kterým v dětství došlo. Vychází z předpokladu, že co člověk učiní s tím co zdědil v prvních letech života, jaké se u něj vytvoří postoje, pohled na svět neboli „životní styl“ v rané fázi dětství (do 4-5 let), jej provází celý život. Oproti Freudovi ale nesouhlasí s neměnností tohoto stavu (Adler, 1927). Biologické a zděděné determinanty pak spolupracují s tímto životním stylem a formují tak to, jak člověk na výzvy života reaguje, jak se chová, jak komunikuje, zvládá stres, hodnotí sám sebe a tím se pojem „životní styl“ stává pro ER důležitým. Pro Adlerovu individuální psychologii není důležité jen to, co jsme sdělili, ale celostní (holistický a ním úzce dáván do souvislosti s pojmem individuální) pohled na součinnost zděděného, vnitřní vlivy a vnější vlivy na vývoj osobnosti člověka.

3.2.2. Pocit sounáležitosti

V Adlerových pracích se také setkáváme s důležitým pojmem „pocit sounáležitosti“ (Adler, 1927). Nenaplněvaný pocit sounáležitosti s rodinou v dětství považuje za základního hybatele deformujícího životní styl (vliv životního stylu na život celkově popsán výše). Pracujeme pak s myšlenkou, že naplnění pocitu sounáležitosti je jedna ze základních potřeb člověka. Velký význam naplnění tohoto pocitu a velkou destruktivní sílu, kterou nenaplnění pocitu náležitosti k rodině na dítě má, vychází již z pravěku, kdy vyloučení ze skupiny znamenalo smrt, protože člověk není schopen bez skupiny přežít (jak bylo řečeno výše vzhledem k člověku jako organismu). V některých civilizacích bylo a je vyloučení ze společnosti a záměrná sociální izolace kladena na roveň tržetu smrti (Eriksen, 2008). Proto jsou děti s nenaplněvaným pocitem sounáležitosti se svou rodinou vlastně pod neustálým tlakem „nastartovaného“ pudu sebezáchovy. Dát dítěti ovšem pocítit náležitosti k rodině není snadné a je to materiálem kurzů naučit se dávat dítěti takovou zpětnou vazbu, aby pocit náležitosti zažívalo.

3.2.3. Pozitivní zpětná vazba

V tuto chvíli by bylo potřebné osvětlit pojem zpětná vazba. V kurzu jí užíváme jako to, co dítě cítí, vnímá a vidí vysíláno od nás směrem k němu a na základě čehož se identifikuje. Kurz tak učí zamýšlet se nad tím, jak se vůči dítěti chováme, jaké z našeho chování může mít pocity, vnitřní monology a jak naše chování mění to, jak se dítě cítí a v závislosti na tom, jak se chová. Máme skvělou možnost pracovat s naším vlastním chováním, které jediné lze změnit a změnit pomocí různých technik tak, aby naše zpětná vazba dítěti ukazovala kam do rodiny patří, definovala jeho místo, ukázala mu, že je užitečné a spolupracující, ukázala mu kdo je v co nejpozitivnějším světle, protože dítě ještě není možné se nahlédnout samo. Toto sebepojetí, které v dítěti vytvoříme si nese s sebou po zbytek života v onom životním stylu.

3.2.4. 4 cíle negativního chování dětí

Rudolf Dreikurs rozlišoval 4 základní cíle negativního chování dětí: negativní pozornost, boj o moc, mstu a vyhnutí se neúspěchu. Rozeznání těchto čtyř základních cílů negativního chování dětí nám pomáhá k tomu, abychom si řekli, co našemu dítěti chybí, proč k jeho negativnímu chování dochází. K rozklíčování o jaký cíl jde nám slouží pozorování dětského chování v závislosti na pocitech rodiče, které nám pomohou cíl chování ještě lépe identifikovat, stejně jako jeho reakce na ono chování, protože ta z pocitu rodiče vyplývá. Toto poznání nám pomáhá 1) změnit naši reakci abychom nevytvářeli v dítěti stále negativní pocity vedoucí k opakování modelu negativního chování 2) dát dítěti co mu scházelo. Například naši soustředěnou pozornost při aktivitách s dítětem, víc možností výběru a větší pravomoce v rámci rodiny, více spolupráce, odstranit naše či jiné chování dítěti ubližující, více dítěti důvěřovat atd.

3.2.5. Logické a přirozené důsledky aneb tělesné tresty jako ukazatel kvality výchovy

Můžeme se setkávat docela často s polemikou, zda jsou či nejsou tělené tresty ve výchově přípustné, zda hrají nezastupitelnou roli a co by jejich postavení mimo zákon mohlo mít za důsledky. Zákaz tělesných trestů u nás navrhovala například někdejší ministryně pro lidská práva Džamila Stehlíková. V době jejího návrhu bylo možné slyšet mnoho odborníků obhajovat význam přiměřených tělesných trestů, jako trestů s rychlým nástupem, rychlým koncem a dobrým účinkem.

Nutno říci, že upuštění od tělesných trestů není jednoduché. Pouhé přijetí tohoto zákona by v našem prostředí mohlo působit zcela kontraproduktivně, protože by vzalo rodičům z rukou prostředek k určitému usměrnění dítěte (pokud je aplikován v přijatelné míře), ale

nenabízí jemu alternativu. Anketa zveřejněná na serveru Novinky.cz je sice neodborná, ale její drtivé vyznění by jistou relevancí mohlo mít. Rodiče u nás a možná i jinde, nejsou na přijetí podobného zákona připraveni. Pokud rodiče musí užívat tělesné tresty, jak je z ní patrné, ukazuje to na katastrofální stav výchovy v českých zemích. Celých 87,6% ze 3118 (k 24.4.2010) odpovídajících zde na anketní otázku „Je dobré zákonem zakázat tělesné tresty?“ odpovědělo „Pár facek je občas potřeba“, nevybrali si odpověď „Ano“, ale dokonce ani odpověď „Ne, nikam to nepovede“ (Novinky, 2008) . Užili odpověď s odbratem „je potřeba“. Pokud se detailně podíváme na principy ve výchově panující (cíle nevhodného chování dětí), můžeme pak pracovat s teorií, že pocity naštvání a selhání jiných výchovných postupů, které přimějí rodiče k tělesným trestům ukazují na narušený vztah dítě – rodič. Emoce v rodiči vedoucí k uhození dítěte či přísnému trestu jsou již hodně silné a může je vzbuzovat cíl chování zvaný msta (Dinkmeyer, McKay, 1996), kdy se dítě cítí zraněno a snaží se zranit rodiče. Takovýto trest potom vede k udržování pocitu zranění a k „zacyklení“ tohoto chování. Pokud jsou takto děti trestány ne pod vlivem emocí, ale zcela automaticky (jak to často rodiče obhajují jako „jeden výchovný“), je to snad ještě více alarmující. Rodiče často užívají tělesných trestů ze zažitého úzu, protože byly aplikovány na ně a také pro vyjádření svého pevného vedení a zvládnání situace, někdy často i demonstrativně před okolím, což je u nás všeobecně lépe přijímanou variantou, nežli vystoupení proti trestům.

Snaha o nahrazení trestů přirozenými a logickými důsledky se zakládá na tom, že trest přenáší zodpovědnost z dítěte za své chování na trestajícího. Dítě pak nevnímá ono chování či čin, kterým něco špatného způsobilo, nevnímá ani co tedy špatného udělalo a nemůže si to dát do logických souvislostí, naučit se tuto kauzalitu tak, aby pochopilo a mohlo to příště neudělat. Výchova má pak takový efekt, že dítě své chování zodpovědně nezvažuje pokud není přítomen dospělý či autorita, která by mohla být zdrojem trestu. Vede to tak děti k nezodpovědnému jednání v nepřítomnosti autority. Tělesné tresty navíc porušují důvěrný vztah dítě - rodič a staví dítě do velmi ponížené a nerespektující pozice a tyto nepříjemné pocity v dítěti vyvolané jeho negativní chování vůči nám „zacyklí“ a bude se opakovat, jak bylo řečeno výše. Navíc dítě si často pamatuje spíš ten „výprask“ nežli to, co udělalo a jaký to mělo nebo mohlo mít důsledek. Proto se při uplatňování přirozených a logických důsledků snažíme dát dítěti pocítit důsledek jeho jednání a provést jej snahou o nápravu. Např. pokud dítě vyleje sklenici, buď vše samo vytře nebo to vytřeme my s upozorněním, že teď tedy nemáme čas, číst mu u jídla příběh. Jednoduše dát jednání dítěte logický a

pravdivý důsledek.

3.2.6. Povzbuzování

Rudolf Dreikurs zastával názor, že nejsou špatné děti, jen děti nepovzbuzované (Dreikurs-Fergusonová, 1993). Proto se zaměřujeme na to dítě jakoby „přistihnout“ při námi žádaném chování a účinně jej povzbudit, pokud má z něčeho obavu, vyjádřit v něj důvěru, pokud se mu něco povede, oceníme výtvor či výkon tak, aby bylo motivováno k dalšímu takovému chování. Na tomto místě se setkáváme s dalším paradoxem a to s teorií o škodlivosti chvály a odměn, jako způsobu připoutávání dítěte k hodnocení z vnějšku a závislosti na něm. Téma je to složité, v příloze č.10 přikládám pracovní list, kde si můžete ilustrovat nejen rozdíl mezi chválou a povzbuzením, ale i shruba strukturu materiálu, který rodič v kurzu dostává.

3.2.7. Komunikace

Lekce komunikace zde dělíme v zásadě ve dvě. Na lekci o vstřícném (chceme-li aktivním) naslouchání a o sdělování. Dále tuto komunikaci dělíme společně s nonverbální komunikací (gesta, mimika, posturologie, proxemika...) na komunikaci bezpečnou a nebezpečnou. Uvedu pouze jeden příklad za vše: místo „Ty sdělení“ (Ty nikdy nepříjdeš v čas, z toho abych se zbláznila) užíváme bezpečného „Já sdělení“ respektující osobní prostor a pokud bych do něj měla formulovat předchozí výrok, znělo by to asi následovně: „Mám o tebe hrozný strach, vždy, když nepříjdeš domů ve smluvený čas.“

3.2.8. Rodinné konstalace

V kapitole rodinných konstalací je reflektována myšlenka Alfreda Adlera, že každé dítě se rodí vlastně do jiného světa, jiné rodiny (narozdíl od předchozího dítěte se rodí do rodiny se sourozencem či naopak) a proto je nutné ke každému dítěti zachovávat individuální přístup a také přihlídnout k poznatkům o tom, jaký jemně odlišný přístup je třeba zaujmout k prvorozenému či druhorozenému dítěti. Tato jeho teze byla ovšem odborníky často kritizována, protože vznikla, v době, kdy mezi dětmi vzhledem k absenci antikoncepce určité pravidelnosti ve věkovém rozestupu byly a tím mohl sledovat zákonitosti jak ovlivňuje dítě narození jeho sourozence v určitých stádiích vývoje ... tím mohl vytvořit teorii o rozdílnostech v sourozencích dle pořadí narození (Pašteková-Rupertová, 2010, zápisky ze semináře). Tato teorie by mohla nyní obstát například v případě vysvětlení vlivu narození sourozence v určitém věku dítěte, ne jen podle pořadí v jakém se děti rodí.

3.2.9. Pozorování rodinných situací

Přístup rodiče k dítěti by měl procházet také určitým vývojem. Je potřebné v prvních letech života věnovat pozornost dítěti, pozorovat a poznat ono zděděné a rozvíjející se, dát dostatek podnětů k dozrání zděděného a stimulaci vývoje nervové soustavy, psychomotoriky, orgánové soustavy, mozku i psychiky. Rodičům může v mnohém pomoci pozorování rodinných situací. Proto pokud není možné přímo zúčastněně pozorovat dětského chování, může nám dobře posloužit pozorování z pozice pozorovatele prvního řádu, kdy si rodič večer před spánkem, nebo v jiné uvolnění chvíli, promítá v hlavě situace, ve kterých se s dětmi přes den nacházel a může si o nich vést i zápisky (Zaharowska, 2010). Na základě pozorování a znalostí vývoje dítěte (viz níže), tak může rodič lépe pochopit jeho chování, smířit se s ním a nebrat si jej osobně, či vhodně zareagovat.

3.2.10. Informovanost rodičů

Dětské chápání okolního světa se mění s vývojem mozku a v možnostech jeho chápání kauzality, s rozvojem jeho jáství, když se začne definovat v rámci své rodiny, ve chvíli kdy přijde mezi děti do školky a začne se vyhraňovat i vůči lidem mimo rodinu. V souladu s tím je třeba porozumět tomuto vývoji, vývoji mozku, nervové soustavy dítěte, psychomotorickému vývoji, vývoji myšlení a nahlížet dítě také v kontextu tohoto vývoje (Kuric, 2000).

Toto vše mění jeho chování a jeho reakce na naše chování. Rodiče se tak často setkávají s fázemi, které si různě nazývají a nebo popisují. Např. jako „období vzdoru“, období, kdy děti nechtějí jíst, nechtějí usínat ve svých postýlkách atd. Pozorováním a pochopením chování dítěte v kontextu vývojových změn a rodinných situací, můžeme předcházet mnoha konfliktům, nebo být s nimi srozuměni. Znalost těchto stádií, způsobu jak děti vnímají kauzalitu na základě zapojování vjemů do schémat, kdy se v dětech rozvíjí senzomotorická inteligence, kdy jsou schopny myšlení v abstrakcích atd. (Piaget, Inhelder, 1996) by rodičům pomohla si říci, co mohou a naopak nemohou od svého dítěte momentálně očekávat, pozorovat souvislosti v jeho chování a zvolit vhodný způsob své reakce pro dítě ve stádiu jeho vývoje pochopitelný.

Mnozí psychologové jdou mnohdy ale ještě dál. Studují již reflexivní pohyby plodu, jeho předvjemové chování, vliv psychické kondice matky v prenatálním období na vývoj plodu, na poruchy učení a soustředění (Piaget, Inhelder, 1996), studují dopad úlekových reakcí těhotných matek na plod (Musilová, 2010 zápisky z přednášek) a všechny tyto informace

by mohly rodičům pomoci k tolerantnějšímu a klidnějšímu soužití se svými dětmi, protože by měli možnost předcházet potížím možným potížím.

3.3. Lektor efektivního rodičovství

“Lektor je ten, kdo se vědomě podílí na změnách přístupů, znalostí a dovedností. Učí lidi pracovat jiným způsobem, dělat něco jinak. Lektory jsou tak například učitelé, školitelé, manažeři...” (Šoferová, 2008, s.12)

Lektor musí zvládat mnoho aktivit, jako- naplnit cíle kurzu, motivovat, vtáhnout účastníky do školení, naučit je aplikovat teorii do praxe, zhodnotit objektivně jejich výkon, podávat jim zpětnou vazbu a mnohé další (Šoferová, 2008).

V osobě lektora efektivní výchovy by se měl ale zároveň spojovat rodič úspěšně aplikující ideje efektivní výchovy, aby mohl předkládat vlastní zkušenosti, pedagog zvládající didaktickou a metodologickou stránku věci, kreativní herec, který má zásobu nápadů pro interaktivitu lekcí společně s mediátorem uklidňujícím neshody ve skupině a psychologem schopným se vcítit. Pro dobrou práci lektora je důležitá dlouhodobá a krátkodobá příprava a práce na sobě. O slovo se tak v životě lektora přihlásí celoživotní vzdělávání. Vzdělávání pro lektory efektivní výchovy najdeme v České republice v Brně v Centru pro rodinu a sociální péči. Dále bych lektorům výchovy doporučila pracovat s dětmi a to nejen s těmi vlastními. Mohou využít třeba kurzů “Metodika cvičení rodičů s dětmi” (nabízí CRSP Brno) a nějaký podobný kroužek vést mimo své další kurzy. Můžou tak nahlédnout realitu odlišností mezi dětmi, niance vztahů mezi rodiči a dětmi. Dobré je seznámit se důkladně s vývojovou psychologií s psychikou člověka obecně. Dalšími užitečnými kurzy pro lektora jsou ty komunikační, učící práci se skupinou a zlepšující vedení hádky, modelových situací, brainstormingů, neméně obohacující pro něj může být kurz GTD (Getting things done- nalezneme u nás hlavně v Praze), který jej seznámí s účinným time-managementem a podstatné jsou i kurzy asertivity a práce s emocemi... Práce lektora je tedy mnohem delší než oněch několik hodin semináře, či ta daná jedna hodina kurzu. Hlavně začínající lektoři, kteří chtějí mít opravdu dynamické kurzy musí věnovat přípravě jedné hodiny hodně času a též přípravě přímo na místě v učebně. Psychická náročnost této práce je docela patrná, ale mnohdy toto povolání přináší i fyzickou zátěž, pokud nechce lektor své hodiny pouze prosedět, což téměř nelze. Často chodí, stojí u tabule, píše, rozdává papíry, propisky, věci, prochází mezi diskutujícími skupinkami, nosí mnoho učebnic, pomůcek a cestuje od jed-

noho kurzu ke druhému... Toto vše zadává lektorovi další úkol. Umět účinně relaxovat a užívat psychohygienu. Předpokládám, že člověk volící si toto povolání nebude zatížen předsudky a kdykoliv bude ochoten využít i služeb psychologa.

3.4. Kurz a jeho koncept

Pozorný čtenář si již mohl utvořit představu o průběhu kurzu a představu o jeho konceptu na základě již napsaného, ale pro přehlednost a názornost bych vše ráda shrnula.

3.4.1. Cíle kurzu

Cílem kurzu jsou tedy pozitivní změny v rodičovských kompetencích účastníků. Ti se seznámí s principy demokratické výchovy, se způsoby jak podporovat pocit sounáležitosti rodiny, učí se používat bezpečné komunikační techniky, zařazují do výchovy místo trestů přirozené a logické důsledky a podporu pozitivního chování dětí. Dále se učí soustředit se na pozitivní a silné stránky svého dítěte a pozorováním nahlížet rodinné konflikty z mnoha úhlů a vyhledávat tak možná efektivní a klidná řešení. Mnoho dalších dovedností předně sociální povahy se učí pomocí různých interaktivních technik i výkladem take za pomoci materiálů, které ke kurzu dostávají a pracovních listů (viz níže+příloha č.10).

3.4.1. Časová dotace

Varianta realizace kurzu I časové a tématické struktury je více- 6 X 2hodiny základního kurzu, pokračující kurzy, intenzivní celodenní kurzy, celotýdenní kurzy, nárazové akce atd. Nejvhodnějším se zdá kurz o devíti lekcích po 3hodinách každý týden. Jiné variace kurzu, či jednorázové akce a aktivity jsou jistě také přínosné. Tuto variantu ale lze vidět jako nejvýhodnější, protože jde o pravidelné seznámení s menším objemem informací, s prostorem pro aktivity, cvičení a hry, pro vytvoření pevného pouta ve skupině příznivého sdílení, týdenní odstup umožňuje zpětně konzultovat s jakým úspěchem jsme dovednost v rodině uplatňovali, zadávání domácích aktivit zas obrací myšlení účastníků ke kurzu v průběhu týdne a pomáhá v aplikaci metod efektivní výchovy doma. Tato varianta je nejvhodnější pro dobré převzetí dovedností a znalostí, které potřebujeme k efektivnímu rodičovství a jejich pomalou postupnou aplikaci u nás doma.

3.4.2. Rozdělení tématických okruhů

V tématickém rozdělení lekcí tak postupujeme od seznámení se s principy efektivní výchovy a výchovnými styly, přes podporu pocitu sounáležitosti, uplatňování potřebného přístupu vůči sourozencům, k rozpoznávání cílů dětského zlobení, povzbuzování v po-

zitivním chování, ku naslouchání, sdělování a nahrazování trestů logickými a přirozenými důsledky až k informacím o režimu dne a řízení času, vedení rodinných rad a dohod, k velké práci na sebevědomí rodiče a dítěte. Téma režimu dne, řízení času a téma rodinných rad a sebevědomí rodiče by mohlo být vhodné přesunout více na začátek kurzu. Oblast komunikace, povzbuzování a předně logických a přirozených důsledků podle mého názoru už vyžaduje od skupiny pevnější semknutí a důvěrnější atmosféru a také mnohdy narážíme na to, že se nedaří rodičům některé věci uplatňovat, protože si ve výchově málo důvěřují a také mívají někdy chaoticky organizovaný domácí čas a častěji tak vcházejí do stresových situací s dětmi, ve kterých se neubrání neadekvátní reakci.

3.4.3. Výhody práce ve skupině

Specifikum rodičovského vzdělávání formou kurzů ER spočívá ve využití skupinové práce s rodiči. Rodiče se podporují navzájem, jsou v kontaktu s lidmi ve stejné situaci a pod odborným vedením nabývají nové znalosti a dovednosti. Tyto mohou v bezpečí skupiny trénovat a rozvíjet. Tímto trénováním získávají jistotu v jejich užívání. Práce v pozitivní atmosféře skupiny je velmi produktivní, poskytuje jednotlivci bezpečný prostor na základě zpětné vazby a intenzivní interakce mezi účastníky přemýšlet o svém chování, postojích a pocitech a dává příležitost k nadhledu a k jejich změně. (Vondráčková in Zaharowska, 2010)

Při práci ve skupině tak můžeme prakticky nahlédnout, co potřebujeme k tomu, abychom s lidmi ve skupině (v rodině) vycházeli, jaké si potřebujeme ke společnému pohodlí vytvořit pravidla (stejně jako doma) a jak společně komunikovat, abychom nevstupovali do konfliktů, musíme se přizpůsobovat, sdělovat a zažívat mnoho zkušeností na vlastní kůži. Práce s určitým počtem lidí nám umožňuje vymýšlet aktivity a techniky, které použijeme k předávání učiva, sehrávání scének, hraní her, modelový situací, návrhování interakcí a jejich různých řešení.

3.4.4. Interaktivita lekcí

Je záležitostí a zodpovědností každého lektora, jaké chce své kurzy mít, ale pokud chceme být dobrým lektorem bude nutné své “žáky” interaktivně zapojit. Co si představit pod pojmem interaktivita? Jde o zapojení “žáků” do jejich výchovy. Jsou to ony hry a modelové situace, jejichž realizaci nám umožňuje výuka ve skupině. Hraní her není bezúčelné. Řešit problém v modelové situaci nám umožňuje řešit jej bez emocí, které často brání v myšlení a racionálním náhledu na situaci (Belz, Siegrist, 2001), protože se v nás pod vlivem emocí

často můžou zmocnit naše ego-obranné mechanismy, které s daným problémem vůbec nemusí souviset.

Navíc obecně platí, že z toho co slyšíme si dlouhodobě pamatujeme velmi málo (asi 10-15%), pokud to zároveň vidíme i slyšíme šance jsou o něco větší, když můžeme o něčem diskutovat, stoupá pravděpodobnost zapamatování až na 40% a nejvíce (až 90%) si můžeme zapamatovat, pokud se snažíme někoho dané problematice naučit. Souvisí to se zapojením ostatních smyslů, čím více se jich může k poznávání látky zapojit, tím lépe je osvojena. (Nováčková, 2006)

Při interaktivních aktivitách se rodiče též naučí komunikovat s okolím, když se pokoušejí něco vysvětlit rodičům ostatním. Zkušenost je totiž nepřenosná a téma rodičovství je (jak jsme se mohli přesvědčit v části o rodině a proměnách rodičovství) založeno velmi na vlastní zkušenosti. Těchto rodičovských zkušeností je též hojně využíváno při sdílení se skupinou (sdílení problému ale i úspěchu v rodině s ostatními rodiči v kurzu, snaha o vzájemnou podporu a nalezení řešení) a prožitkových aktivitách, hrách.

3.4.5. Dynamika lekcí

Protože poznatky říkají, že člověk je schopen se soustředit na jednu činnost kvalitně přibližně 20 minut (Šoferová, 2008), je vhodné aktivity v lekci střídat a i ta interaktivní, pokud není hodně diferencovaná a složená z různých aktivit, by měla trvat maximálně oněch 20 minut. Také bychom stejné schéma neměli často opakovat a proto je vhodné, aby každý lektor měl poruce něco jako příručku s aktivitami, vlastní výroby nebo koupenou. Je důležité aktivitu tematizovat do myšlenek kurzu, aby účastníci neměli pocit, že si jen bezcílně hrají a účel aktivity by měl být vždy náležitě vysvětlen. V příloze č.2. uvádím několik interaktivních technik, jež je dobré ovládat pro větší dynamiku kurzů a pro snadnější osvojení učené látky a dovedností.

V jedné lekci bychom tak měli střídat části ke zkoncentrování účastníků na téma, aktivitzační části, uvolňující chvíle, pasáže zaměřené na sdílení, na návrat k tématu z minula a úspěšnosti aplikace dovedností získaných v minulé lekci, části pracující na posílení důvěry ve skupině, důvěry každého jednotlivce ve své schopnosti, samozřejmě nesmíme zapomenout na nezbytný teoretický výklad, praktická cvičení, příběhy, alegorie, prožitkové hry, brainstormingy a mnoho dalších. Jejich sestavení do struktury lekce už je záležitostí zkušeností lektora, následování doporučení z manuálu, který je lektorům k dispozici a jeho naladění na potřeby každé dané skupiny rodičů.

3.4.6. Běh kurzu

Ač mají kurzy efektivního rodičovství svůj koncept a rámec, přesto je každý běh kurzu (soustava lekcí jdoucích za sebou) jedinečný. Ovlivňuje to jeho struktura, osobnost lektora, osobnost každého ve skupině a vzniklá atmosféra. Žádný z běhů kurzu efektivního rodičovství není stejný.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1.0. ÚVOD

Čtenář teoretické části této práce už nyní může mít utvořenou představu o kurzech efektivního rodičovství (dále též ER). Pokusili jsem se si taky nastínit potřebu existence těchto kurzů, myšlenky s nimiž pracujeme, jak by měla vypadat práce lektora, a jaký by měl mít kurz přínos pro naši rodinu i jak může rodičovské vzdělávání ovlivňovat celou společnost. O „účinku“ těchto kurzů bychom ale potřebovali mít jasné a faktické důkazy, které by nám daly zpětnou vazbu. Tak jako je zpětná vazba důležitá pro děti, pro dospělé je důležitá i nás pro lektory. Slouží ke zlepšování práce, k prevenci syndromu vyhoření, dobrému pocitu z práce a zvýšení naší motivace. Potřebujeme ji, abychom věděli, kde se zdokonalovat a jestli to děláme dobře a s jakým přínosem pro rodiny a společnost. Potřebujeme zpětnou vazbu mít i jako takový argument, materiál, kterým můžeme podepřít tvrzení o prospěšnosti kurzů třeba zrovna jako prevenci sociálně patologických jevů. K jejímu získání nám může sloužit výzkum. Můj výzkum zpracovaný pro účely této práce se zabývá popsáním nabídky a poptávky kurzů ER v místě, kde žiju, v Kroměříži. Abych tento výzkum uvedla, kladu si v první části práce formou diskuze otázky, zda může lektor získat zpětnou vazbu o působení svého kurzu a jakou. Ač se to může zdát nesouvisející s tématem samotného výzkumu, přesto to považuji za potřebné k popsání toho, jak jsem o výběru výzkumu, jeho tématu a způsobu provedení přemýšlela.

1.1. Diskuze nad problematikou získání zpětné vazby účinků kurzů a nad možným výzkumem

Pohledů na zpětnou vazbu v tomto případě můžeme mít hned několik. Jako první možnost se mi nabízí zpětná vazba na lektorovo působení, čili na způsob vedení jeho kurzů. Dále by lektor jistě rád dostal informace o působení toho co vyučuje, čili jak se projevuje seznámení rodičů se zásadami ER a práce na rozvoji rodičovských schopností přímo v rodině účastníků kurzu. Ve většině případů ale mohou být tyto sledované změny jen nezáměrné, protože známým problémem experimentálního výzkumu v psychologii a pedagogice je jeho možná neetičnost (Travers, 1964). Nemůžeme jen pro účely výzkumu jednu skupinu rodičů učit zcela špatnému přístupu k dětem a druhou ER, nelze s nimi ani s dětmi takto manipulovat.

Třetí otázkou jež si kladu je, zda je možné sledovat efekt fungování ER na společnost celkově. Pokud předkládáme kurzy efektivní výchovy jako produkt vedoucí ke zlepšování rodičovských schopností, způsob primární prevence sociálně patologických jevů, jistě nás

bude zajímat, jaký mají tedy účinek. Budeme tedy potřebovat i zpětnou vazbu na to, jak se to, co učíme, odráží na společnosti celkově.

Snad je to tím, že základním výstupem kurzu má být změna, tak v případě vlivu na rodinu a na společnost se budeme vždy ptát po změně a předkládat si srovnání dvou situací- před a po. Např. kvalita života rodiny před absolvováním kurzu/ kvalita života rodiny po absolvování kurzu. Kvalita života v naší společnosti celkově před existencí kurzů/ kvalita života v naší společnosti po té co již (např. určité procento) obyvatel absolvovalo kurz. A podobně. Proměnné tedy velmi abstraktní a i z nich bych musela vybrat pouze části. Například z kvality života společnosti již zmiňované sociálně patologické jevy, protože třeba úroveň zdravotnictví by tyto kurzy ovlivňovaly jen stěží. Stavíme se tak před velmi složitý úkol. Empiricky uchopit něco co je maximálně podmíněno individualitou, mnoha determinanty, mnoha činiteli a dalšími vlivy než pouhým absolvováním kurzu a převzetím nějakých informací, což dobře ilustruje teoretická část.

Diskuze o “účinku” efektivní výchovy a smyslu existence kurzů tak může být plná otázek a pokud se nepokusíme tyto abstrakce uchopit i z empirického hlediska, bude se nám těžko obhajovat potřeba kurzů ve společnosti. Debatu ale považuji za nezbytnou pro další vývoj kurzů, abychom jejich užitečnost mohli podpořit fakty jak před veřejností, tak např. budeme-li chtít žádat o dotace na jejich realizaci.

1.2. Možnost získání jednoduché zpětné vazby na práci lektora v hodině

Lektor by si měl provádět ve své skupině různé minivýzkumy vedoucí ke zlepšení jeho práce. Tato jeho šetření budou předně popisného charakteru. Bude zjišťovat stávající stav věcí, popřípadě může sledovat některé změny v proměnných. Například: na konci druhého a čtvrtého běhu kurzu, které obsahovaly větší množství interaktivních technik, odcházeli účastníci s větším množstvím osvojených informací, jak potvrdil test...

Sám také může zvažovat kvality svých kurzů podle pozornosti, kterou výkladu rodiče věnují, aktivity, kterou v hodinách projevují a podle ostatních reakcí. Neméně podstatnou složkou dobrého kurzu je atmosféra příznivá sdílení a tu může též dobře vyzorovat. Pro obě tyto oblasti sledování zpětné vazby jen pozorováním by si měl lektor pořídit sešit, do kterého si může zapisovat své postřehy z reakcí v hodinách, atmosféru při aktivitách a sdí-

lení, též si může vést zápisy z pozorování či skupinového sdílení, jak se daří rodičům uplatňovat zásady ER v domácí praxi.

Další možností je vhodně zvolený dotazník, který nabízí lektorovi možnost zhodnotit své lektorské kvality. Ať už půjde o způsob jakým vede kurz či jeho účinek v rodinách, může lektor dotazníkem prokládat kurz, nebo jej zařadit na konec kurzu. Pokud dotazníkem svůj kurz prokládá, může mu to pomoci ve zlepšení metodiky práce ještě v průběhu daného běhu kurzu. Doporučuji dotazník anonymní, aby se rodiče nezdráhali konstruktivní kritiky. Ukázkou drobného dotazníku, kterým lze proložit kurz pro zlepšení jeho pokračování přikládám v příloze č.8.

Podle dotazníků může vést lektor mezi svými “klienty” anketu. Informace z ní získané jsou podobné těm z dotazníku. Jen je dobré brát ohled na to, za jakých okolností anketu provádíme. Zda mluvíme s účastníky kurzu individuálně nebo před ostatními z kurzu a zvážit též možnost zkreslení informací, která vzniká při osobním kontaktu s dotazovaným.

Odpovědi na první a druhou základní otázku této diskuze (zpětná vazba kvality lektorského působení a účinků ER v rodinách účastníků) tak může lektor sledovat v první řadě přímo v hodině. Protože kurzy jsou provázené řadou aktivit zaměřených na sdílení se skupinou, může dobře vedeným sdílením získat informace o působení zásad ER od rodičů pouhým nasloucháním a pozorováním jejich sdílení. Tento drobný výzkum můžeme označit i diagnostikou. Při lektorově pozorování musíme ale počítat se zkreslením ze strany pozorovatele, který je v této fázi prostředkem měření chování skupiny (Martin, Bateson, 2007) a často může být zaměřený na to, co vidět chce. Proto by bylo lépe, aby si přizval třeba kolegu lektora.

“Výborným způsobem zpětné vazby a vzájemného benchmarkingu (výměny zkušeností) je zpětná vazba od kolegy, který se jako účastník či nestranný posluchač, zúčastní daného kurzu. Je možné domluvit se na tom, které kategorie se budou hodnotit a lektorovi se tak dostane erudované zpětné vazby.”(Šoferová, 2008, s.44)

Také rozhovor je vhodný jak pro zjištění zpětné vazby lektorských kvalit, tak též k popsání situace, jaká v rodině momentálně panuje. Rozhovor by měl být ale předem strukturován vhodně zvolenými otázkami, strukturovanými podle témat, která v kurzu probíráme, abychom se mohli soustředit na dílčí změny, které mohou rodiče doma pocítit. Podobně jako jsem to udělala v rozhovoru, který najdete v příloze č.7. Data jež nám poskytne jsou méně

vhodná na zobecnění, ale jsou o to kvalitnější ve svém individuálním obsahu (Punch, 2008).

Kurzy ER nejsou sice založeny na získávání fakt a teoretických znalostí, přesto jich velkou část obsahují a jejich znalost máme možnost "přetestovat". Výsledek testů předkládá informace o schopnostech lektora ve spojení se schopností účastníků učit se. Použití těchto vědomostí v domácí výchovné praxi ním nezjistíme.

Sestavit podobné náměty k získávání zpětné vazby od účastníků kurzu není složité. Musíme ale uvážit, na kolik jsou relevantní. Nakolik jsou informace objektivní když jsou sdělovány v přímé konfrontaci rodič-lektor-ostatní rodiče? Nakolik tyto informace vypovídají o opravdových kvalitách lektora i ním předkládané látce? Účastník kurzu přeci jen těžko získá představu o tom, jak by měl kurz v ideálním případě vypadat a jeho nahlížení je velmi individuální. Hodnotí přeci na základě své zkušenosti a konfrontace s jinými kurzy a dle svých očekávání, která se mohou velmi různit.

1.3. Nápady na výzkum s možností aplikace na celou společnost

Potřeba vyjadřovat teorii v proměnných jež lze měřit se vyvinula v psychologii v souvislosti s americkou kulturou. Většina vědeckých zobecnění v tomto oboru začala jako výsledek kvalitativních šetření. (Travers, 1969)

Výše popsané způsoby získávání informací o efektu jež ER přináší jsou ale jen stěží aplikovatelné na celou společnost, protože převážná většina těchto šetření, které by přinesly užitečné informace by musela být kvalitativní. Efekty jež může působení ER přinést jsou natolik individuální a založeny na spoustě abstraktních vjemů, jež jsou jen stěží měřitelné a generalizovatelné. Můžeme diskutovat o nějakém měřítku nově nabyté harmonie v rodině? Jak je měřitelná míra zlobení dětí? Dá se snadno vyjádřit míra zlepšení komunikace v rodině? Možná, pokud bychom je měřili formou škál, ale i tak budou tyto zresleny individuálním vnímáním každého rodiče. Někomu by daná pozitivní změna připadala velká, někomu jen nepatrná. Relevantnější informace by mohl poskytnou kvalitativní výzkum v rodinách. Ale chování se velmi obtížně měří. Měřením chování se zabývá výzkum v oblastech behaviorální psychologie a biologie (Martin, Bateson, 2007). Tyto metody jsou často založené na přímém pozorování a zkušený psycholog by mohl provádět pozorování v rodinách, analytické rozhovory či videotrénink. Jistě si ale všichni uvědomujeme, jak nákladná by tato

šetření byla, zda by k nim rodiny svolily a musíme brát ohled opět na individualitu každé rodiny, hodnotícího, zkusení vlivem přítomnosti jiné osoby a etiku.

Pokud na možnosti alespoň přibližného šetření těchto skutečností přijdeme, přesto naše diskuze neustane. Jak již bylo zmíněno v teoretické části, ER je velmi mladý obor. V současnosti jej absolvovalo asi 500 rodičů z celé České republiky (Efektivní rodičovství, 2009), což je natolik malé množství, že ještě nemůžeme vytvořit výzkum zabývající se tématem efektu uplatňování myšlenek ER v českých rodinách na naši společnost celkově.

První kroky ale již podnikat můžeme. Resp. musíme. Měli bychom věnovat pozornost například výzkumům popisujícím sociálně patologické jevy u nás, abychom měli s čím srovnat situaci po letech působení efektivního rodičovství a dalšího rodičovského vzdělávání. Napadá mne sledování několika málo jevů, mohli bychom si například klást tyto výzkumné otázky:

Kolik procent respondentů navštěvuje kurzy ER?

Kolik procent respondentů považuje kurzy ER za potřebné?

Kolik procent účastníků kurzu zaznamenalo pozitivní změnu rodinných vztahů po absolvování kurzu? (Diskutabilní je, zda by tato nenastala i pokud by kurz neabsolvovali a není tedy výsledkem toho, že děti povyroستly, jak se často tvrdí)

Zvýšení nabídky a poptávky po kurzech ER oproti letům minulým.

Zvýšení vnímání potřeby rodičovského vzdělávání oproti letům minulým.

Nárůst množství odborných publikací o rodičovském vzdělávání.

Snížení sociálně patologických jevů majících kořeny v nedostacích rodiny.

Nárůst plánování rodičovství oproti letům minulým.

Z výše popsaných možností výzkumu jež lze generalizovat na společnost, pro mne jasně vyplývá, že pokud chceme sledovat změny ve společnosti způsobené zvýšením počtu rodičů, jež se ve svých rodičovských schopnostech cíleně zdokonalují a vzdělávají se, musíme začít s výzkumy již nyní, aby bylo možné je srovnávat. První a čtvrtou možnost šetření- výzkum nabídky a poptávky po kurzech- jsem se pokusila aplikovat na prostředí v němž žiju, na Kroměřížsko a zdejší rodiče.

V Kroměříži se často pohybuji v rámci své práce i soukromě mezi rodiči a mám pocit, že zde rodiče nejsou mnoho informováni o kurzech, jakým je kurz efektivního rodičovství. Co od něj mají očekávat? Kde ho najít? Proto bych se ráda ve výzkumu zaměřila právě na nabídku a poptávku kurzů zde.

Navržení výzkumu předcházela ještě náhodná komunikace s rodiči i s organizacemi pracujícími s rodiči, dětmi či ve vzdělávání. Nabídka se mi zdála nedostačující, kurzy pouze ve fázi příprav lektorů. Tak vznikla má hypotéza, že nabídka kurzů efektivního rodičovství v Kroměříži dostatečná opravdu není. Výzkum měl toto potvrdit či vyvrátit. Snažila se tedy zjistit, zda se rodiče setkali s nabídkou těchto kurzů tady u nás, zda ji využili, nebo by se jich rádi účastnili. Podobnou zkušeností vznikla i hypotéza druhá, že pokud se rodiče seznámí s konceptem kurzu, zájem o účast na něm by měli a tedy poptávka kurzu je dostatečná, pokud je seznámíme s tím, jaká je jeho náplň a v čem může prospět.

2.0. PŘEDVÝZKUM

Abych si ujasnila jak zrealizovat svůj výzkum, rozhodla jsem se mezi místními kroměřížskými rodiči udělat drobný kvantitativní předvýzkum. Cílem tohoto předvýzkumu bylo udělat si představu o praktické realizaci vlastního výzkumu, připravit se na způsob analýzy dat, zpřesnit otázky a jejich znění tak, aby jim dotazovaní porozuměli. Na základě výsledků i průběhu předvýzkumu výzkum samotný upravit, pozměnit. Jeho hypotézy i specifické výzkumné otázky byly stejné jako u plánovaného výzkumu. Podobné si oba výzkumy jsou i v mnoha rysech očekávaných výsledků a věřím, že i výsledků samotných. Liší se ve strategii výzkumu, ve výběru vzorku, samozřejmě v postupu práce a časových potřebách. V průběhu výzkumu jsem zvolila poněkud netradiční a nejspíš z hlediska metodologie výzkumu i nesprávnou taktiku ve vyplňování dotazníku (viz níže), protože jsem si byla vědoma, že na jeho zpracování budu mít velmi málo času. Tento způsob mi umožnil rychlejší vyhodnocení a pomohl vyrovnat některé nedostatky původní strategie tohoto předvýzkumu.

Pro svůj předvýzkum jsem si zvolila jako místo realizace Mateřské centrum Klubíčko v Kroměříži, které navštěvuji často jak se svými dětmi, tak též dříve i pracovně či dobrovolnický. Oblast výzkumu byla formulována jako: “Efektivní rodičovství v Kroměříži”. Tématem, jak již bylo zmíněno, byla nabídka a poptávka kurzů efektivního rodičovství, která se dostává ke klientům, pracovnícím a praktikantkám v mateřském centru a jejich poptávka po kurzu ER.

Sledovala jsem dvě hlavní hypotézy. Hypotézou první bylo, že nabídka kurzu ER, která se dostává ke klientům, pracovnícím a praktikantkám v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži není dostatečná. Druhou hypotézu jsem formulovala tak, že poptávka klientů, pracovníc a praktikantek v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříž po kurzu ER je dostatečná. Přepokladem pro zjišťování druhé hypotézy, bylo nastínit respondentům náplň a průběh kurzů ER.

Základní výzkumné otázky byly stejné jako ve vlastním výzkumu:

Kolik procent respondentů se setkalo s nabídkou kurzu efektivního rodičovství v Kroměříži?

Kolik procent respondentů absolvovalo kurz efektivního rodičovství v Kroměříži či jiné lokalitě?

Kolik procent respondentů využilo/využívá kurzy zaměřené na péči o dítě, psychomotorický vývoj dítěte, aktivity rodičů a dětí a o jaké kurzy jde?

Kolik procent respondentů by využilo nabídku kurzů ER?

Pro svůj předvýzkum jsem zvolila metodu kvantitativního šetření, anketu (ústní dotazník), kterou jsem chtěla použít i ve výzkumu samotném. Zvažovala jsem, zda by nebylo lepší, užít některou z metod kvalitativního šetření, nebo strukturovaný rozhovor, ale nakonec jsem zůstala u ústního zodpovězení dotazníku, abych se ujistila o tom, že tomuto znění rodiče rozumějí a že z mé ankety skutečně dostanu ona data, jež potřebuji. O strategii předvýzkumu je potřeba říci, že anketa proběhla přímo mezi maminkami za běžného chodu mateřského centra ústní formou (příloha č.3- dotazník předvýzkum). Pro zvýšení efektivity analýzy dat jsem zde přistoupila k té netradiční strategii, kdy jsem si vytiskala čtyři druhy dotazníků. Pro dotazované s 0 dětmi (nebo v očekávání), 1 dítětem, 2 dětmi, 3 a více dětí, abych mohla snadněji vyhodnotit, zda je větší zájem mezi rodiči s více dětmi. Již po několika prvních otázkách jsem si ale uvědomila, že by bylo možné dotazníkem zkoumat ještě další proměnné a to zda má souvislost zájem o kurz ER s předchozím absolvováním některého z kurzů zaměřených na péči o dítě, psychomotorický vývoj či aktivity rodičů s dětmi. Proto jsem začala odpovědi respondenta v každém dotazníku (pro 0,1,2... děti) označovat nějakým symbolem. Podle toho jsem mohla sledovat odpovědi každého jednotlivého dotázaného. Také jsem si v průběhu ankety povšimla jistých pravidelností v otázkách vzhledem k věku respondentů. Tyto chyby mě přiměly k opětovnému zamyšlení nad otázkami, které by měly zaznít v anketě ve vlastním výzkumu. Nepostradatelnou součástí strategie výzkumu bylo také vstřícné vystupování vůči respondentům a důkladné představení mé osoby, tématu bakalářské práce, cílů předvýzkumu a kurzu ER samotného.

V předvýzkumu sesbírané informace jsem zpracovala do grafů, otázek není mnoho a nesnažila jsem se dávat ani velkou škálu odpovědí, protože ač je možné sledovat mnohé zajímavé proměnné, nejpodstatnější pro mne bylo potvrzení dvou základních hypotéz. Navíc rychlost vyplnění dotazníku respondenti vnímají pozitivně.

Procentuálně jsem vyjádřila kolik procent respondentů se účastnilo kurzu efektivního rodičovství, kolik procent respondentů navštěvuje kurzy spojené s péčí o děti, dále vyšlo procentuální vyjádření poptávky po kurzu mezi těmi jež zodpověděli dotazník. Dotazovaní byli omezeni předem danými možnostmi odpovědí, což zpracování usnadnilo. Pro analýzu dat jsem použila program Numbers OS Leopard firmy Apple, který umožňuje velice snadnou manipulaci s předpřipravenými grafy, do kterých se pouze doplní sledované proměnné

a čísla.

Dotazník k mému ústnímu dotazování byl sestaven přímo pro tento předvýzkum (příloha č.3.). V dotazníku není specifikován věk dětí ani odpovídajícího. Také rozdílnost odpovědí podle pohlaví jsem se snažila nepřikládat pro tento předvýzkum důraz. Obsahuje otázky uzavřené, otázky s možností volby odpovědi i otázky k doplnění odpovědi. Při sestavování dotazníku jsem počítala s tím, že některé odpovědi nebudu moci zobrazit přímo v grafu. Například v grafu se objeví procentuální vyjádření, kolik respondentů na otázku týkající se kurzů jež se svým dítětem absolvují odpovědělo "jiné". Respondentům nechávám ovšem prostor uvést jaké kurzy, myslím, že je vhodné vyjádřit v závěrečné zprávě k předvýzkumu, které to byly. Po vyhodnocení předvýzkumu se ale ukázala tato možnost jako zbytečná.

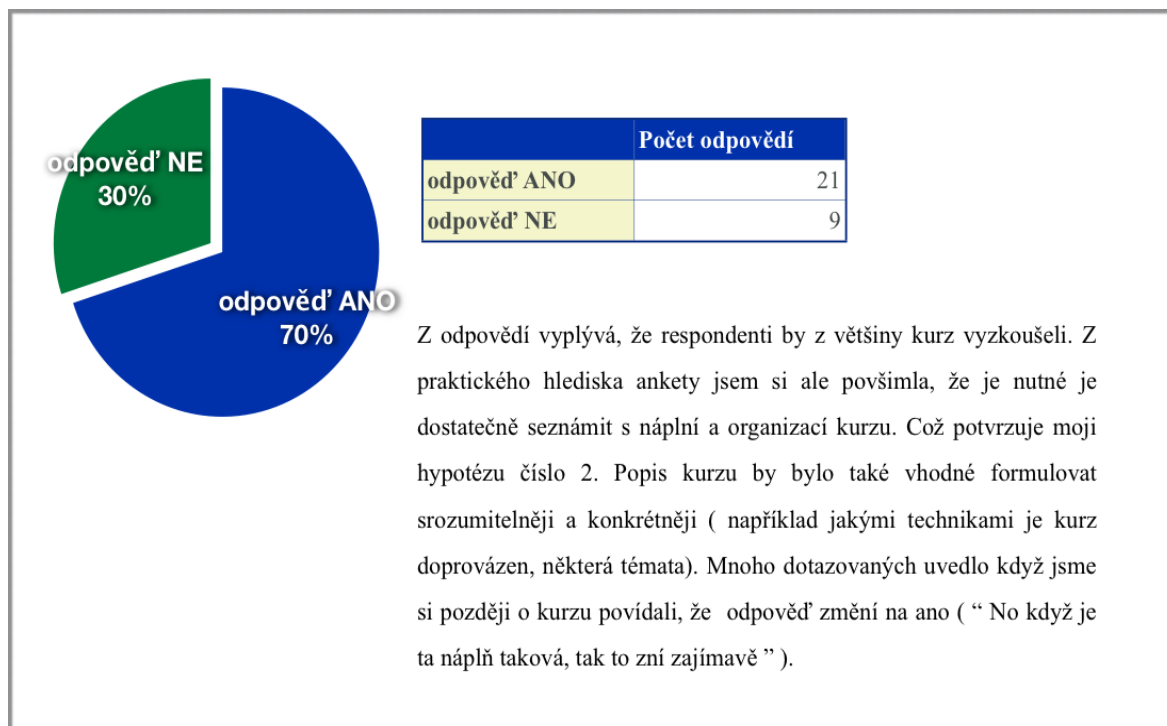
Ideálnímu vzorku pro můj předvýzkum i výzkum by odpovídali rodiče všech sociální a věkových skupin, kteří žijí v Kroměříži a v současnosti čekají dítě, mají dítě či více dětí, nejlépe mezi 0-7lety. Pro tyto je otázka výchovy dětí v současnosti nejaktuálnější. Vzorek pro předvýzkumu jsem ale volila na základě jeho dostupnosti. Klienti, pracovnice a praktičanky v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži, kde často jsem.

Výsledky jsou detailněji rozepsány v příloze č.4. a já zde vybírám jen dílčí části. Vypíchnout by bylo dobré diskutabilnost výsledků. Validita výsledků tohoto předvýzkumu může být napadena jeho určitým zkreslením. Aplikovat jej na většinovou společnost by nebylo možné a je třeba se ptát, zda by podobné výsledky přineslo i šetření prováděné mezi respondenty jež nejsou návštěvníky mateřského centra. Tito lidé již o svém rodičovství povětšinou více přemýšlejí. Také centrum navštěvují proto, že poskytuje kurzy zaměřené na péči o dítě, psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi, takže podíl kladných odpovědí na tyto otázky je tím zkreslen. Dalším faktorem způsobujícím zkreslení mohlo být to, že mne od vidění z mateřského centra znají a že své odpovědi uváděli často v přítomnosti ostatních rodičů či zaměstnanců centra a tím anketa nebyla tak úplně anonymní.

Tento předvýzkum a jeho výsledky pro mne mají dvě roviny. Jedna měla podat potvrzení či vyvrácení mých dvou základních hypotéz a výsledky k tématu na něž se budu zaměřovat i ve vlastním výzkumu. Na druhou stranu jsem chtěla více poznat metodologii výzkumu, vyzkoušet způsob oslovení respondentů a předvýzkum mi měl dodat poznatky o potřebách změn otázek či celého výzkumu.

Z mých hypotéz se mi podařilo potvrdit hypotézu číslo dvě "Poptávka klientů, pracovnic a

praktikantek v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži po kurzu ER je dostatečná, pokud je seznámíme s cíli a náplní kurzu”. Zde vidíme graf výsledků odpovědí na otázku č.6- Kurzy efektivního a vědomého rodičovství jsou zaměřeny na zlepšování rodičovských schopností, na rozvoj dobré komunikace mezi rodiči a dětmi a udržování harmonické rodinné atmosféry a zodpovědného chování dětí. Pokud byste měli možnost, účastnili byste se takového kurzu?

Tento výsledek nejen potvrdil hypotézu číslo dvě, ale též upozornil na potřebu v samotném vlastním výzkumu dobře respondentům vysvětlit náplň a formu kurzů ER protože tato často není dotazovaným známá. Nejdůležitějším kritériem pro výběr kurzu by byla jeho náplň a kvalita lektorů. Hypotéza první “Nabídka kurzů ER, která se dostává ke klientům, pracovním a praktikantkám v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži není dostatečná” nebyla potvrzena zcela. Myslela jsem, že mi na ni odpoví otázka “Připravuje te se/ připravovali jste se na výchovu svého dítěte (dětí) v rámci kurzu zaměřeného na výchovu a rodičovství (kurz efektivní výchovy, vědomého rodičovství....)?” Drtivá většina dotázaných odpověděla NE, což by napovídalo o pravdivosti tohoto mého tvrzení z hypotézy č.1. Graf vidíme na druhé straně. Verifikaci této hypotézy by potvrdil také předchozí graf, kdy je z něj vidět, že zájem o kurzy je oproti nízkému počtu kurzů absolvovaných. Ale raději jsem se rozhodla zařadit do výzkumu otázku, zda se rodiče setkali přímo s nabídkou kurzu.

4) Přípravuje te se/ připravovali jste se na výchovu svého dítěte (děti) v rámci kurzu zaměřeného na výchovu a rodičovství (kurz efektivní výchovy, vědomého rodičovství....) ?

a) Ne

b) Ano

Na tuto otázku jsem dostala v drtivé většině odpověď “ne”. Toto v kombinaci s výsledkem odpovědí na otázku č.6 (zúčastnili byste se kurzu) potvrzuje moji hypotézu číslo 1. V případě odpovědi “ano” se navíc jednalo o respondenty z oboru a oba shodně odpověděli na otázku č. 5, že kurz absolvovali v jiném regionu.

	Počet odpovědí
odpověď Ano	2
odpověď ne	28

Použití výsledku tohoto výzkumu bych spatřovala v seznámení rodičů s koncepcí kurzů ER, například formou jednorázových prezentací, tematických odpoledne a podobně. Což by zvýšilo informovanost, poptávku a ta by mohla být uspokojena zavedením kurzu například v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži.

Ona druhá rovina předvýzkumu ukázala, že otázky je nutné rozšířit. Respondenti by uvítali větší škálu odpovědí na otázku, zda by se účastnili podobných kurzů i na “spíše ne” a “spíše ano”. Na základě předvýzkumu jsem si mohla vytvořit další otázky. Pro možnost sledování dalších proměnných (budeme-li chtít) se ukázalo jako vhodné rozšířit dotazník o otázky týkající se např. věku dětí, věku respondentů, pohlaví respondentů a jejich vzdělání. Též bude třeba srozumitelnějším a jazyku rodičů bližším způsobem ústně popsat, co je myšleno jako kurzy “zaměřující se na péči o dítě, psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi”. Oblast výzkumu zúžím také pouze na kurzy efektivního rodičovství, pojem “vědomé” vynechám, protože je to pro respondenta matoucí. Také je třeba blíže specifikovat náplň a organizaci kurzů jako je kurz ER, protože to ovlivňuje odpovědi, zda by se podobných kurzů zúčastnili. Zajímavé by též mohlo být sledovat, zda mladší nastupující generace, ač nemá děti, o svém rodičovství přemýšlí a kurzu by se zúčastnili. Dotazník a výzkum by bylo užitečné zpřesnit též rozšířením o otázku, zda znají koncepcí kurzů ER a jestli se s nabídkou kurzů ER vůbec setkali. Předvýzkum považuji za úspěšný a užitečný zejména pro zpřesnění vlastního výzkumu a jeho výsledky najdete v příloze č.4.

3.0. VÝZKUM NABÍDKY A POPTÁVKY KURZŮ EFEKTIVNÍHO RODIČOVSTVÍ

Můj vlastní výzkum má dvě hlavní části. Tou zásadní je kvantitativní šetření ankety mezi občany Kroměříže a s ní současně proběhlo kvalitativní šetření- analýza elektronických zdrojů, internetu.

Téma vlastního výzkumu bylo tedy v mnohém stejné jako u předvýzkumu- nabídka a poptávka po kurzech efektivního rodičovství na Kroměřížsku. Cítím jako důležité lépe popsat, co těmi dvěma mými sledovanými veličinami myslím, jak je ve výzkumu pojmám.

Nabídku zde sleduji ze dvou úhlů pohledu. Jednou je to ta nabídka, která se dostává k občanům Kroměříže, ke kroměřížským rodičům přímo, nezprostředkovaně (např. ne z doslechu), čili nabídka viditelná díky propagaci, médiím, tisku, letákům, propagačním akcím apod. Druhým pohledem je to ta nabídka, která opravdu existuje (či neexistuje). Je (a nebo není) to tedy aktivita, kterou místní organizace s orientací na rodinu či vzdělávání ve své nabídce mají (nebo nemají). Podobné kurzy mohou být nabízeny v pedagogicko-psychologických poradnách, centrech pro rodinu, vzdělávacích centrech, mateřských a volnočasových centrech a jiných organizacích, ale širší veřejnosti tato nabídka nemusí být známá.

Na poptávku se lze podívat také ze dvou úhlů pohledu. Jako na zájem rodičů o navštívení kurzu, což si vyjádříme v anketě, či jako na poptávku po organizování kurzů v centrech samotných. Poptávku po organizování kurzů v centrech, ale ve svém výzkumu nesleduji.

3.1. Analýza elektronických zdrojů

Anketu, která tvoří hlavní část mého výzkumu, jsem doplnila též o kvalitativní šetření formou analýzy elektronických zdrojů, tedy internetových stránek. Anketa zkoumala nabídku kurzů efektivního rodičovství, která se dostává ke Kroměřížským rodičům. Analýza měla ukázat, jak je to s nabídkou kurzů ER nejen z pohledu rodiče, jestli se nabídka kurzů k rodičům dostává, ale jestli také opravdu existuje a rodiče se mohou kurzu někde v Kroměříži či poblíž zúčastnit.

3.1.1. Průběh analýzy elektronických zdrojů a následné dotazování

Začala jsem tedy podobně jak to může dělat a jistě dělá mnohý rodič, vyhledáváním pomocí internetového vyhledávače google, kdy jsem zadala heslo:

“Kurzy efektivního rodičovství Kroměříž”

Bohužel, jako běžnému uživateli internetu se mi nepodařilo na nabídku narazit. Proto jsem navštívila stránky města Kroměříže - www.mesto-kromeriz.cz - kde jsem našla seznam neziskových organizací v regionu a z nich jsem vybrala ty, jež by mohly kurzy poskytovat vzhledem k jejich zaměření na práci s rodiči a dětmi nebo na vzdělávání. Rozhodla jsem se tak oslovit tyto organizace s dotazem, zda nabízejí kurzy ER. Tuto metodu můžeme označit jako dotazování.

Důležitou roli v mém vyhledávání organizací, které by mohly na Kroměřížsku poskytovat kurzy ER hrála Kroměřížská rozvojová kancelář o.p.s. (zkratkou KROK), kde se mi paní Pošvancová ochotně pokusila najít firmy, osoby či organizace, které by mohly tento typ kurzů poskytovat. I přes veškerou ochotu jsme našly obě vlastně to samé a organizací nebylo mnoho.

Přistoupila jsem tedy k vlastnímu dotazování a seznam organizací a osob jež jsem oslovila naleznete i s textem oslovení a nastíněním výsledné odpovědi v příloze č.9.

3.1.2. Výsledky dotazování

Výsledky dotazování bych shrnula nyní zde. Osloveno bylo 22 subjektů a to 3 fyzické osoby a 19 organizací, předně z neziskového sektoru. Z těchto oslovených subjektů se mi nevrátila odpověď od 6 oslovených a odpověď jich zaslalo zpět 16. Z těchto odpovědí bohužel naprostá většina byla negativních. Pouze u jedné jediné organizace jsem se setkala s nabídkou kurzu efektivního rodičovství. Paní Jiřina Hurtová mne informovala, že v mateřském centru ve Chvalčově u Kroměříže se kurz efektivního rodičovství chystá.

3.1.3. Závěr vyplývající z analýzy elektronických zdrojů a dotazování

Analýza a dotazování nám ukazuje, že nabídka kurzů efektivního rodičovství v Kroměříži dostatečná i ve skutečnosti není. I když je zde možnost realizace kurzů v soukromé vzdělávací agentuře či soukromou osobou, což se mi mohlo podařit opomenout i přes aktivní kontakt s Kroměřížskou rozvojovou kancelář a zástupci města. Přesto tuto nabídku nepovažuji za dostatečnou.

3.2. Anketa v ulicích města Kroměříže

Tato anketa probíhala v letních měsících roku 2009, stejně jako analýza elektronických zdrojů a dotazování. Veškeré podrobnosti uvádím formou protokolu k výzkumu níže:

3.2.1. Protokol výzkumu

Oblast výzkumu: Efektivní rodičovství v Kroměříži (dále také zkratkou ER)

Téma: Nabídka a poptávka kurzů efektivního rodičovství v Kroměříži.

Cíle: Cílem mého výzkumu bylo zjistit nabídku a poptávku po kurzech efektivního rodičovství v Kroměříži. Zaměřila jsem se na nabídku, která se dostává k rodičům, zda o podobných kurzech vědí a dále také na poptávku, zájem o případnou účast v kurzu, který mezi rodiči je.

Hypotézy:

Budu sledovat 2 hlavní hypotézy:

H1 - Nabídka kurzů ER není v Kroměříži dostatečná.

H2 - Poptávka po kurzu ER je v Kroměříži dostatečná.

Podmínkou k práci s těmito hypotézami, je popsat respondentům cíle a formu kurzů ER. V pozadí výzkumu stojí též můj zájem o zjištění nabídky a poptávky pro její případné rozšíření. Zvolila jsem nejčastější formu hypotézy- hypotézu formou výroku (Kozlová, 2009, prezentace k přednáškám). Hypotézy jsem verifikovala popisem výsledků, které ji potvrzují a proč ji potvrzují.

Výzkumné otázky:

Při stanovování výzkumného problému jsem se zamyslela nad tím, zda je v Kroměříži dostatečná nabídka kurzů efektivního rodičovství. Mou hypotézou je, že není. Výzkum by měl toto potvrdit či vyvrátit. Dále je ale také nutné zvážit, zda absence nabídky nevychází z nedostatku poptávky po kurzu. Proto je též nutné se ptát, zda by nabídka kurzu efektivního rodičovství byla pro rodiče zajímavá. Zajímalo mě též, zda se rodiče věnují jiným aktivitám s dětmi, s čehož jsem chtěla vyčíst celkový zájem o prarodinné aktivity, na jehož základě jsem mohla polemizovat, zda rozvoji kurzů ER může bránit ně nezájem o téma výchovy dětí a péče o ně, ale spíše neinformovanost o existence kurzů.

Kladu si tedy základní otázky:

Kolik procent respondentů se setkala s nabídkou kurzu ER v Kroměříži?

- Kolik procent respondentů absolvovalo kurz ER v Kroměříži či jiné lokalitě?
- Kolik procent respondentů využilo/využívá kurzy zaměřené na péči o dítě, psychomotorický vývoj dítěte, aktivity rodičů a dětí a o jaké kurzy jde?
- Kolik procent respondentů by využilo nabídku kurzů ER?

Metody:

Po kvalitativní analýze dokumentů jsem si do svého výzkumu zvolila i metodu kvantitativního šetření a to anketu (přílohy č.5 a 6). Zvolila jsem anketu, protože podle mého názoru tato metoda zajistí v tomto případě lepší návratnost a kvalitu dat než nejčastěji užívaná kvantitativní metoda - dotazník (Punch, 2008). Také jsem si byla vědoma potřeby přiblížit respondentům cíle a formu kurzu, jak ukázal předvýzkum. Při použití dotazníku by hrozilo, že se mi toto nepodaří do dotazníku zcela srozumitelně popsat a takto získaná data ztratí na kvalitě. Při vytváření anketních otázek, které jsou popsány níže i v příloze, jsem zaujala určitou strategii v jednoduchosti otázek, jednoznačných možnostech odpovědí a jejich malém množství. Pro usnadnění analýzy dat, kdy tak není potřeba data toliko "čistit" (Punch, 2008) a zkrácení času, který zodpovězení ankety jedním respondentem zabere. Tuto jednoduchost uvítali jak respondenti tak také já, protože jsem jich mohla oslovit více v kratším čase. Menší množství otázek se podle mého názoru nepodepsalo na plnění cíle tohoto výzkumu – získání informací o nabídce a poptávce po kurzech ER v Kroměříži.

Realizace:

Anketa proběhla v letních měsících na Velkém náměstí a dalších místech města Kroměříž přímo mezi občany Kroměříže a jak se ukázalo i jiných měst. Toto období bylo zvoleno záměrně, protože jsem předpokládala, že v prázdninové slunné dny nebude pro lidi pozastavení na ulici obtěžující. Každý respondent dostal kartičku s poděkováním za účast na výzkumu a s odkazem, kde naleznou výsledky výzkumu. Pokud měli respondenti s sebou též děti, ty si mohly vybrat nafukování balónků a zabavit se ním při odpovídání rodiče na otázky.

- 8) Pokud ano, kde jste kurz navštěvovali: A) ano
B) ne
- 9) V kurzech efektivního rodičovství se rodiče například pomocí různých her učí zlepšovat své rodičovské schopnosti, komunikaci s dětmi, udržování pozitivní rodinné atmosféry a vedení dětí k zodpovědnému chování. Pokud byste měli možnost účastnili byste se takového kurzu? A) ne
B) spíše ne
C) spíše ano
D) ano
- 10) Pokud ano, vyberte, co by pro Vás při výběru kurzu hrálo nejpodstatnější roli: (vyberte tři věci) A) pohlídání dítěte v době kurzu
B) dostupnost kurzu v místě bydliště
C) kvalita lektorů (vzdělání, vedení lekcí, osobní kvality ...)
D) náplň kurzu
E) časová náročnost kurzu
F) cena kurzu
- 11) Kde momentálně žijete: A) v Kroměříži a okolí
B) v jiném regionu
- 12) Setkali jste se s nabídkou kurzu efektivní výchovy v Kroměříži? (letáček článek v novinách ...) A) ano
B) ne

Vzorek a jeho výběr:

Respondenty jsem vybírala náhodně a později kategorizovala. Ideálnímu vzorku pro můj výzkum by totiž odpovídali rodiče všech sociálních a věkových skupin, kteří žijí v Kroměříži a v současnosti čekají dítě, mají dítě či více dětí mezi 0-7lety. Pro tyto je otázka výchovy dětí v současnosti nejaktuálnější- řeší příchod dítěte na svět, problémy vstupu do školky a školy, návrat rodiče do zaměstnání a vše toto může u nich vzbudit zájem o účast

na kurzu i výzkumu. Díky informacím od ostatních dotázaných, jsem mohla polemizovat s myšlenkami, zda by bylo možné sedovat různé zajímavé souvislosti, například zda souvisí počet dětí se zájmem o kurzy ER apod.

Kategorie respondentů jsem zvolila pouze dvě:

1) Všichni respondenti – všichni dotázaní, kteří neodmítli odpovídat na otázky, bez rozdílu ve věku, počtu dětí, bydlišti apod. Zájem o kurz výchovy dětí totiž mohou projevovat nejen rodiče, ale též pedagogičtí a sociální pracovníci, čili i jejich názor by mě zajímal a také obecný zájem o kurzy nejen u rodičů dětí do 7let věku, tedy u těch, kteří byli mými ideálními respondenty-

2) Ideální respondenti- respondenti ze všech sociálních a věkových skupin, kteří žijí v Kroměříži a v současnosti čekají dítě, mají dítě či více dětí, mezi 0-7lety.

Při samotné realizaci byl můj výběr respondenta mezi lidmi na ulici náhodný, ovšem po přečtení výsledků vidím, že jsem se nejspíš neubránila, aby mnou oslovení lidé neaspirovali na ideálního respondenta svým vzezřením (dle věku) či přítomností dětí.

Analýza dat

Analýza dat je *“postupný proces sumarizace a prozkoumávání dat s cílem dospět k závěrům o zkoumaném předmětu v rámci daném výzkumnými otázkami”* (Punch,2008, s.62). Od původně zamýšlené analýzy v programu Statistica 9 jsem upustila. Přehledný a snadný způsob jak výzkum vyhodnotit jsem našla na www.vyplnto.cz. Zde jsem vyrobila dotazník s otázkami stejnými jako v anketním archu a veškeré odpovědi svých respondentů jsem zde zaznačila. Výsledky byly zpracovány v grafy podobně jako v předvýzkumu a bylo možné sledovat další souvislosti mezi proměnnými. Stále jsem ale sledovala hlavní cíl, potvrdit či vyvrátit dvě základní hypotézy a předně procentuálně vyjádřit kolik procent respondentů se setkalo s nabídkou kurzu ER a kolik by kurz navštívilo. A to jak u všech respondentů, tak také u respondentů na které jsem se soustředila- obyvatelé Kroměříže s dětmi do 7 let věku. Dotazovaní byli omezeni předem danými možnostmi odpovědí, což zpracování usnadnilo a též zpřesnilo výsledky. Pro verifikaci hypotéz jsem použila pouhého popisu s vysvětlením, které výzkumné otázky a jejich výsledky mé hypotézy potvrzují nebo by mohly vyvrátit a proč.

Postup práce:

- 1) Vypracování návrhu výzkumu na základě přečtených materiálů o způsobech realizace projektů a výzkumů.
- 2) Formulace otázek:
 - Co chci zjistit, co mě zajímá, formulace výzkumných otázek
 - Formulace konkrétních anketních otázek a variant odpovědí
- 3) Vytvoření časové rozvahy
- 4) Vytvoření seznamu dalších pomůcek s výzkumem spojených a zajištění programu pro zpracování získaných dat.
- 5) Realizace vlastní ankety srpen - září 2009
- 6) Hrubé shrnutí průběhu výzkumu a jeho výsledků září 2009

Materiální potřeby:

K výzkumu bude nutné vytištění anketních archů (přílohy č.5 a 6). Dále jsem pro větší důvěryhodnost a propagaci kurzů, každému z dotazovaných rodičů předala vizitku kurzu a výzkumu s odkazem na mé webové stránky, kde výsledky výzkumu průběžně byly zobrazovány pod odkazem:

http://www.zaharowska.cz/Projektova_tabule/Anketa.html

Personální a mzdové potřeby:

Veškerou práci na výzkumu jsem dělala sama bez nároku na mzdu a vynechávám též finanční rozvahu.

Předběžná časová rozvaha:

Příprava návrhu výzkumu: červenec 2009

Přímá anketa ve městě mezi lidmi: srpen - září 2009

První zpracování výsledků v software numbers a jejich uveřejnění na web: září 2009

Zpracování získaných výsledků v programu na www.vyplnto.cz a jejich zavedení do protokolu výzkumu: březen 2010

Očekávané výsledky:

Výsledků, které jsem si z výzkumu slibovala bylo několik:

- 1) Popsání nabídky kurzu efektivní výchovy v Kroměříži z pohledu rodičů
- 2) Zjištění poptávky rodičů po kurzech efektivní výchovy dětí/ efektivního rodičovství

Očekávám další zajímavé výstupy, jako jestli by kurz ER uvítali spíše rodiče s více dětmi, rodiče kteří navštěvují některé z nabízených kurzů v Kroměříži apod. Předpokládanou podobu výsledků jsem si ilustrovala na předvýzkumu. Výsledky jsou zpracovány do podobné podoby.

Možnost použití výsledků:

Na základě výsledků můžeme získané poznatky využít k rozšíření nabídky kurzů efektivního rodičovství, bude-li toto podloženo nedostatečností nabídky a zároveň vysokou mírou poptávky. Pokud bude výsledek výzkumu vypovídat o nedostatečné poptávce, bude dalším vhodným krokem návrh způsobů, jak poptávku vytvořit (seznámit veřejnost s náplní kurzu a s potřebou rodičovského vzdělávání).

3.2.2. Výsledky ankety

Počet oslovených: 127

Zaznamenaná odmítnutí k odpovědi: 18

Odpovídající respondenti: 109

Počet „ideálních respondentů“: 69 (respondent z Kroměříže s dítětem do sedmi let věku)

Poměr mužů a žen: 78- ženy : 31- muži

Poměr zaznamenaných respondentů z Kroměříže a z jiného regionu:

90 z Kroměříže : 19 z jiného regionu

Průměrný věk odpovídajících respondentů: 31,61

Počet dětí odpovídajících respondentů:

2	42
0	17
více než 2	2
v očekávání	1

Věk dětí: měl velké rozpětí i vzhledem k velkému věkovému rozpětí respondentů-rodíčů. Ve výzkumu jsem se soustředila na rodiče s dětmi do 7 let věku.

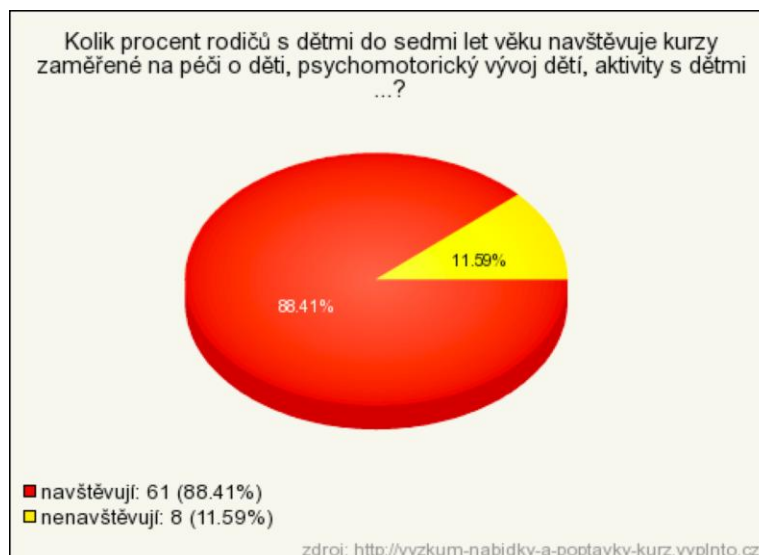
Počet respondentů s dětmi do 7 let věku z Kroměříže : 69 ("ideální respondent")

Otázka č. 5: Navštěvujete/navštěvovali jste či navštěvovali byste (kdybyste měli děti) některý z kurzů zaměřených na péči o dítě, psychomotorický vývoj dítěte, aktivity s dítětem ... ? (např. plavání kojenců, kurz předporodní přípravy ...)

Odpověď všech respondentů byla ze čtyř čtvrtin ano, 84 respondentů takto odpovědělo.

Z mnou sledovaných 69 respondentů z Kroměříže s dětmi do 7 let věku, odpovědělo 61 dotázaných ano a ne pouze 8.

O jaké kurzy se nejčastěji jednalo nám ukazuje další graf. Pro rodiče se již téměř samozřejmým stalo navštěvování kurzu předporodní přípravy a kurzů plavání s kojenci. Ač se výsledná čísla shodují, jde o náhodu, nebylo pravidlem, že by každý respondent navštěvující kurz předporodní přípravy chodil zároveň do kurzu plavání kojenců. Také často rodiče uváděli kurz masáží dětí, ač vše bylo součástí jednoho kurzu tzv. "vaničkování". Proto lze předpokládat, že počet rodičů navštěvujících kurz zaměřující se pouze na masáže dětí by byl nižší.

Otázka č. 7: Zcela opačný graf a poměr v odpovědích nalezneme pokud se podíváme na otázku "Připravujete se/ připravovali jste se na výchovu svého dítěte (dětí) v rámci kurzu zaměřeného právě na výchovu a rodičovství?"

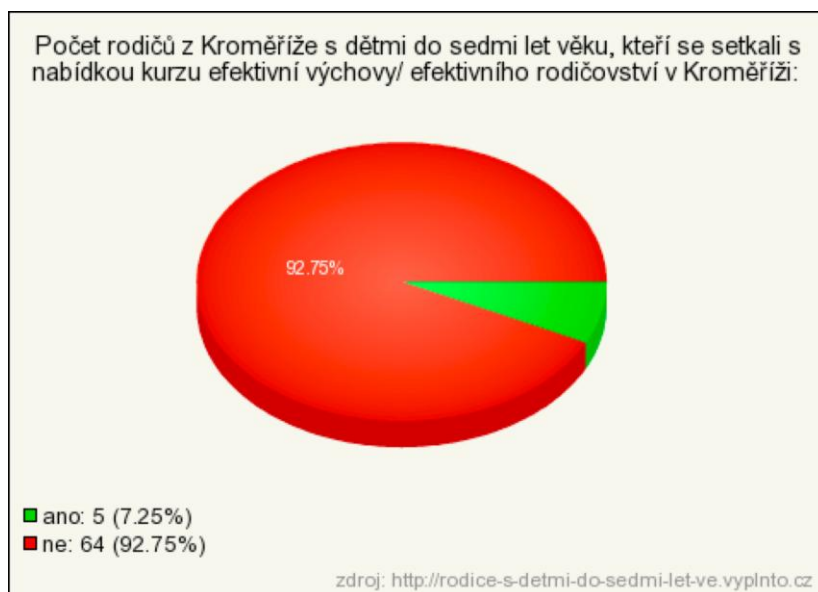

Ze všech respondentů odpovědělo “ano” pouze 6. Z “ideálních respondentů” to tedy byli 4 67a pouze jeden odpověděl, že to bylo v Kroměříži, ale uváděl, že soukromě. Další navštěvovali kurzy v jiném regionu. Tento výsledek by mohl také napovídat o možnosti potvrzení hypotézy H1, že nabídka kurzů ER v Kroměříži není dostatečná. Podmíněno to ale bude výsledkem odpovědí na otázku č.9., zda by měli zájem se kurzu ER zúčastnit, nebo nenavštěvování kurzů pramení z nezájmu o něj a také analýzou elektronických zdrojů. K zásadním otázkám toho výzkumu se dostaneme nyní.

Hypotéza H1-„Nabídka kurzů efektivní výchovy není v Kroměříži dostatečná“ - zjištění rodičům dostupné nabídky kurzů ER v Kroměříži:

Tady se dostáváme k zásadním otázkám mého výzkumu. První hypotézu „Nabídka kurzů efektivní výchovy není v Kroměříži dostatečná“ měla potvrdit či vyvrátit otázka č. 12: „Setkali jste se s nabídkou kurzu efektivního rodičovství v Kroměříži?“. Neobjektivněji nám na ni mohli odpovědět opět rodiče z Kroměříže s dětmi do 7 let věku.

Ti se nejčastěji pohybují v oblasti, kde se s nabídkou mohou setkat, či pro ně může být aktuální nabídku přímo vyhledávat.

Graf ukazuje, že tato má hypotéza byla potvrzena.

Potvrdil ji:

- Výsledek přímé otázky č. 12: „ Setkali jste se s nabídkou kurzu efektivního rodičovství v Kroměříži?“. Drtivá většina všech respondentů i ideálních respondentů (64) odpověděla NE a pouze minimum ANO. Z ideální respondentů jen 5 odpovědělo ANO.

- Analýza elektronických zdrojů, kdy se nepodařilo nalézt internetovým vyhledávačem google nabídku kurzu ER v Kroměříži.
- Dotazování organizací poskytujících služby pro rodiny s dětmi a vzdělávání, kdy jen jeden z 22 oslovených subjektů odpověděl, že se kurz chystá v mateřském centru v jedné z vesniček za Kroměříží.
- Dále potvrzení této hypotézy může podpořit i graf u otázky č.7 drtivou většinou respondentů odpovídajících na otázku č. 7 “Připravujete se/ připravovali jste se na výchovu svého dítěte (dětí) v rámci kurzu zaměřeného právě na výchovu a rodičovství?” Pouze 6 respondentů ze “všech respondentů” a 4 z “ideálních respondentů” odpovědělo, že ano a jen jeden, že to bylo soukromě v Kroměříži. Tento výsledek je možné použít v kombinaci s tím, že rodiče na otázku, zda by podobný kurz absolvovali odpovídali z velké většiny ano a čili to, že se zatím nepřipravovali v žádném kurzu nemusí pramenit z jejich nezájmu.

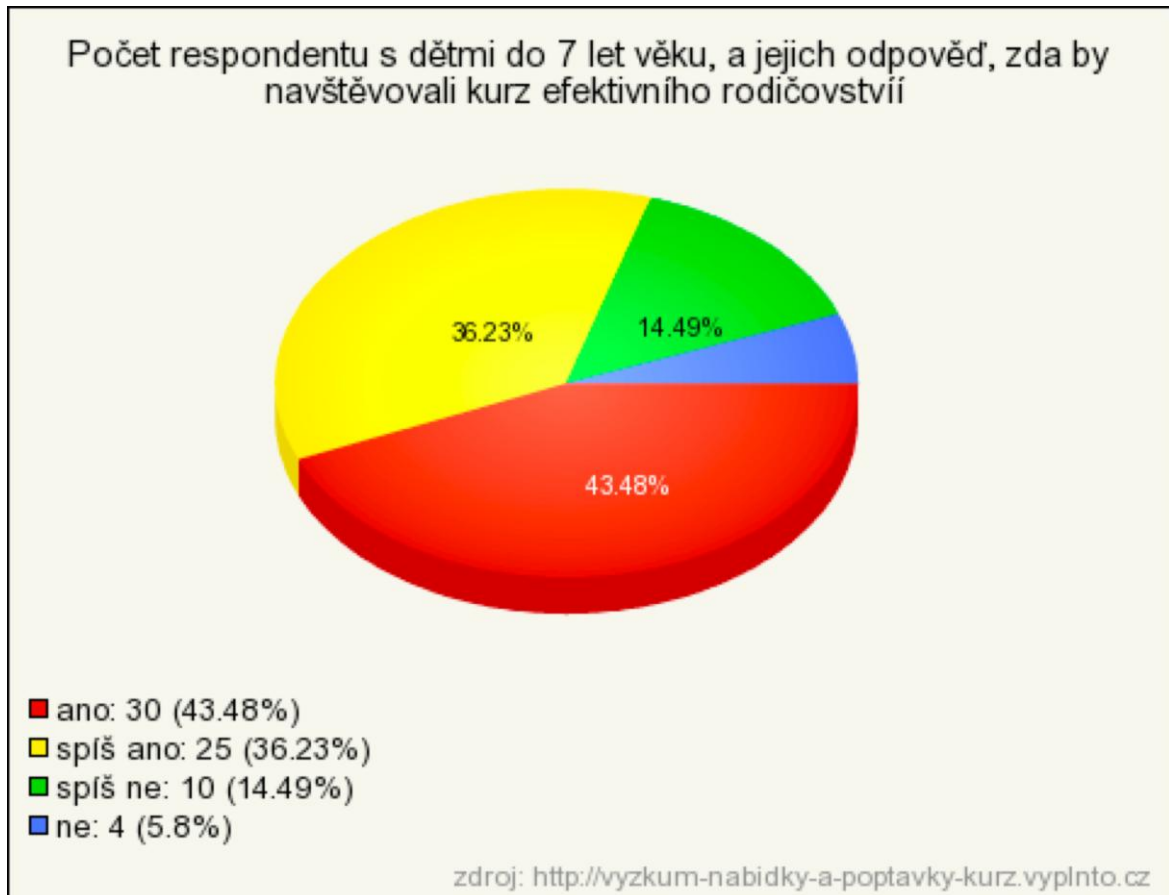
Hypotéza H2-„Poptávka po kurzu ER je v Kroměříži dostatečná.”- zjištění poptávky kurzů Efektivního rodičovství mezi rodiči:

Výsledek potřebný pro potvrzení této hypotézy měla přinést přímá otázka č.9, kdy jsem se po krátkém nastínění průběhu a cílů kurzů ptala: „ Pokud byste měli možnost, účastnili byste se takového kurzu?”

Odpovědi u všech odpovídajících respondentů byly následující:

ano	44	40.37%
spíš ano	38	34.86%
spíš ne	21	19.27%
ne	6	5.5%

V grafu jsem se zaměřila opět na rodiče z Kroměříže s dětmi do sedmi let věku:

Oba výsledky takto **potvrzují mou hypotézu, že poptávka po kurzu efektivního rodičovství je v Kroměříži dostatečná**. Zkušenost ale ukazuje, že je potřeba rodiče seznámit s náplní kurzu a jeho průběhem. Samotný název „Kurz efektivního rodičovství“ působí nicneříkajícím dojmem.

Otázka č.10: Co by konkrétně bylo pro rodiče v kurzu důležité a ovlivňovalo jejich rozho-

dování, zda by kurz navštěvovali či volbu mezi kurzy, sledovala otázka č.10 a její výsledek byl jak v případě všech respondentů, tak respondentů s dětmi do 7let z Kroměříže v zásadě stejný. Vybírám graf popisující tuto oblast z pohledu „ideálního respondenta“ (na předchozí straně).

Další zajímavé souvislosti:

Při sestavování otázek (jak popisuji výše v části o předvýzkumu) jsem také zvažovala sledování dalších zajímavých souvislostí.

Nabízelo se sledovat vliv věku respondentů na odpověď, zda by měli zájem o navštěvování kurzu. Souvislost s věkem a zájem se ale nepodařilo vysledovat.

Očekávala jsem souvislost se zájmem o kurz vzhledem k počtu dětí, protože se nabízí hypotéza, že se budou setkávat s více konfliktními situacemi. Souvislost s počtem dětí se ale nepotvrdila. Možný důvodem je, že téměř 80% rodičů z Kroměříže s dětmi do 7let věku odpovědělo na otázku, zda by měli zájem o navštěvování kurzu “ano” a “spíše ano” a poměr počtu dětí byl 47(jedno) ku 42(dvě) tento vysoký zájem mohl tedy souvislost s počtem dětí v rodině setřít.

Také se nepotvrdila souvislost s navštěvováním kurzů zaměřených na péči o děti , na psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi na zájem o navštěvování kurzu. Počet respondentů, kteří tyto kurzy navštěvují je totiž příliš velký.

Z grafu k otázce č. 10, z grafu preferencí, které rodiče mají při volbě kurzu, můžeme vyčíst, že je pro ně nejdůležitější náplň kurzu. Tudiš můžeme říci, že je potřeba v médiích, pomocí letáků a dílčích aktivit dostatečně rodičům přiblížit tuto náplň a její smysl a upozornit na existence kurzů této formy. Dále můžeme sledovat na třetím místě pro rodiče důležitou dostupnost kurzu v místě bydliště, čili potřebu dostatku nabídky kurzů zde, kde žijí.

3.3. Závěr výzkumu

3.3.1. Shrnutí výsledků

Kvalitativním šetřením formou analýzy elektornických zdrojů a dotazem na organizace i kvantitativním šetřením anketou mezi občany Kroměříže se mi podařilo potvrdit obě mé hypotézy, které vznikly mou zkušeností s vlastními dětmi a pobytem mezi rodiči, tak též praxí lektora efektivního rodičovství, cvičení rodičů s dětmi a masáží dětí. Podařilo se mi tak dosáhnout cílů výzkumu a popsat situaci nabídky a poptávky kurzů ER v našem městě.

H1 - “ Nabídka kurzů efektivní výchovy, která se dostává k rodičům v Kroměříži není dostatečná” Tuto hypotézu se **podařilo potvrdit.**

H2 – “ Poptávka po kurzu ER je v Kroměříži dostatečná.” Tuto hypotézu se **podařilo povrdit.**

Podmínkou pro práci s těmito hypotézami, je seznámení respondentů s cílem a průběhem kurzu. Při rozhodování rodičů o návštěvě kurzu je nejpodstatnější jeho náplň, kvalita lektora a dostupnost kurzu. Nedostatečná je také opravdu existující nabídka v daných organizacích zaměřených na práci s rodinou či na vzdělávání.

3.3.2. Použití výsledků výzkumu

Tento výsledek by měl být povzbuzením pro všechny lektory, že mezi rodiči zájem o kurzy efektivní výchovy skutečně je. Ovšem upozorňuje na to, že se musí s cílem, průběhem a formou kurzů seznámit. Kurzy efektivní výchovy jsou u nás velmi mladý obor a člověk nemůže žádat něco, o čem neví, že existuje a jak mu může být prospěšné. Propagace kurzů, abychom informovali o jejich náplni a formě je velmi důležitá, protože jak se ukázalo, je náplň kurzu pro rozhodování rodičů, zda se kurzu zúčastnit nejpodstatnější. Další alarmující skutečností je, že nabídka těchto kurzů v Kroměříži není. Protože je jednou z podstatných věcí pro rodiče dostupnost kurzu, je nutné nabídku zde realizovat.

Od doby, kdy proběhl výzkum uplynulo několik měsíců. Ač se to nemusí zdát jako dlouhá doba, přesto si myslím, že ke změnám v nabídce i informovanosti rodičů k dnešním dnům, kdy práci odevzdávám, došlo. Kromě dalších přirozených změn vývojem, jsem se toho pokusila ujmout sama. Po zjištění tohoto výsledku v září 2009 jsem již zrealizovala jeden běh kurzu efektivní výchovy zde, uveřejnila články v tisku na téma efektivní výchovy a založila komunitu “Rozárka- rodiče za aktivní rodičovství” na webových stránkách novin Naše adresa, ve kterých též publikuju. Od března 2010 se též v dětských koutcích po městě nachází “Rozárčina nástěnka”, kde se rodiče můžou seznámit s termíny kurzů, zajímavými webovými odkazy a najít zde nápady pro výchovu dětí a dokonce si některé na malých kartičkách odnést společně s kontakty na lektory. Můžeme se tedy těšit, že do budoucna bude možné udělat srovnávací výzkum.

Závěr

Každá rodina je vysoce individuální v závislosti na kontextu své existence a osobních dispozicích jejích členů. Tak i výchova. Proto je práce na výchově v rodině velmi nesnadnou záležitostí, kterou nelze postihnout pouhým stanovením nějakých obecných pouček, navržením způsobů usměrňování chování dětí a pravidel pro chod rodiny a komunikaci s dětmi. Podobné poučky jsou mnohdy v celkovém důsledku nepoužitelné bez práce na dalších aspektech rodinu, jedince a výchovu ovlivňujících. Je nutno pracovat s osobními dispozicemi každého rodiče i dítěte a tato práce závisí v mnohém na rodičovských volných vlastnostech a informovanosti. K výkonu úlohy rodiče a spokojenému prožívání rodičovství je nutný rozvoj rodičovských kompetencí. Protože jde o kompetence podobné těm klíčovým a svou povahou kompetence sociální, je nejlépe je rozvíjet v interakci s jinými lidmi, pokud možno ve stejné situaci. Jak ukazuje zkušenost lektorů i rodičů je správné a opravdu použitelné rodičovské vzdělávání dlouhodobou záležitostí a práce na něm právě v rámci pravidelného setkávání skupiny rodičů pod vedením lektora se jeví jako nejvhodnější, nejefektivnější a nejvíce obohacující. Kurzy efektivního rodičovství mohou takto obohatit nejen každého zúčastněného rodiče a jeho rodinu, ale vzhledem k tomu, že rodina ovlivňuje chování jednotlivce na celý život, můžou takto ovlivnit a obohatit celou naši společnost.

Výzkum bohužel ale ukazuje, že možnost vzdělávat se formou kurzů, tedy tou nejúčinnější formou, není rodičům dostatečně známá a často nemají představu, co se pod pojmem „Kurz efektivního rodičovství“ skrývá a co od něj mohou čekat. Dalším problémem jsou předsudky, které vůči rodičovskému vzdělávání či práci na rodině v poradně panují, neinformovanost rodičů o tom, jak by měla výchova pro současný život vypadat. Překážky nám do cesty staví též velká spouta mýtů o výchově jak v rodině, tak ve škole a mylná přesvědčení, že výchova se nijak nemění. Tyto mýty by bylo dobré bořit již v dětech ve školách, zařadit prvky přípravy na rodičovství do školního vzdělávání by mnoho současných rodičů kurzy navštěvující velmi ocenilo. Může to být námětem další práce.

Pro tuto chvíli cítím jako jasnou potřebu propagaci těchto kurzů (příloha č.1), která by se dostala k široké veřejnosti, protože i když odborníci potřebu rodičovského vzdělávání z velké části uznávají, rodiče to mnohdy takto necítí a mnohdy ani nevědí, do čeho by šli. Jak ale ukázal výzkum k této práci i má praxe lektora, pokud se s náplní kurzu seznámí, zájem o jeho absolvování zde je. Zopakovala bych odstavec z úvodu této bakalářské práce:

“Budeme-li žehrat na stav společnosti, na špatné mezilidské vztahy, na násilí v médiích a dětskou šikanu už ve školkách, žehráme zas a znova na hodnoty a způsoby chování, ke kterým byl někdo někdy veden”.

Je tedy nyní na zodpovědnosti rodičů, státu, lidech v neziskovém sektoru i v jiných centrech, kde se pracuje s rodiči a dětmi, jak tuto skutečnost uchopíme a podaří se nám připravit nové dobré podmínky pro kvalitní rodičovské vzdělávání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ADLER, A., *Porozumění životu*, Praha: Aurora, 1999 (původní vydání 1927),
ISBN- 80-85974-76-2

ADLER, A., *Psychologie dětí*, Praha: Práh, 1994 (původní vydání 1930),
ISBN-80-85809-22-2

BAUMRUCK, J. a kol., *Dědičnost, osobnost, společnost*, Plzeň: FFZČU, 2007,
ISBN- 978-80-87025-16-1

BELZ, H., SIEGRIST, M., *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*, Praha: Portál, 2001,
80-7178-479-6

BREZINKA, W., *Východiska k poznání výchovy*, Brno: L.Marek, 2001,
ISBN- 80-86263-23-1

DINKMEYER, D., MCKAY, G. D., *Efektivní rodičovství krok za krokem*, Praha: Portál,
2008, ISBN 978-80-7367- 445-8

DREIKURS- FERGUSONOVÁ, E. , *Adlerovská teorie*, Tišnov: Sursum, 1993,
ISBN 85- 799- 01-4

ERIKSEN, T.H. , *Antropologie multikulturních společností*, Praha: Triton , 2007,
ISBN 978-80-7254-925-2

ERIKSEN, T.H. , *Sociální a kulturní antropologie*, Praha: Portál, 2008,
ISBN 978-80-7367-465-6

JŮVA, V. et al. , *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*, Brno: Paido,
2001, ISBN 80-85931-95-8

KOLČÁRKOVÁ, I., LACINOVÁ, L., *Rodičovství očima matek neklidných dětí*, Brno:
Barrister & Principal, 2008, ISBN- 978-80-87029-47-3

KURIC, J., *Ontogenetická psychologie*, Brno: Cerm, 2001, ISBN 80-214-1844-3

MARTIN, P., BATESON, P., *Úvod do teorie a metodologie měření chování*, Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-526-4

MOŽNÝ, I., *Moderní rodina: mýty a skutečnost*, Brno: Blok, 1990, ISBN 80-7029-018-8

MUSIL, J. V., *Základy psychologie*, Olomouc: Jiří Musil, 2007, 80-903499-3-3

NOVÁČKOVÁ, J., *Mýty ve vzdělávání*, Kroměříž: Spirála, 2006, 80-901873-8-2

PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B., *Psychologie dítěte*, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-363-8

PUNCH, K. F., *Základy kvantitativního šetření*, Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-381-9

ŘEZNÍČEK, M., *Systemická prevence sociálních deviací*, Praha: UK, 1994, ISBN- 80-7066-933-0

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-559-8

ŠOFEROVÁ, J., *Lektorské finty*, Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-2483-6

TRAVERS, R. M. W., *Úvod do pedagogického výzkumu*, Praha: SPN, 1969, publikace č. 94-0-120

VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M., *Kompetence ve vzdělávání*, Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-1770-8

SEZNAM INTERNETOVÝCH ODKAZŮ

EFEKTIVNÍ RODIČOVSTVÍ, *Koncept kurzu efektivního rodičovství*, Brno, 2009

Dostupný z <<http://www.efektivnirodicovstvi.cz/koncept/>>

EFEKTIVNÍ RODIČOVSTVÍ, *Historie*, Brno, 2009

Dostupný z <<http://www.efektivnirodicovstvi.cz/historie/>>

NOVINKY, *Stehlíková navrhuje zákaz tělesného trestání*, Praha, 2008

Dostupný z <http://www.novinky.cz/domaci/137989-stehlikova-navrhuje-zakaz-telesneho-trestani-deti.html>

ZAHAROWSKA, Z., *Lektorský kurz Brno*, Kroměříž, 2008

Dostupný z <http://www.zaharowska.cz/Tabule_studijni/lektbrno.html>

ZAHAROWSKA, Z., *Rozhovor s Eliškou Vondráčkovou*, Kroměříž, 2010

Dostupný z <http://www.zaharowska.cz/Profese_lektora/RozhovElis.html>

ZAHAROWSKA, Z., *Ukázka materiálů*, Kroměříž, 2010

Dostupný z <http://www.zaharowska.cz/Profese_lektora/material.html>

SEZNAM DALŠÍCH PRAMENŮ

Diplomové a závěrečné práce:

KLIMECKÁ, M., *Využití programu keramické dílny pro zájmové aktivity dětí základní školy*, závěrečná práce, VOŠ pedagogická a sociální, Kroměříž, 2008

KOUDELOVÁ, H., *Postoje rodičů dětí do šesti let věku k rodičovskému vzdělávání*, diplomová práce, UPV FF MÚ, Brno, 2007

Zápisy z přednášek a seminářů:

KOPŘIVA, P., *Respektovat a být respektován*, Kroměříž, 2010

MUSILOVÁ, M., *Pedagogicko-psychologická diagnostika*, Zlín, 2010

OPATRNÝ, P., *Metodika řešení problémů v mezních situacích*, Zlín, 2010

PAŠTEKOVÁ-RUPERTOVIČOVÁ, H., *Tajemství výchovy šťastných dětí*, Kroměříž, 2010

Jiné informační zdroje:

Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011

Dostupný z <www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, VÚP Praha, 2007

Dostupný z <http://vyuka.jazyku.cz/i/File/RVP_G.pdf>

HRBÁČKOVÁ, K., *Základy pedagogiky*, prezentace k přednáškám, 2006

SEZNAM PŘÍLOH

1. “Propagace v neziskovém sektoru ... aneb cesta z předsudků” , Zaharowska, Z., práce do předmětu Sociální práce, UTB Zlín, sociální pedagogika, 3.ročník
2. “Některé interaktivní techniky”, Zaharowska, Z., nápady na aktivitám pro kurzy ER
3. “Dotazník k předvýzkumu”, Zaharowska, Z., dotazník k předvýzkumu vytvořen pro potřeby této práce
4. “Předvýzkum”, Zaharowska, Z., Výsledky předvýzkumu realizovaného v rámci této práce
5. “Anketní list v pdf”, Zaharowska, Z., Anketní list použitý při anketě v rámci výzkumu realizovaného pro tuto práci
6. “Dokončení anketního listuL, Zaharowska, Z., Druhá strana anketního listu použitého při anketě v rámci výzkumu realizovaného pro tuto práci
7. “Rozhovor s rodičem, který absolvoval kurz efektivní výchovy”, Zaharowska, Z., Rozhovor zrealizovaný pro ilustraci této práce s maminkou, která kurz absovovala
8. “Dotazník k průběhu kurzu”, Zaharowska, Z., Dotazník použitý pro účastníky kurzu ke zlepšení jeho průběhu, Kroměříži, 2010
9. “Seznam dotázaných organizací a osob”, Zaharowska, Z., Seznam dotázaných osob a organizací v rámci analýzy elektronických zdrojů a dotazování v kvalitativním šetření ve výzkumu v rámci této práce + výsledek dotazován
10. “Pracovní list” , Manuál pro lektory efektivního rodičovství, ukázka

III. PŘÍLOHA Č.1

„Propagace v neziskovém sektoru...aneb cesta z předsudků“

RŮZNÁ POJETÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

SPOLUPRÁCE & KOMPLEXNOST

3/2009
ročník 9

ČESKÁ SOCIÁLNÍ
PRÁCE JAKO OBOR
NAPROSTO SELHALA
>>> str. 7

MINISTERSTVO VERÍ VO
ZLEPŠENIE STATUSU
SOC. PRACOVNÍKOV
>>> str. 27

KOEXISTENCE
ROZDÍLNÝCH POJETÍ
SOCIÁLNÍ PRÁCE
>>> str. 59

První mou myšlenkou, před psaním této úvahy bylo, jak bych charakterizovala co je to sociální práce a proč si myslím, že se do ní zahrnuje i činnost rodinných a mateřských center a poraden pro manželství, mezilidské vztahy apod. Až jsem narazila na obrázek na začátku této strany.

(<http://www.socialni prace.cz>)

Pojetí sociální práce jsou různá. Jak je na obrázku vidět, rodina i ono poradenství do ní patří. Já se zaměřuji hlavně na podporu rodiny, výchovy dětí, zdravého životního stylu pro děti, upevňování vazeb mezi rodiči, mezi rodiči a dětmi ... a považuji to také za sociální práci. Sociální, ve smyslu týkající se společnosti (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialni>). A rodina a výchova dětí se týká společnosti snad nejvíce.

Výchova nesmazatelně poznamenává naše chování v dospělosti. Jsme vychovanými dětmi, obklopeni jsme dalšími vychovanými dětmi. Budeme-li žehrat na stav společnosti, na špatné mezilidské vztahy, na násilí v médiích a dětskou šikanu už ve školkách, žehráme zas a znova na hodnoty a způsoby chování, ke kterým byl někdo někdy veden. Na způsoby chování, které dětem vštěpujeme a ukazujeme u nás samých. Na naši vlastní lásku k nakupování, k soupeření o místo ve společnosti, o nejhezčí vánoční výzdobu v ulici a ukazujeme, kolik jsme ochotni investovat času do práce (na úkor rodinného života),

abychom dosahovali dobrého postavení. A to z této mé úvahy vynechávám ty nejhorší sociálně patologické jevy, jako týrání dětí, domácí násilí, sexuální deviace, protože vliv výchovy na ně ještě nejsem zcela s to si obhájit a hlásí se zde o slovo mnoho dalších vlivů.

Myslím, že existence center podporujících prorodinné aktivity a obracející pozornost k rodině je také důležitou součástí práce na společnosti. Ať už jde o centra mateřská, rodinná, kojenecká, těhotenská, poradny psychomotorického vývoje (zde narazíme na řešení i problémů v rodině- zanedbávání apod.) a manželské poradny. Je jich jistě více k výjmenování , budu je dále nazývat souhrnně “centra” pro zjednodušení textu a zde všude se můžeme zamýšlet nad fungováním naší rodiny a získat cenné rady.

Rada je ovšem velice ošemetná věc. Dokud rodina problém nemá, radu, která by jí mohla pomoci bezproblémový stav udržovat, či ještě zlepšit, vnímá jako zasahování do soukromí a kritiku svých rodičovských schopností. Až je problém na světě, snaží se jej zase naopak udržet v tajnosti, zakrýt selhání funkcí rodiny a neprát špinavé prádlo na veřejnosti.

Ještě pořád je to ostuda! Je to ostuda, že rodiče chodí dvakrát do měsíce si sednout k poradci a díky tomu na sebe doma před dětmi neřvou. Ještě pořád je ostuda přiznat si, že jsme možná v dobré víře, že je třeba pracovat, nestíhali některé potřeby našeho dítěte a tak s ním teď chodíme do pedagogicko-psychologické poradny, abychom to dohnali, místo zlomení hole nad “tím hrozným děckem”.

Ale, milí rodiči, v dnešním předimenzovaném světě se už jen těžko obejdeš bez informací a rad. Je těžké dostat všem požadavkům dnešního způsobu života bez rady jak zvládnout i rodinu. Informace a rada v jiných oblastech našeho života se stává komoditou, za kterou se velmi dobře platí. Nikdo z nás se nestydí za investičního poradce, za poradce při hledání bytu či domu ke koupi. Chodíme ke kosmetičce poradit se, co s naším druhem pleti, vizážisté nám rádi řeknou, co a jak by nám slušelo, necháme se u toho i natočit do televize a stejně tak pokud nám někdo chce poradit s váhou. Ale radit ve výchově dětí a v našem vztahu s partnerem, k tomu se rozhodujeme už velmi těžko. Cítíme to snad? Cítíme, sami v sobě, že tohle je náš úděl tady? Najít svůj protipól- mám s ním neshody - zklamal jsem - stydím se. Vychovat s ním děti- nedaří se- zklamal jsem- stydím se. Je tahle soustava rovnic důvodem, proč se ještě pořád poradnám, centrům, organizacím s aktivitami ke zlepšování rodičovských schopností, stále nedaří být plně integrovány, dobře ohodnoceny a podporovány svým okolím? Tak se tedy budou muset snažit samy a samy se o začlenění do samozřejmostí našeho života zasloužit a střepat tyto předsudky ze svých klientů. Samy se přiblížit svému okolí a nabídnout se jako přátelský subjekt, kde najdou lidé bezostychu radu a dobrý typ.

Odpovědnost stojí na nás, abychom dokázali své služby dostatečně zpropagovat nejen proto, abychom měli plná centra, ale proto abychom dávali prevenci sociálně patologických jevů. Protože ač zde máme sociální práci již od středověku, zdá se, že jí stále nepřikládáme dostatečný význam. Zdá se, že ač zde byla v době první republiky rozvinutá síť nestátního sektoru, komunismus ji značně potrhal, přesto ji ale naše nově nabytá svoboda ne a ne dostatečně zalepit. Zdá se, že ač lidé pracující neziskovém sektoru přinášejí společnosti nezastupitelnou službu, stále je práce zde málo oceňována a málo prestižní, ač si klade na svého pracovníka nemalé požadavky. A také se zdá, že řeknu-li pojem mateřské či rodinné centrum, mnoho lidí neví, co si pod tímto pojmem představit a jakou úlohu vlastně ve společnosti hraje. Není snad zbytečné?

Organizace se musí výrazně zaměřit na komunikaci s lidmi ve svém okolí, aby se staly pevnou součástí komunity. Bohužel u mnoha neziskových organizací zatím stále cítím, že si “hrají na vlastním písečku”. Máme informace o množství klientů, které centra navštěvují a čeho se v nich účastní. Máme ale také informace o tom kolik klientů bychom mohli mít? Které kurzy, aktivity a kroužky sami hledají a jak jim přiblížit ty stávající? Lidé, kteří se prozatím do fungování neziskových organizací nezapojili, či se o ně nezajímají, jsou prý hold jiní, nebo je nepotřebují. Nepočítá se s tím, že jsou prostě neoslovení.

Pevně věřím, že se v neziskovém sektoru snažíme. Vytváříme tabulky kritérií, podle kterých centra hodnotíme, snažíme se vytvořit dobrou síť poraden s odborníky v jejich službách, snažíme se přicházet s nápady na akce, aktivity, lákáme dobrovolníky, snažíme se o osvětu, práci v terénu apod. Kolem nás jsou ale lidé, mimo náš obor, bez znalostí psychologie a sociologie, bez nadšení do získávání informací o rodičovství a o tom jak trávit čas se svými dětmi.

Náš člověk, kterého chceme oslovit je denně vystaven velkému množství stresu a starostí a je obklopen reklamou a propagací jiných věcí denní potřeby... jídlo, auta, kosmetika, divadla kina, obchody, produkty. Tyto kampaně vytvářejí týmy odborníků, kteří vědí, na co se zaměřit, aby oslovili a tenhle náš pán si jejich produkt udržel v paměti. Pán Č., náš člověk, si musí třídit v hlavě informace (tak jak to dělá vždy), které si v paměti ponechá podle priority. Mne napadá například:

- podle zaiteresovanosti v problému (“ano s tou skládkou tady poblíž se musí něco udělat smrdí to až k nám”)
- podle pocitu potřeby (“hmmm potřebujeme už nové auto”)

- podle toho jak na něj působí leták (“to vypadá na příjemnou akci” , nebo leták zaujme jeho oči)

- podle toho jak v okolí vyznívá organizace, která aktivitu nabízí (“to jsou šejdíři” , “tam loni byla sousedka a bylo to super”)

K tomuhle našemu člověku my potřebujeme dostat mem, který bude mít uložen v mysli. Potřebuje vědět, jak mu může vzdělávání a poradenství v oblasti výchovy pomoci a jak je to pro něj důležité. Potřebuje tohle vše vnímat zároveň přátelsky a k němu otevřeně - z obsahu a vzhledu letáčku, z atmosféry v centru a jeho pověsti. Mem říkající jak společnost potřebuje centrum pro rodinu k pomoci ohroženým rodinám a udržení rodin zdravých, jak potřebuje poradny, aby malé problémy rodiny pomohly řešit v zárodku, než-li přejdou v možné ohrožení stability rodiny.

Nemůžeme si ovšem myslet, že obstojíme v záplavě PR společností, které dokážou v nás samých vytvořit pocit, že potřebujeme vodičku na tmavé póry na nose, pokud se na PR také nazaměříme. Navíc se můžeme opřít o “produkt”, který je opravdu jak víme společnosti prospěšný.

Pokud bych jako příklad uvedla právě kurzy efektivního rodičovství, vycházející z individuální psychologie Alfreda Adlera, mohu k osvětlení pozitivního vlivu na společnost citovat toto:

“ Jestliže dítě vyrůstá v přesvědčení, že někam patří a že má pevné místo v rodině a tím i v širší společnosti, potom jeho úsilí přispívá ke zdaru celé společnosti. Představy, které si člověk vytváří o svém postavení ve společnosti, mají významný vliv na to, jaké cíle si tento člověk vytyčuje. Dítě, které je vychováváno v souladu s Adlerovým učením se bude cítit jako rovnocenná součást rodiny a jako rovnocenná součást celého lidstva. “

(DREIKURS- FERGUSONOVÁ, E. , *Adlerovská teorie* ,
Sursum, Tišnov, 1993, ISBN 85- 799- 01-4)

Kurzy efektivní výchovy právě pomáhají rodičům toto pevné místo v rodině dítěti dát. Není to tak snadné, jak se může zdát a mnoho dětí trpí pocity vykořenění z rodiny a jako dospělí ze společnosti.

Takhle se nám do rukou dostává jeden z “produktů”, který může postupně zlomit ten kolotoč: nezájem o rodičovské vzdělávání- nezájem tak vychovaného dítěte o společnost a o taková centra- a opět jeho nezájem o své rodičovské vzdělávání. Můžeme doufat, že by obrat byl takový: rodičovské vzdělání- výchova zdravě sebevědomého dítěte - dospělý se zájmem o své

rodičovské schopnosti, společnost a podobná centra a poradny a celkové fungování prarodinné politiky.

Máme-li tedy v rukou něco za čím si můžeme opravdu stát (což mnoho firem nemá), měli bychom být schopni vytvořit i dobrou reklamní kamapaň. K propagaci můžeme využít: v novinách uveřejňované mailové/dopisové poradny pro rodiče, populárně naučné články, vlastní drobné tématické tiskoviny, propagace ve školkách a školách letáčky či přednáškami, zpříjemnění vzhledu letáčků, pořádání zábavných akcí, propojení s místními firmami, s odborníky a známými osobnostmi, vytvoření svých webových stránek, přispívání na jiné webové stránky s požadovanou tématikou...

Tato kampaň by měla ukázat panu Č., že v okolí je přátelské, odborné, populární a užitečné centrum. Samozřejmě by centrum také takové mělo být, ale pojd'me se na to podívat ze stránky propagační.

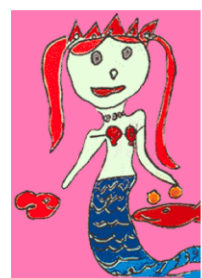
Přátelské centrum? Pokud centrum pro rodinu či mateřské centrum považuje za své cíle podporu rodiny a snahu o zlepšení naší společnosti na společnost přátelskou rodině, musí se v první řadě stát tím přítelem ono centrum. Teprve pak bude i rodina přátelská k centru. Tak třeba grafika letáčků by měla být veselá, vtipná, něčím upoutat oči. Měla by oslovovat zákazníka přímo ne neosobně "24. 2. 09 se v prostorách koná ... ". Více ve smyslu "Milí rodiče" nebo "Chcete zažít příjemné odpoledne... ". V centrech by se měly konávat neformální zábavné akce s drobným odborným podtextem- ekologie, výživa, rodičovství, pomoc seniorům, handicapovaným atd., aby se pomalu tyto věci stávaly pro lidi z okolí běžnými tématy a zaujaly je. Na takovémto přiblížení své práce lidem by měly zapracovat zejména poradny, které snad nepovažují tuto odlehčenou formu upoutání pozornosti na sebe za důležitou. Mnohdy mám pocit, že s těmito svými aktivitami vplouvám do odborných vod a snažím se je "znečistit" komercí, popularizováním a zlehčováním psychologie a prarodinné problematiky. Jen se snažím ji přiblížit lidem kolem sebe, od kterých často cítím, že už tuto oblast snad ani jako vědu vnímat nechtějí. Chtěli by něco, co mohou běžně použít. Nebude místním obyvatelům příjemnější navštívit poradnu, která sem tam pořádá v parku drakiádu? Nebo se připojí k jiným akcím v okolí a lidé tak budou moci personál poradny lépe poznat a bude pro ně přirozenější tam zajít? Myslím, že lidé, když ucítí problém v rodině se mnohem snáze obrátí na poradnu od které třeba každý měsíc dostávají do schránky drobnou tiskovinu s populárně naučnými články, radami atd. (záleží na kreativité centra).

Odborné centrum? Jakkoliv přiblížíme fungování center a poraden lidem a naladíme jejich atmosféru přátelsky, neměly by ztrácet na odbornosti. Centrum by mělo dohlížet na vzdělávání svých pracovníků a také na jejich vedení kurzů, poradenství a jinou jejich práci. Na vedení centra je tedy odpovědnost samo mít potřebné vzdělání, rozumět dané problematice, popřípadě zajistit něčí dohled, konzultaci apod. Alchymii v této oblasti věci je dobře poznat opravdové schopnosti lidí, ne jen tituly, za kterými se může skrývat špatně prováděná práce. Nedostatečná popularita našich zmiňovaných center má také za následek nedostatečnou prestižnost práce v neziskových organizacích. Což samozřejmě potom odborníky nijak neláká a ani jim nemůžeme slíbit dostatečné finanční ohodnocení, které si jejich odbornost zaslouží. V tomto dnešním světě ještě nečekáme kvalitu tam, kde není dostatek peněz a prestiže. Několik odborníků ochotných věnovat se prospěšné práci za cenu snížení platového ohodnocení k položení kvalitních základů. Po stránce propagační by ale měla centra pořádat také přednášky odborníků zvenčí. Upoutat tak pozornost na vlastní kvalifikované pracovníky a aby lidé věděli, že zde mohou najít opravdu odbornou pomoc a nebo že se jim věnují lidé na svých místech. Ovšem je to trochu těžší než se zdá. Mnohdy jsou i přednášky odborníků velice málo navštěvované, pokud lidé nemají sami zájem o danou problematiku. Na to navazuje další téma...

Populární centrum? Nejsem sama, kdo sdílí ten názor, že by se kladné vzory chování a mravní ponaučení měly vkládat do úst slavným. Co si budeme nalhávat, na jejich slova prostě mnoho lidí dává. Centrum pomáhá mít své patrony, pořádat přednášky či návštěvy zajímavých osobností, což přitahuje i zájem médií. Jako příklad můžu uvést naši přednášku o zdravé výživě s paní doktorkou Kateřinou Cajthamlovou. Jedním z důvodů vzniku této akce byla právě nízká návštěvnost přednášek o zdravé výživě tady u nás v Kroměříži. Navštívila jsem jich tady pravda jen pár, ale ač jsem se o nich dověděla z hezkých letáček, účast na nich se pohybovala okolo pěti lidí a to i když přednášejícím byl doktor uznávaný mezi svými kolegy. Oproti tomu ze třech přednášek paní doktorky Cajthamlové, jedné loňské a dvou letošních, nám odešlo celkově kolem 280 alespoň trochu poučených lidí. Spojení se známou osobností tak může centru dopomoci, aby se později stalo populárním samo o sobě a o jeho dobrých službách se dovědělo mnoho lidí.

Dobrá propagační kampaň by se tak v dlouhodobém sledu událostí měla projevit nejen v popularizaci centra, ale předně tedy v myšlenkách, které tyto centra (jak alespoň často tvrdí) zastávají. Veřejnost by tak měla začít vnímat otázku rodičovského vzdělávání, aktivního trávení času s dětmi, setkávání rodin, rodinné a partnerské poradenství jako něco co

jim pomáhá, že říci si o tuto pomoc je zcela přirozené, že je přirozené se i rodičovsky vzdělávat a tyto profese by se měly stát dostatečně uznané za potřebné.

Možná se to zdá jako pravidla a ponaučení, která by tedy takto všechna centra postavila sobě na roveň a všechna byla stejná. Já to říkám takto souhrně, obecně. Přesto si ale myslím, že za dobrým fungováním center a dobrým způsobem vedení propagace stojí i zaměřenost centra.

Vnímám jako nešvar některých organizací snahu obsáhnout maximální množství nabízených aktivit v jednom jediném centru. Často z toho vzniká informační chaos jak pro klienta, tak pro okolní firmy a mnohdy i chaos v běžném provozu centra. Centrum by si mělo vybrat určitou svou vizi, kterou by následovalo. Třeba služby a aktivity pro maminky, miminka a děti do dvou let, aktivity pro širší věkovou skupinu klientů, ale zaměřenost třeba na zdravý životní styl, zaměření na alternativní medicínu (arteterapie, muzikoterapie..), aktivity pro rodiče s hlídáním dětí (kurzy, tvořivé dílny, obnova vztahů...) a podobně.

Dobrá propagace centra, zvyšující se klientela a zajímavé akce pod záštitou center se konajících, jim vkládají do rukou nové prostředky k propojení s místními firmami. Co vše by centrum pro získání finanční, materiální a nebo mediální podpory místních firem mohlo nabídnout? Například: umístění loga firmy na letáčích, ve výročních zprávách, na webu centra, v prostorách centra, zmínění firmy v rámci nějaké akce, uvedení firmy v novinovém článku a tím také dát na jevo, že firma je přátelská místním rodinám.

Podle toho je ovšem také potřeba, aby si centrum dle svého zaměření firmy vybíralo. Nejspíš nebude působit nejlépe, pokud centrum bude mít v programu přednášky o zdravé výživě a propagovat zdravou stravu a zároveň bude jeho podporovatelem, jak se nyní často stává, McDonald's. Osobně si myslím, že by si mělo centrum za svými podporovateli stát a zároveň si dát záležet, komu svou spoluprací umožňuje propagaci a přístup jeho reklamy do rodin svých klientů. Mnohdy je to ovšem těžké, ono zvažování, zda v tomto případě "účel světlí prostředky".

Popularita centra vyvolaná dobrou propagací, může do centra přivést také dobrovolníky. Chceme-li do svého fungování zapojit lidi z okolí, musíme jim mít co nabídnout. Myšlenka dobrovolnictví a vstřícnosti lidí co chtějí udělat dobrý skutek je moc hezká. Dobrovolnictví by mělo být nezištné. Tak tomu tedy neříkejme dobrovolnictví, ale angažovanost. Pokud chceme tedy zaangažovat co nejvíce lidí z okolí v pomoci dané organizaci, neříkejme si stále, že lidé přijdou sami od sebe. Lidé už na to nemají čas a ani myšlenky. Pokud se sami nepřipomeneme, pokud je něčím neoslovíme, ve světě ostatních firem a zábavných aktivit prostě neobstojíme.

Jako dobrý příklad, jak doplácíme na nedostatečnou propagaci, bych uvedla situaci v jaké se nacházejí kurzy efektivní výchovy a masáže dětí v Kroměříži. V době, kdy kurz masáže dětí probíhal v zavedém mateřském centru, předně klientky centra naplnily dva jeho běhy. Po přesunutí toho stejného kurzu do centra začínajícího a méně známého, se nedaří naplnit ani jeden kurz. Podobně je tomu u kurzu efektivní výchovy dětí, kterou totéž začínající centrum může poskytnout. Služba, kterou kurzy nabízejí není zanedbatelná. Každý běh kurzu ER může pomoci minimálně 12ti rodičům zlepšit rodinné vztahy, komunikaci v rodině a další své cíle. Jeden běh trvá přibližně dva měsíce. Jistě to není "recept na rodinnou pohodu v prášku" ale program pomáhá rodičům :

" lépe rozumět svým dětem
vychovávat je k odpovědnosti a samostatnosti,
správně s nimi komunikovat a povzbuzovat je,
řešit konflikty a předcházet špatnému chování "

(<http://efektivnirodicovstvi.webnode.cz/>)

Z prozatímních výsledků mého výzkumu mezi kroměřížskými rodiči, který je vidět na mém webu (http://www.zaharowska.cz/Projektova_tabule/Anketa.html), vyplývá, že rodiče se v drtivé většině s nabídkou kurzu efektivní výchovy ani podobného kurzu v Kroměříži nesetkali. Nabídka se k nim nedostává, není vidět. Podobné kurzy vyhledávají předně rodiče již navštěvující poradnu, kde jim je doporučen. Často rodiče ani nevědí jak si výuku a učební látku v těchto kurzech představit. Přesto po představení kurzu by více než 70% rodičů dětí do 7let věku v Kroměříži kurz navštívilo, nebo "asi" navštívilo.

Tématem propagace neziskových organizací se zabývá projekt "Být vidět". Najdeme ho na webových stránkách www.bytvidet.cz , které obstarává firma Agnes, o.s, agentura neziskového sektoru. Přímo ze stránek firmy www.agnes.cz můžou lidé z neziskového sektoru čerpat mnoho informací, o fundraisingu, managerské praxi a vzdělávacích kurzech. Stránky www.bytvidet.cz jsou stránky soutěže, kterou agentura pořádá. Jde o soutěž jakoby v propagačních dovednostech. Říkám jakoby, protože ač se mi nápad na soutěž moc líbí, tu opravdovou propagaci tady stále ještě postrádám. Má totiž tři kategorie:

1. Výroční zprávy
2. Webové stránky
3. Fotopříběhy

Jsem ráda, že tady tuto soutěž máme, ale přesto bych k ní měla jisté připomínky a to ke každé kategorii zvlášť.

V kategorii výročních zpráv jsem našla jednu opravdu výbornou. Onu vítěznou http://www.ratolest.cz/img/updata/subfolders/Soubory/vyrocní_zprava_2008.pdf . Vsadila na grafiku a podle mého názoru je výborně rozdělena na strany s tématickým obrázkem. Přiznejme si že výroční zprávy ve formátu doc. už se dnes nechtějí nikomu číst. Ratolest tak může mnohem lépe upotat pozornost dobrovolníků, partnerů a také sponzorů, kteří se na této výroční zprávě jistě rádi uvidí. Další moc dobrá výroční zpráva http://www.bytvidet.cz/files/uploaded/UserFiles/File/2009/VZ%202008/prostor_vz_2008_NAHLED.pdf ale působí trochu děsivě a nevesele, chybí humor a tematičnost. Ovšem kolika lidem se dostávají zprávy do rukou? Ještě jsem nikdy žádnou výroční zprávu nedostala do schránky, nijak se mi nepřípletla do ruky aniž bych se sama musela o to snažit, tak jak se děje s běžnými propagačními materiály.

Internetové stránky jsou relativně novou formou propagace. Začínají se uplatňovat čím dál více a více se uplatňovat i budou. Ale tak jako už i lidem zabývajícím se manažerskou praxí a organizací času došlo, že papír je prozatím nezastupitelný a elektronické systémy ho nemohou ještě nahradit ve všech oblastech a v dostupnosti, tak si i já myslím, že přímá “papírová” reklama v okolí center je nenahraditelná.

Fotopříběh je zajímavý nápad, ale myslím si že je trošku neužitečný. O této kategorii se dočteme:

“ Cílem soutěže ve fotografické sekci je podnítit zájem o vytváření kultivovaného obrazového svědectví o práci organizací v neziskovém sektoru. Mottem sekce je heslo Náš příběh, protože chceme spolu s účastníky soutěže hledat ve fotografiích konkrétní příběhy, které lze zachytit obrazem a stručným komentářem a které jsou schopné silou své výpovědi oslovit veřejnost. Výsledek může mít dopad nejen na náhled veřejnosti na konkrétní organizaci, ale často i na popularizaci celého neziskového sektoru. Osvojení tohoto způsobu prezentace posílí schopnost neziskových organizací komunikovat s médii, pro která je "příběh" hlavním předmětem zájmu.” (<http://www.bytvidet.cz/cz/obsah/byt-videt-2009/soutezni-kategorie-byt-videt/fotograficka-soutez-nas-pribeh/c316>)

Všechno co je zde řečeno je pravda a je to zajímavá cesta. Ale ve chvíli kdy je organizace třeba v situaci, kdy má nepřitažlivé letáčky, na přednášky chodí málo lidí, potýká se s nedostatkem klientů a předně v celospolečenské situaci stále malého zájmu lidí o neziskový sektor mi přijde podobná forma propagace až na jednom z posledních míst.

A tak oproti nesporným kladům této soutěže zde ale zůstává pro mne nepochopitelná absence kategorií jako jsou “propagační akce” , “jednotná grafika”, “efektivita

propagace“ (jakou plochu pokrývá, kolik lidí oslovuje a jak se promítá v nárůstu klientely centra), nebo také spolupráce s novinami, jinými médii a známými osobnostmi.

Dobré propagační kampaně by se tak v dlouhodobém sledu událostí měly projevit nejen v popularizaci center, ale předně tedy v popularizaci myšlenek, které tyto centra (jak alespoň často tvrdí) zastávají. Veřejnost by tak měla začít vnímat otázku rodičovského vzdělávání, aktivního trávení času s dětmi, setkávání rodin, rodinné a partnerské poradenství jako něco co jim pomáhá, že říci si o tuto pomoc je zcela přirozené, že je přirozené se i rodičovsky vzdělávat a tyto profese by se měly stát dostatečně uznané za potřebné.

I když jsme už nepochybně ušli dlouhou cestu a nechci tvrdit, že by nebyly neziskovky, které to, co jsem popsala praktikují. Ale stále se zdá, že propagaci nepovažujeme za dostatečně důležitou. Dostává se jí málo financí od státu a málo myšlenek od lidí. Ačkoliv se mi zdá že vše souvisí se vším. Tak jako ve výchově dětí i ve výchově společnosti, v naší sociální pedagogice, musíme začít krok za krokem. To jak člověk vnímá svou komunitu lidí okolo sebe a je ochoten s nimi spolupracovat a brát je za důležitou součást svého života je velmi ovlivněno rodinou a výchovou, proto si myslím, že je to začarovaný kruh, kdy bychom se měli zaměřit na rozšíření dobrých center pro rodinu, vzdělávání, rodinné terapie, informovanost, edukaci lidí v komunikaci a v psychologii a výchově a tím se zpětně zlepší jejich vztahy ke komunitě samé a tím pádem i k těmto organizacím a tak se budeme pouvat dál a dál.

A tato podobnost s výchovou společnosti a dítěte nekončí. Vše to stojí a padá na lidech. Chtěli bychom na to, co jsem teď řekla vypracovat směrnici. Nečekejme novely, směrnice, metodické pokyny od státu, nečekejme, že se společnost “polepší” a začne zajímat. Jednou nám zfrackovatěla a tak ji tady takovou haranta máme. Vše to stojí a padá na lidech, lidech v neziskového sektoru zaměřeném na rodinu.

Tak jako učíme v kurzech, že jediná změna v chování kterou může my způsobit, je změna našeho chování, od ní se pak odvíjí změna chování dítěte. Tak také v této oblasti je jedinou změnou, kterou můžeme nyní udělat a pomoci fungování center a poraden, změna vlastního chování nás v centrech. A tady je ta naše odpovědnost.

Použitá literatura:

- 1) DINKMEYER, D., MCKAY, G. D., *Efektivní rodičovství krok za krokem*, Praha, 2008, ISBN 978-80-7367- 445-8
- 2) DREIKURS- FERGUSONOVÁ, E. , *Adlerovská teorie*, Sursum, Tišnov, 1993, ISBN 85-799- 01-4
- 3) MATOUŠEK, O. a kol., *Základy sociální práce*, Portál Praha, 2001, ISBN 80-7178-473-7 :

Elektronické zdroje:

- 1) www.efektivnirodicovstvi.cz
- 2) www.bytvidet.cz
- 3) www.socialniprace.cz
- 4) www.slovník-cizich-slov.abz.cz
- 5) www.zaharowska.cz
- 6) www.agnes.cz

IV. PŘÍLOHA Č.2

„Některé interaktivní techniky“

Interaktivní techniky

Testy

- jedna z nejpoužívanějších interaktivních technik (i na školách), jež nám dává možnost jak snadné přípravy aktivity, její metodické i organizační zvládnutí, tak rychlé zpracování výsledku a nejsou ani finančně náročné. Můžeme například rodičům připravit test s možnostmi odpovědí jak by se zachovali v daných výchovných situacích, jako:

“ Již delší dobu vás trápí, že po příchodu ze zaměstnání se děti překřikují a nenechají vás promluvit si s partnerem, jak jste se měli. Vyberte postup, který by bylo nejvhodnější aplikovat:

- a) děti důrazně okřiknout
- b) dát dětem bonbón pokud si půjdou hrát do pokojíčku
- c) po příchodu domů se s dětmi přivítat, věnovat jim 5 minut a pak jim říci, že nyní si chcete v poklidu promluvit s druhým rodičem”

Toto můžeme považovat za ukázkou tzv. “very easy” testů, kdy jsou odpovědi na snadě, ale lépe se jím dostanou do krve. Také jejich společné vyhodnocování opět zopakuje látku. Rodičům bychom měli nechat možnost opravit si test sami pro sebe, můžeme se jej ale ponechat pro účel zjištění zpětné vazby (viz Problematika získávání zpětné vazby v další části práce).

Obrácení rolí

- účastníky kurzu je vhodné rozdělit na skupiny a každé uložit zpracování nějakého tématu a přípravu krátké prezentace. Čas vzniklý pro lektora využijeme k přípravě další části lekce.

Modelová situace

- nepleťme si ji se scénkou. V modelové situaci zadáme přibližné popsání role a necháme účastníky improvizovat. Naučí se tak lépe chápat chování své i druhých a nutí je to k velké aktivitě.

Případová studie

- zvolte si problematiku a navrhnete děj nějakému příběhu, který bude problém popisovat, například více zešíroka popište situaci, kdy se dítě po návratu otce z práce domů chová nevhodně a zadejte účastníkům jako téma k diskusi “co rodiče udělali špatně” “jak by se mělo postupovat podle tezi ER”.

Kvíz

- tato aktivita je hodně podobná testům, ale je kratší a její úloha je spíše aktivizační, můžeme je použít jako tzv. ledolamky.

Domácí úkoly

- domácí úkol tvoří spojení kurzu s životem účastníka mimo tento kurz. Pokud se musíme v průběhu doby, která uplyne od lekce k lekci (pokud se nejedná o intenzivní soustředění po více dnů), v myšlenkách a i aktivitou vrátit k tématu kurzu, nutí nás to o tématech přemýšlet a konečný efekt může být i ten že si minule probíranou látku pročteme.

Tabulky

- tabulka a její vytváření přímo při hodině je věrným spolupracovníkem každého lektora. Všechny poznatky jež chceme rodičům sdělit je dobré utřídit do kompaktních celků, jež by se mohly snadno zapsat do podvědomí účastníka.

Slova do páru

- na jedny kartičky napíšeme hesla a na druhé jejich vyvětlení, definici. Například v kurzu masáží užívám:

- hrudníček, břicho, chodidlo (jedny kartičky)

- tato masáž stimuluje veškeré vnitřní orgány a zlepšuje držení těla, tato masáž podporuje dobrou funkci zažívání a odbourává stres, tato masáž zlepšuje držení ramen... (druhé kartičky)

Pak necháme naše “žáky” aby si vylosovali kartičky a na tabuli složili správné dvojice, nebo si vyhledali svou dvojičku mezi ostatními zúčastněnými. Podobě fungují i spojovačky

Křížovky

- používáme k připomenutí či shrnutí látky, jako ledolamku apod.

Puzzle

- tematický obrázek, schéma nebo všechna jména účastníků kurzu na jednom obrázku rozstříháme a necháme je zpět poskládat jako ledolamku.

Dvojice a týmy

- je dobré dynamicky dělit účastníky na dvojice či skupiny, nejlépe anonymním losováním, abychom tak promíchali skupinky, které k sobě inklinují (například sedí u sebe nebo se znají) a aktivnější a pasivnější “hráče”. Tak přimějeme všechny k aktivitě, zapojíme i pohyb, když si budou sesedat k sobě. Mohou pracovat na společném úkolu v rámci dvojice či skupiny, nebo můžou “hrát” proti sobě, vymyslet jedna skupina pro druhou křížovku, test, namalovat obrázek k tématu, které bude mít za úkol druhá skupina poznat...

Pracovní listy

- usnadňují práci lektora při přípravě aktivit. Nalezneme v nich testy, příklady z praxe, kvízy, otázky, obrázky, modelové situace, scénáře scének, tabulky k utřídění vědomostí a lze je použít při lekci i k zadávání úkolů.

Icebreakers

- neboli “ledolamky” nám pomáhají v kurzech, kde je důležité sdílení se skupinou “lámat ledy”. Tedy zapadnout do skupiny a pocítit s ní spojení a vytvořit jistou úroveň intimity vhodnou ke sdílení. Jejich ambicí tedy není zprostředkování poznatku, ale vytvoření pozitivní atmosféry. Příklad aktivity sloužící k zapamatování jména účastníků kurzu:

“ Na počáteční písmeno svého jména vymyslete jídlo, které máte rádi a jídlo, které máte neradi. Házejte si balónek a každý kdo jej chytí se s námi podělí o ta “svá” jídla.“

Brainstorming

- neboli technika výření mozků se dá používat, pokud víme že účastníci mají o dané problematice již nějaké znalosti. Například pokud si chce určit pravidla, která platí pro aktivní naslouchání, tak po úvodu do problematiky necháme zúčastněné pokusit se setavit tabulku pravidel pro naslouchání. Dále je vhodné ji použít při řešení nějakého problému, kdy chceme získat více kreativních nápadů pro řešení situace. Dobré vedení brainstormingu má své zásady může přinášet velmi efektivní výsledky, pro praktické využití tuto techniku upravil A. F. Osborn v 30. letech 20. století (Kazík, 2008).

Skupinová diskuze

- je časově náročná a to i na přípravu, hodnocení a vedení a protože se v ní jedná o konfrontaci dvou protichůdných názorů, musí se lektor kvalitně vzdělávat ve vedení diskuze . Více se tedy o ní nebudu rozepisovat.

Toto je několik málo interaktivních technik, jež můžeme použít, které používáme v kurzech a které jsem našla v mé oblíbené knize- ŠOFEROVÁ, J., *Lektorské finty*, Praha, 2008 ISBN 978-80-247-2483-6

V. PŘÍLOHA Č.3

„Dotazník k předvýzkumu“

Výzkum nabídky a poptávky kurzů efektivního rodičovství v Kroměříži

Tento výzkum se uskutečňuje v rámci mé bakalářské práce na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně v oboru sociální pedagogika. Mnohokrát děkuji že se zcela anonymně stanete jeho součástí a můžete tak přispět jak ke kvalitě mé bakalářské práce tak k rozšíření a zlepšení nabídky těchto kurzů na Kroměřížsku.

Tento dotazník je dotazníkem pro předvýzkum a bude sloužit k zpřesnění formulace otázek.

Zuzka Zaharowska

Kolik máte dětí?

- a) v očekávání b) 1 c) 2 d) více než dvě

Navštěvujete / navštěvovali jste některý z kurzů zaměřených na péči o dítě, psychomotorický vývoj dítěte, aktivity s dítětem aj...

- a) Ne b) Ano

Pokud ano, o jaký kurz se jednalo?

- a) kurz předporodní přípravy
b) kurz manipulace s novorozencem a péče o kojence (například "Něžná náruč rodičů")
c) kurz masáží dětí
d) kurz plavání dětí (vaničkování apod.)
e) kurz cvičení rodičů s dětmi
f) jiný kurz
g) několik kurzů z nabídky a to

Připravuje te se / připravovali jste se na **výchovu** svého dítěte (dětí) v rámci kurzu zaměřeného na výchovu a rodičovství (kurz efektivní výchovy, vědomého rodičovství...) ?

- a) Ne b) Ano

Pokud ano, kde jste kurz navštěvovali?

- a) v Kroměříži b) v jiném regionu

Kurzy efektivního a vědomého rodičovství jsou zaměřeny na zlepšování rodičovských schopností, na rozvoj dobré komunikace mezi rodiči a dětmi a udržování harmonické rodinné atmosféry a zodpovědného chování dětí. Pokud byste měli možnost, účastnili byste se takového kurzu?

- a) Ne b) Ano

Work URL

Pokud ano, vyberte, co by pro Vás při výběru kurzu hrálo nejpodstatnější roli:

- a) pohlídání dítěte v době kurzu
- b) dostupnost kurzu v místě bydliště
- c) kvalita lektorů (vzdělání, vedení lekcí, osobní aktivity...)
- d) náplň kurzu
- e) časová náročnost kurzu
- f) cena kurzu

VI. PŘÍLOHA Č.4

„Předvýzkum“

Předvýzkum

Abstrakt

Cílem tohoto předvýzkumu bylo udělat si představu o praktické realizaci vlastního výzkumu, připravit se na způsob analýzy dat, zpřesnit otázky a jejich znění, kterému rodiče porozumějí, dle potřeby otázky i výzkum pozměnit. Jeho hypotézy, i specifické výzkumné otázky byly stejné jako u plánovaného výzkumu. Podobné si oba výzkumy jsou i v mnoha rysech očekávaných výsledků a věřím, že i výsledků samotných. Liší se v metodě a strategii výzkumu, ve výběru vzorku a samozřejmě radikálně v postupu práce, materiálních, finančních a časových potřebách (které byly miniální a proto je ani nezmiňuji). V průběhu výzkumu jsem zvolila poněkud netradiční a nejspíš z hlediska metodologie výzkumu i nesprávnou taktiku ve vyplňování dotazníku (viz níže), protože jsem si byla vědoma, že na jeho zpracování budu mít velmi málo času a tento způsob mi umožnil rychlejší vyhodnocení a pomohl vyrovnat některé nedostatky původní strategie tohoto předvýzkumu.

Oblast výzkumu: Efektivní rodičovství v Kroměříži

Téma:

Nabídka a poptávka kurzů efektivního rodičovství (či vědomého rodičovství) v Kroměříži. V případě předvýzkumu nabídka, která se dostává ke klientkům, pracovnícím a praktikantkám Mateřského centra Klubíčko v Kroměříži a jejich poptávka po kurzu ER.

Hypotézy:

Budu sledovat 2 hlavní hypotézy:

- 1) Nabídka kurzů ER není v Kroměříži dostatečná. V případě předvýzkumu jde o nabídku, která se dostává ke klientům, pracovnícím a praktikantkám v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži.

2) Poptávka klientů, pracovníc a praktikantek v Mateřském centru Klubičko v Kroměříži po kurzu ER je dostatečná, pokud je seznámíme s cíli a náplní kurzu.

Výzkumné otázky:

Výzkumné otázky jsou stejné jako si kladu ve vlastním výzkumu

*Kolik procent respondentů se setkalo s nabídkou kurzu efektivního (vědomého) rodičovství v Kroměříži?

*Kolik procent respondentů absolvovalo kurz efektivního (vědomého) rodičovství v Kroměříži či jiné lokalitě?

*Kolik procent respondentů využilo/využívá kurzy zaměřené na péči o dítě, psychomotorický vývoj dítěte, aktivity rodičů a dětí a o jaké kurzy jde?

*Kolik procent respondentů by využilo nabídku kurzů ER

Metody:

Pro svůj předvýzkum jsem zvolila metodu kvantitativního šetření, anketu (ústní dotazník). Zvažovala jsem zda by nebylo lepší užít některého ze způsobů kvalitativního výzkumu, nebo strukturovaný rozhovor, ale nakonec jsem zůstala u dotazníku, abych se ujistila o tom, že tomuto znění rodiče rozumějí a že z dotazníku skutečně dostanu ona data, jež potřebuji.

Strategie:

Anketa proběhla přímo mezi maminkami za běžného chodu mateřského centra ústní formou (příloha č.3- dotazník předvýzkum). Pro zvýšení efektivity analýzy dat jsem zde přistoupila k té netradiční strategii, kdy jsem si vytiskala čtyři druhy dotazníků. Pro dotazované s 0 dětmi (nebo v očekávání), 1 dítětem, 2 dětmi, 3 a více dětí, abych mohla snadněji vyhodnotit, zda je větší zájem mezi rodiči s více

děťmi. Již po několika prvních otázkách jsem si ale uvědomila, že by bylo možné dotazníkem zkoumat ještě další proměnné a to zda má souvislost zájem o kurz ER s předchozím absolvováním některého z kurzů zaměřených na péči o dítě, psychomotorický vývoj či aktivity rodičů s dětmi. Proto jsem začala odpovědi respondenta v každém dotazníku (pro 0,1,2... děti) označovat nějakým symbolem. Podle toho jsem mohla sledovat odpovědi každého jednotlivého dotázaného. Také jsem si v průběhu ankety povšimla jistých pravidelností v otázkách vzhledem k věku respondentů. Tyto chyby mne přiměly k opětovnému zamyšlení nad strategií ankety ve vlastním výzkumu. Nepostradatelnou součástí strategie výzkumu bylo také vstřícné vystupování vůči respondentům a důkladné představení mé osoby, cílů předvýzkumu a kurzu ER samotného.

Analýza dat

Výzkumem sesbírané informace bych chtěla zpracovat do grafů, otázek není mnoho a nesnažím se dávat ani velkou škálu odpovědí, protože ač je možné sledovat mnohé zajímavé proměnné, nejpodstatnější pro mne zůstává potvrzení dvou hypotéz. Chci procentuálně vyjádřit kolik procent respondentů se mělo účastnilo kurzu efektivního rodičovství, kolik procent respondentů navštěvuje kurzy spojené s péčí o děti atd. Dále očekávám procentuální vyjádření poptávky po kurzu mezi těmi jež zodpověděli dotazník. Dotazování budou omezeni předem danými možnostmi odpovědí, což zpracování usnadní. Pro analýzu dat jsou použita program Numbers OS leopard firmy Apple, který umožňuje velice snadnou manipulaci s předpřipravenými grafy, do kterých se pouze doplní sledované proměnné a čísla.

Dotazník:

(Příloha č.3) Dotazník je sestaven přímo pro tento předvýzkum. Záměrně jsem v dotazníku nespécifikovala věk dětí ani

odpovídajícího. Také rozdílnost odpovědí podle pohlaví jsem se snažila nepřikládat pro tento předvýzkum důraz. Obsahuje otázky uzavřené, otázky s možností volby odpovědi i otázky k doplnění odpovědi. Při sestavování dotazníku jsem počítala s tím, že některé odpovědi nebudu moci zobrazit přímo v grafu. Například v grafu se objeví procentuální vyjádření, kolik respondentů na otázku týkající se kurzů jež se svým dítětem absolvují odpovědělo "jiné". Respondentům nechávám ovšem prostor uvést jaké kurzy, myslím, že je vhodné vyjádřit v závěrečné zprávě vlastního výzkumu, které to byly. Po vyhodnocení předvýzkumu se ale ukázala tato možnost jako zbytečná pro předvýzkum. Otázek není mnoho a nesnažím se dávat ani velkou škálu odpovědí, protože ač je možné sledovat mnohé zajímavé proměnné, nejpodstatnější pro mne zůstává potvrzení či vyvrácení dvou hypotéz. Rychlost vyplnění dotazníku respondenti vnímají pozitivně.

Vzorek:

Ideálnímu vzorku pro můj výzkum by odpovídali rodiče všech sociální a věkových skupin, kteří žijí v Kroměříži a v současnosti čekají dítě, mají dítě či více dětí, nejlépe mezi 0-7lety. Pro tyto je otázka výchovy dětí v současnosti nejaktuálnější-řeší příchod dítěte na svět, problémy vstupu do školky a školy, návrat rodiče do zaměstnání a vše toto může u nich vzbudit zájem o účast na výzkumu. Vzorek pro předvýzkumu jsem ale volila na základě jeho dostupnosti. Klienti, pracovnice a praktikantky v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži, kde často jsem.

Očekávané výsledky:

Tyto jsou v mnohém podobné očekávaným výsledkům u vlastního výzkumu jen jsou tyto teorie aplikované na rodiče v Kroměříži.

- 1) Popsání stavu nabídky kurzu efektivní výchovy, se kterou se setkali klienti, pracovníci a praktikantky v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži.

- 2) Zjištění poptávky po kurzech ER u klientů, pracovnic a praktikantek v Mateřském centru Klubíčko.
- 3) Později se potvrdilo, že by opravdu bylo možné sledovat další zajímavé výstupy, jako jestli by kurz ER uvítali spíše rodiče s více dětmi, rodiče kteří již navštěvují některé z nabízených kurzů v Kroměříži apod.
- 4) Výsledkem pro mne budou i potřebné změny ve znění otázek, změny v nabízených možnostech a pokud bude třeba přehodnotit metodologii výzkumu. Dále bych výzkumem mohla sledovat zájem respondentů o kurz v závislosti na pohlaví, věku, vzdělání, počtu dětí a již absolvovaných kurzech. Můj výzkum měl ale pro objektivitu těchto tvrzení malý počet respondentů

VÝSLEDKY

Celkový počet respondentů byl 30. První otázku jsem po začátku ankety rozšířila i o možnost odpovědi “žádné dítě”.

Kolik máte dětí?

- a) v očekávání b) 1 c) 2 d) více než dvě

(nově žádné dítě)

žádné dítě	4
v očekávání	0
jedno dítě	17
dvě děti	6
více než dvě dětí	3
Celkový počet respondentů	30

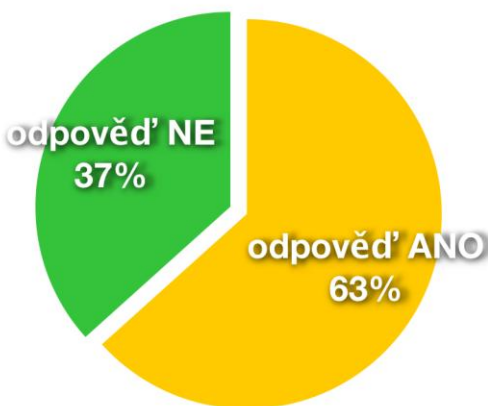
Převážná většina mnou oslovených tedy byli rodiče jednoho dítěte. V dotazníku jsem se nezaměřila na věk respondentů, ale ti jejichž odpověď byla “žádné dítě” byli převážně mladí lidé kolem 20let.

2) Navštěvujete/navštěvovali jste některý z kurzů zaměřených na péči o dítě, psychomotorický vývoj dítěte, aktivity s dítětem aj...

a) Ne

b) Ano

V průběhu ankety jsem si povšimla, že je trochu nesrozumitelné o jaké kurzy tedy jde (psychomotorický vývoj?). Často odpověděli ne, ač se později ukázalo, že některý z nabízených kurzů navštěvují. Tuto otázku bude nutno lépe přiblížit respondentům. Druhá otázka přinesla tyto výsledky:

	Počet odpovědí
odpověď' ANO	19
odpověď' NE	11

3) Pokud ano, o jaký kurz se jednalo?

a) kurz předporodní přípravy

b) kurz manipulace s novorozencem a péče o kojence (například “Něžná náruč rodičů)

c) kurz masáží dětí

d) kurz plavání dětí (vaničkování apod.)

e) kurz cvičení rodičů s dětmi

f) jiný kurz

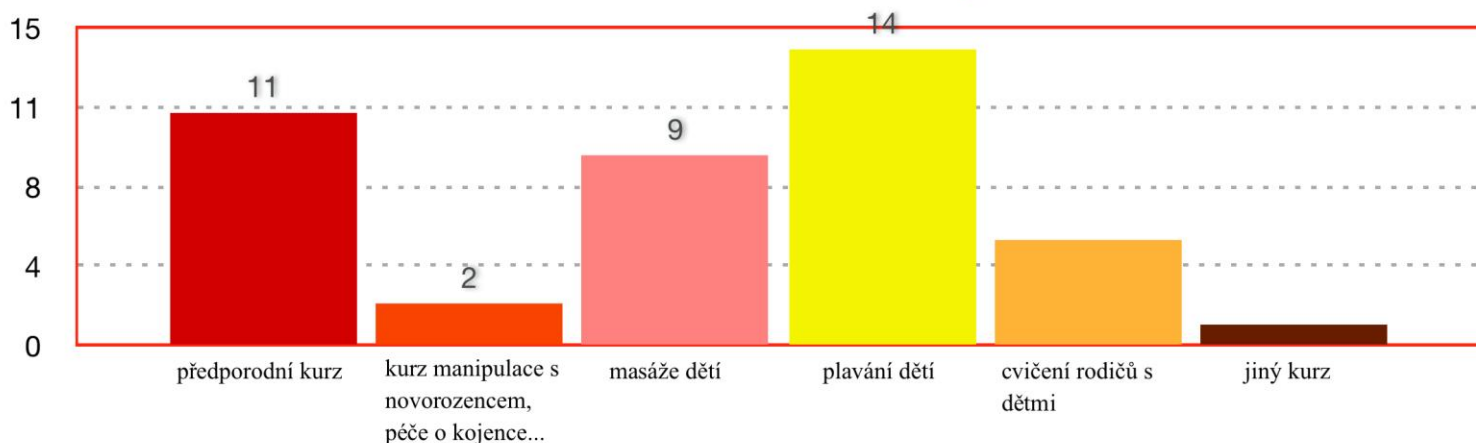
g) několik kurzů z nabídky a to

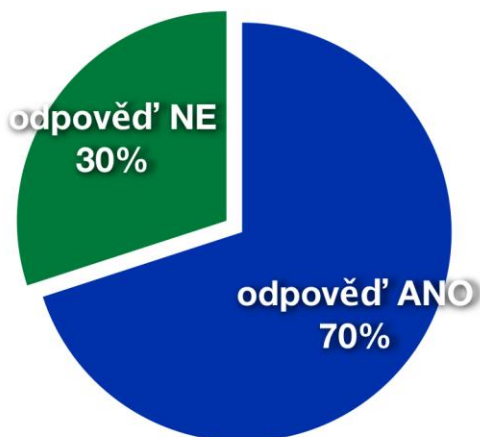
Na tuto otázku odpovídalo 19 dotázaných jež odpověděli na otázku č.2 “ano”. Počet kladných odpovědí, který byl jednotlivým kurzům přidělen, je ale celkově mnohem větší, protože se často jednalo o kombinaci několika různých kurzů. Poslední možnost “jiný kurz” uvedl pouze jeden respondent a byl to kurz pediatrie trvajícím 1rok. Od poslední varianty odpovědi “několik kurzů z nabídky”, bych při vlastním výzkumu upustila.

	Počet odpovědí
Předporodní kurz	11
manipulace s novorozencem, péče o kojence...	2
kurz masáže dětí	9
kurz plavání dětí	14
kurz cvičení rodičů s dětmi	5
jiný kurz	1

Navštěvované kurzy

S největším zájmem se tedy setkávají kurzy plavání dětí a kurz předporodní přípravy, což potvrzuje mé tvrzení z teoretické části práce, že tyto se v našem prostředí těší již velké oblibě, snad téměř tradici. Matoucí v tomto předvýzkumu může ale být častý výskyt

	Počet odpovědí
odpověď ANO	21
odpověď NE	9

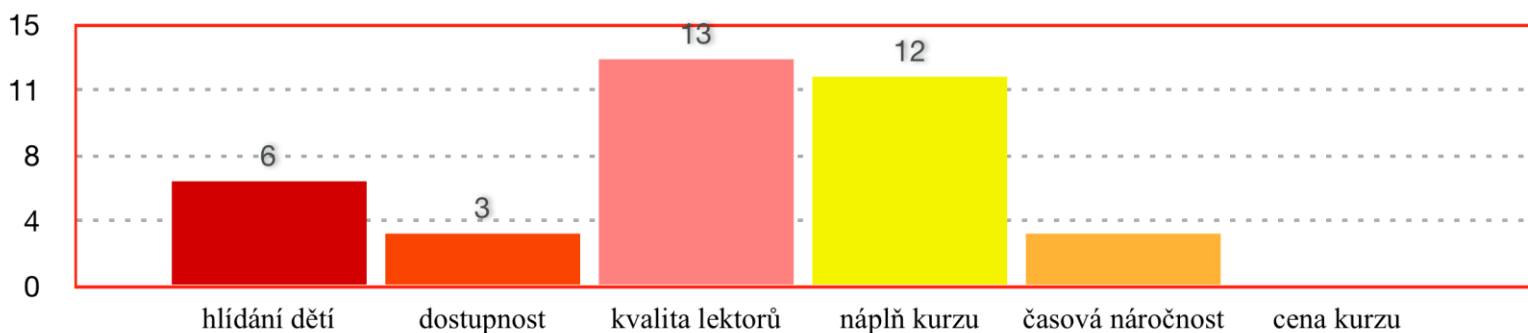
Z odpovědí vyplývá, že respondenti by z většiny kurz vyzkoušeli. Z praktického hlediska ankety jsem si ale povšimla, že je nutné je dostatečně seznámit s náplní a organizací kurzu. Což potvrzuje moji hypotézu číslo 2. Popis kurzu by bylo také vhodné formulovat srozumitelněji a konkrétněji (například jakými technikami je kurz doprovázen, některá témata). Mnoho dotazovaných uvedlo když jsme si později o kurzu povídali, že odpověď změní na ano (“ No když je ta náplň taková, tak to zní zajímavě ”).

7) Pokud ano, vyberte, co by pro Vás při výběru kurzu hrálo nejpodstatnější roli:

- a) pohlídání dítěte v době kurzu
- b) dostupnost kurzu v místě bydliště
- c) kvalita lektorů (vzdělání, vedení lekcí, osobní aktivity...)
- d) náplň kurzu
- e) časová náročnost kurzu
- f) cena kurzu

	Počet odpovědí
hlídání dětí v průběhu kurzu	6
dostupnost kurzu z místa bydliště	3
kvalita lektorů	13
náplň kurzu	12
časová náročnost kurzu	3
cena kurzu	0

Preference pro výběr kurzu ER

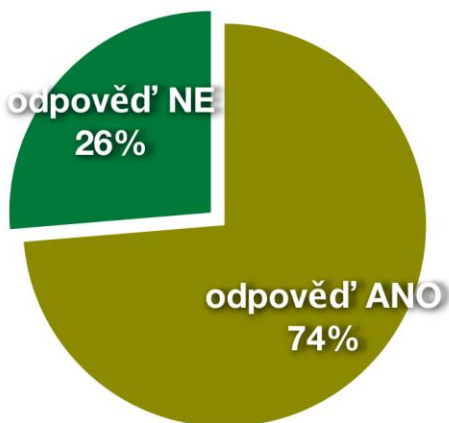
Pozitivní pro mne bylo též zjištění vyplývající z odpovědí na poslední, sedmou otázku, kterou byly některé preference při výběru kurzu. Největší pozornost by tedy oslovení věnovali kvalitě lektorů a náplni kurzu.

Další možnosti šetření

Výzkum tohoto typu, rozšířen o několik málo otázek by mi mohl umožnit sledovat ještě další zajímavé proměnné. Např. zda souvisí předchozí navštěvování kurzu zaměřeného na péči o dítě, psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi se zájmem o kurz ER. Zda se tento zájem různí s ohledem na pohlaví, věk, počet dětí, vzdělání apod. Můj výzkum, uskutečňovaný na malém vzorku obyvatel, navíc v tématicky zaměřeném prostředí, by ale pro tato hodnocení nebyl rozhodně objektivní a nemohli bychom je aplikovat na širší veřejnost. Pokusila jsem se ale pro příklad, jak s daty nakládat, vyhodnotit jednu z těchto variant. Pokusila jsem se odpovědět si, zda souvisí zájem o absolvování kurzu ER s předchozím absolvováním některého z kurzů zaměřujících se na péči o dítě, psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi. Z počtu 19ti respondentů jež odpověděli na otázku, navštěvovali nějaký z těchto kurzů jsem vybrala jejich odpovědi na otázku č.6 - Pokud byste měli možnost, účastnili byste se kurzu ER? Stejně tak jsem vybrala odpovědi těch, jež v otázce na svou účast v kurzech zaměřujících se na péči o dítě, psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi odpověděli "ne". Výsledek je zde:

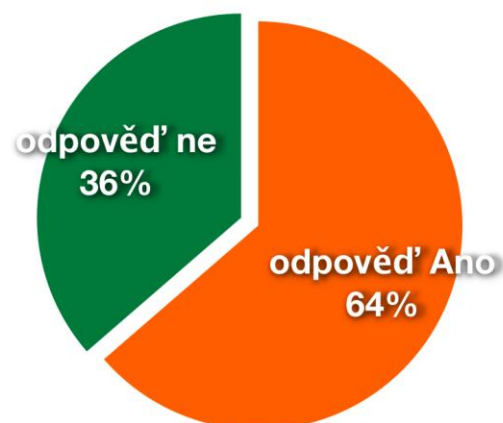
Odpovědi 19ti dotázaných, jež absolvovali některý z kurzů zaměřujících se na péči o dítě, psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi.

	Počet odpovědí
odpověď ANO	14
odpověď NE	5

Odpovědi 11ti dotázaných, jež **ne**absolvovali některý z kurzů zaměřujících se na péči o dítě, psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi.

	Počet odpovědí
odpověď Ano	7
odpověď ne	4

Podle toho, že ve výsledcích není až tak rapidní rozdíl, bych usuzovala že předchozí účast na kurzech ovlivňuje respondenta v zájmu účastnit se kurzu ER jen nepatrně. Musím ale počítat s tím, že pro zkoumání těchto skutečností není můj výzkum, prováděný na malém vzorku obyvatel, navíc s pozměněným vzorkem i o respondenty bez dětí, objektivní a aplikovatelný na širší veřejnost.

Diskuze

Diskutabilní na mém předvýzkumu je, zda by podobné výsledky přineslo i šetření prováděné mezi respondenty jež nejsou návštěvníky mateřského centra. Tito lidé již o svém rodičovství povětšinou více přemýšlejí. Také centrum navštěvují proto, že poskytuje kurzy zaměřené na péči o dítě, psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi, takže podíl kladných odpovědí na tyto otázky tím může být zkreslen.

Dále nesmím opomenout odchylku od výzkumného vzorku jež bych použila pro samotný výzkum, kdy jsem v tomto případě dělala anketu i mezi mladými lidmi, kteří ještě nejsou rodiče. Zajímavé

ovšem bylo že i tito jevíli zájem o účast na kurzu ER pokud by se měli stát rodiči. Opět ale musím uvážit zkreslení, protože to často byli studenti VOŠ pedagogické a sociální, takže mohli mít povědomí o důležitosti rodičovského vzdělávání. Touto odchylkou může být zkreslen výsledek k otázce o již absolvovaných kurzech, kde logicky 4 bezdětní respondenti uvedli ne.

Dalším faktorem způsobujícím zkreslení mohlo být to, že mne od vidění z mateřského centra znají a že své odpovědi uváděli často v přítomnosti ostatních rodičů či zaměstnanců centra a tím anketa nebyla tak úplně anonymní.

Závěry a jejich využití

Tento předvýzkum a jeho výsledky pro mne mají dvě roviny. Jedna podává potvrzení či vyvrácení mých dvou základních hypotéz a výsledky k tématu na něž se budu zaměřovat i ve vlastním výzkumu. Druhá mi dodává poznatky o potřebách změn otázek či celého výzkumu.

Add1)

Výzkumem byly potvrzeny obě mé hypotézy:

Nabídka kurzu ER, která se dostává ke klientům, pracovním a praktikantkám v mateřském centru Klubíčko v Kroměříži není dostatečná.

Poptávka po kurzu ER mezi klienty, pracovními a praktikantkami v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži je dostatečná, pokud rodiče seznámíme s cíli a náplní kurzu.

Nejdůležitějším kritériem pro výběr kurzu by pro rodiče byla jeho náplň a kvalita lektorů. Použití výsledku tohoto výzkumu bych spatřovala v seznámení rodičů s koncepcí kurzů ER, například formou jednorázových prezentací, tematických odpoledne a podobně. Což by

zvýšilo poptávku a ta by mohla být uspokojena zavedením kurzu například v Mateřském centru Klubíčko v Kroměříži.

Add2)

Otázky je nutné rozšířit. Respondenti by uvítali větší škálu odpovědí na otázku, zda by se účastnili kurzu podobného kurzu ER i na “spíše ne” a “spíše ano”. Na základě předvýzkumu jsem si mohla vytvořit další specifické výzkumné otázky. Pro možnost sledování dalších proměnných (budeme-li chtít) by bylo vhodné rozšířit dotazník o otázky týkající se věku dětí, věku respondentů, pohlaví respondentů a jejich vzdělání. Též bude třeba srozumitelnějším a jazyku rodičů bližším způsobem popsat co je myšleno kurzy “ zaměřující se na péči o dítě, psychomotorický vývoj a aktivity s dětmi ” . Také blíže specifikovat náplň a organizaci kurzů jako je kurz ER, protože to ovlivňuje odpovědi, zda by se podobných kurzů zúčastnili. Zajímavé by též bylo sledovat, zda mladší nastupující generace, ač nemá děti, o svém rodičovství přemýšlí a kurzu by se zúčastnili. Musel by se ovšem změnit výzkumný vzorek a bála bych se neobjektivnosti výsledků vzhledem k tomu, kolik lidí se podaří do výzkumu zapojit a na jakých místech. Dotazník a výzkum by bylo užitečné zpřesnit též rozšířením o otázku, zda **znají koncepci kurzů ER** a jestli se s **nabídkou kurzů ER vůbec setkali**.

Předvýzkum považuji za úspěšný a užitečný zejména pro zpřesnění vlastního výzkumu.

VII. PŘÍLOHA Č.5 + 6

„Anketní list“ + „Dokončení anketního listu“

VIII. PŘÍLOHA Č. 7

„Rozhovor s rodičem, který absolvoval kurz efektivního rodičovství“

Rozhovor s rodičem, který absolvoval kurz efektivního rodičovství

Třicetiosmiletá paní Ž. ze Zlína má dvě děti, 5 a 14 let staré, kurz efektivního rodičovství absolvovala na podzim 2008 v CPR Zlín. Kurz měl formu šesti setkání po dvou hodinách se dvěma lektorkami. O kurzu ji informovala právě lektorka. K rozhovoru jsem si ji vybrala proto, že již delší dobu má možnost pravidel ER uplatňovat. Zde je náš rozhovor, který proběhl elektronickou formou.

7) *Proč jste se rozhodla kurz absolvovat?*

“Abych se dověděla něco nového.”

8) *Vzpoměla byste si na probíraná témata z hlavy?*

“Přiznám se, že ne, už je to dlouho.”

9) *Navštěvovala jste kurz sama nebo s partnerem?*

“S partnerem.”

10) *Jak jste byla spokojena se způsobem vedení kurzu, jeho náplní, časovou organizací?*

“Byla jsem spokojena se vším, i když to byla pro nás docela honička po práci.”

11) *Jak byste popsala atmosféru ve vaší domácnosti **před** absolvováním kurzu a **po** něm?*

“Mnohem více tolerance a snaha o klidné řešení konfliktů s dětmi.”

12) *Jaký styl výchovy si myslíte byl uplatňován ve vaší rodině a jaký je nyní?*

Jaký styl? Určitě ne autoritativní, spíše se pokoušíme o demokracii. Přiznám se, že nejsem přísná, nechávám se vést láskou k dětem, ale děti jsou opravdu klidné, hodné, 99% věcí řešíme dohodou, příkazy jen vzácně.

13) *Vidíte nějaký rozdíl ve výchově vaší a výchově vašeho partnera?*

“Rozdíly samozřejmě jsou, ale po absolvování kurzu se i manžel snaží být nekonfliktní, nebýt prchlivý a předcházet různým srážkám s dětmi.

14) *Uvedla byste příklad, který cíl negativního chování vaše dítě nejčastěji užívalo (negativní pozornost, boj o moc, mstu, vyhnutí se neúspěchu)?*

“Asi tu negativní pozornost.”

15) *Myslíte, že se vám to díky technikám efektivní výchovy podařilo odstranit nebo zmírnit?*

“ Myslím, že ano, v současnosti neřešíme téměř žádné konflikty, ani nepřijatelné chování.”

16) Vzpoměla byste si na nějakou situaci, kde jste účinně užila techniku logických či přirozených důsledků?

“ Nejsem si jista jestli tímto pojmenováním myslíme stejnou věc, ale například dohadování ohledně oblečení. Vidíte, že je venku zima, dítě ale trvá na tom, že půjde ven v tričku.

Vysvětlím, že je venku zima, i když svítí slunce, já si taky oblékám bundu apod. Pokud na tom stále trval, nechala jsem ho obléct jeho volbu a řekla ať mě chvíli počká venku, než se připravím. Než jsem došla ven, byl už oblečený podle mých představ, sám uznal, že je venku zima. Pokud bych to jen nařídila, bez scény by se to neobešlo. “

17) Pokud máte doma sourozence, mohla byste uvést nějakou informaci, kterou jste si z kurzu odnesla, že prospívá v posilování jejich vzájemného dobrého vztahu a vyzkoušela jste ji doma? S jakým úspěchem?

Mám mezi dětmi větší věkový rozdíl, mladší chlapec sestřičku popichuje, ale zároveň ji obdivuje, jejich vztah hodnotím jako velmi pěkný. Je vidět, že i když nejsou spolu stále na sebe myslí

18) Vzpoměla byste si na situaci, kdy se Vám podařilo dítě účinně povzbudit, pokud se třeba bálo a nebo jej povzbudit v pokračování v úspěšné činnosti (hra na nástroj, rychlé oblékání, malování ...)

S tím bojujeme pořád, syn je nesmělý konzervativní, musím ho pořád nenápadně postrkovat k novým dovednostem například k bruslení, lyžování, jízdě na kole bez koleček. Vždy je to takto: On se brání, že se nic učit nechce, já vysvětluji proč je dobré umět to či ono, protože se potom k nám může připojit na nějakém výletě. Někdy je ale dobré trvat na svém, takhle je to domluvené, zaplacené apod. a být neústupný a po hodině třeba bruslení sám uzná, že je to fajn, že bude jak Jágr apod.

19) Uměla byste popsat, na co si nyní po absolvování kurzu dáváte pozor při komunikaci s dítětem a jak Vám to v ní pomáhá? (například jakou nově naučenou komunikační techniku do teď používáte)

“ Zásadně se vyhýbám příkazům a rozkazovacímu tónu např. “okamžitě uklid!” apod. Hodně používám popis situací s tím, že vybízím děti, aby pomohly najít řešení. “

20) Jaký myslíte že měl kurz účinek nejen na Vaše děti, ale přímo na Vás?

“Nejsem autoritativní ve výchově- vzpoměla jsem si jak mě to dráždilo, když jsem byla malá.”

21) Jak byste vyjádřila význam absolvování kurzu pro Vaši rodinu a jaký měl efekt na Vaši rodinu?

“ Vyjádřila bych to slovy více komunikace, vzájemné tolerance a klidu v rodině.

22) Proč myslíte, že výsledný efekt byl takový jaký byl?

“ Asi jsme byli ve správný čas na správném místě. “

23) Měla byste nápad jak kurz zlepši, aby si z něj rodiče mohli odnášet mnoho dovedností?

“ Nejlepší jsou praktická cvičení.”

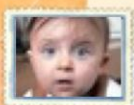
IX. PŘÍLOHA Č. 8

„Dotazník k průběhu kurzu“

Dotazník k průběhu kurzu

Tento dotazník byl úspěšně použit v průběhu kurzu ke zlepšení struktury lekcí, zaměření na témata a a aktivity, které skupina cítila jako užitečné a vyřazení některých nepoužívaných věcí z materiálů.

Kurz březen 2010, Kroměříž

1)

Napište téma, které byste si rádi zopakovali:

2)

Napište, kterou konkrétní techniku byste si potřebovali znova vysvětlit (já sdělení, pozice pozorovatele prvního řádu ...):

3)

Napište námět, co byste doporučili lektorovi pro zlepšení kurzu:

4)

Napište námět, co byste potřebovali, abyste se při lekcích cítili lépe:

5)

Napište, co byste vylepšili či uvítali v materiálech, nebo co naopak se vám zdá zbytečné a nepoužíváte:

X. PŘÍLOHA Č. 9

„Seznam dotázaných organizací a osob“

Porodní asistentka Hana Podhorná poskytující kurzy předporodná přípravy - ☹️

Spektrum o.s. ☹️

Český červený kříž, Kroměříž ☹️

Český svaz žen v Kroměříži 😞

Jaspis o.s., Kroměříž ☹️

Klub chvalčovských žen 😊

Klub selesíánského hnutí mládeže

Kroměřížská rozvojová kancelář- PhDr. Jana Pošvancová ☹️

místostarostka Kroměříže Jarmila Čiháková ☹️

Střední zdravotnická škola ☹️

MŠ a ZŠ Zachar- ředitelka Mgr. Petra Fečková ☹️

DDM Sluníčko Tlumačov 😞

SVČ Šipka Kroměříž ☹️

Církev Československá husitská, Milíčovo náměstí, Kroměříž 😞

Harmonie o.s. 😞

Školka pro děti se speciálními potřebami MŠ Korálky ☹️

Charita Kroměříž ☹️

Dům Kultury, Kroměříž 😞

Mateřské centrum Klubičko Hulín 😞

Mateřské centrum Klubičko Kroměříž ☹️

Kojenescké a Těhotenské centrum, KoTě o.s.p. ☹️

Iva Enachesku-Hroncová ☹️

😊 bez odpovědi
☹️ kurz neposkytují
😊 kurz poskytují

Text oslovení:

“ Dobrý den,

úvodem mého e-mailu bych se ráda představila, jmenuji se Zuzka Zaharowska, jsem lektor efektivního rodičovství a studuji sociální pedagogiku na UTB ve Zlíně (více na www.zaharowska.cz) v současnosti v rámci přípravy své bakalářské práce dělám výzkum. Jeho tématem je "nabídka a poptávka kurzů efektivního rodičovství na Kroměřížsku". Jednou z jeho fází je vyhledání organizací či soukromých osob, které tyto zprostředkovávají.

Proto bych Vás ráda oslovila s dotazem, zda vaše organizace či Vy podobné kurzy nebo přednášky rodičům poskytujete, či máte informace o organizacích v našem regionu tyto kurzy poskytujících.

Mnohokrát děkuji za odpověď

S pozdravem

Zuzka Zaharowska, Kroměříž

732 108 391

www.zaharowska.cz “

XI. PŘÍLOHA Č. 10

„Pracovní list“

ROZDÍL MEZI CHVÁLOU A POVZBUZENÍM

CHVÁLA

POVZBUZENÍ

<ul style="list-style-type: none"> • vnější hodnocení <p>- dítě se potřebuje zalíbit rodiči či učiteli</p> <p><i>„Jsem na tebe tak pyšná, že ti to ve škole tak jde.“</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • soustředuje se na pocit dítěte v dané situaci <p>- dítě samo má radost z učení a osvojení si dovedností</p> <p><i>„Jsem rád, že tě škola baví. Je vidět, že máš radost, že jsi tu písemku zvládla.“</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • vnější kontrola <p>- máš cenu, když děláš, co chci já-rodíč</p> <p><i>„Ty jsi hodný chlapec. Vzorně jsi uklidil.“</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • soustředuje se na spolupráci dítěte <p>- dítě má zájem přispívat a situaci zvládnout</p> <p><i>„Nevypadá ten pokoj hned hezky? Moc jsi mi pomohl.“</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • založena na úspěšnosti, jen za výsledek práce <p>- soustředuje se na dokonalost, hotovou a dobře udělanou práci</p> <p><i>„No, to je skvělé, už jsi to zahrál perfektně, konečně bez chyb!“</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • přichází za úsilí, pokrok a zájem <p>- uznává přispění a zlepšení</p> <p><i>„Dalo ti to cvičení opravdu pořádně zabrat. Ale vydržel jsi to. Zní to moc hezky, až se mi chce zpívat s tebou.“</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • láska a schválení jako odměna <p>- za úspěch a dosažení dobrého výsledku</p> <p><i>„Já tě mám tak ráda, že ses tak pěkně choval.“</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • láska je dáována neomezeně často <p>- za to, že se máme rádi, a proto, jací jsme</p> <p><i>„Mám tě moc rád/a.“</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • je obecná, soustředuje se na osobu dítěte <p><i>„Ty jsi ta nejlepší kuchařka!“</i></p> <p><i>„Byl jsi ten nejhodnější kluk!“</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • je konkrétní, soustředuje se a oceňuje chování a činnost dítěte <p><i>„Ty špagety – pizza chutnají výborně!“</i></p> <p><i>„Moc hezky sis s tetou povídal, moc ji to potěšilo.“</i></p>

Chvála je něco, co získává vítěz na konci závodu.

Povzbuzení je to, co se říká běžci na dlouhé trati, když běží kolem nás.

